STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 06230

POEZYE

Hayyim Nahman Bialik

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ח. נ. ביאַליק.

פּאָעזיע.

(ליעדער און פּאָעמען).

פערלאַג „פּראָגרעס”, וואַרשא.   הויפּטפערקויף געזעל. „צענטראַל”.

וואַרשא, תרע"ג.

דרוקעריי ה. עפּפּעלבערג, וואַרשא, בעדנאַרסקא 26.

Поэзія Х. Н. Бялика.
Изданіе „ПРОГРЕСЪ“, Варшава.

Типографія Г. Эппельберга, Варшава, Бондарная № 26.
1913.

[illegible]

[illegible]
מײנער גוטער פרײנד
[illegible]

ח. נ. ביאליק

פאעזיע

מיט דעם בילד פֿון מחבר
און אַ פֿאָרעדע פֿון בעל מחשבות

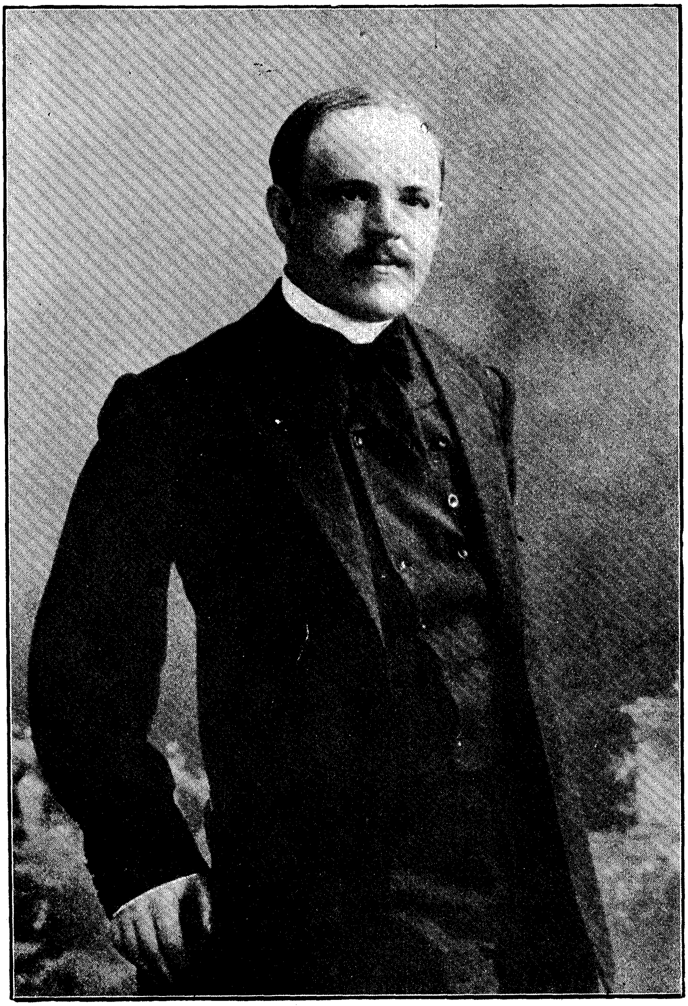

ח. נ. ביאליק.

אינהאַלט.

I. נאַציאָנאַלע:

גלוסט זיך מיר וויינען … 5

אין שחיטה-שטאָדט … 7

דאָס לעצטע וואָרט … 23

ב'בין נישט אויף אייער רוף געגאַנגען … 32

אַ פרעהליכם … 34

ב'וואָלט געוועין אַ בעלן וויסען … 38

II. איבערזעצונגען:

בענקסט אויך נאָך דיינע קינדער (פון ר' יהודה הלוי) … 43

ים-ליעדער (פון ר' יהודה הלוי) … 46

די פרינצעסין שבת (פון היינע) … 49

III. נאַטור:

אויף דעם הויכען בארג … 58

עס האָט מיך פערפלאָנטערט … 61

אונטער די גרונינקע בוימעליך … 63

מיין גאָרטען … 64

ערב פריהלינג … 74

IV. פרעמדע איבערזעצונגען:

ווינטער-ליעדער … 81

דער מתמיד … 94

אין פעלד … 117

אַנטלויף … 122

צום ווינט … 124

אויפ'ן בית-עולם … 125

וואו בינסטו? … 126

זי האָט מיר געשיקט אַ ברוועל … 128

זיי אַ שוין מיר … 132

ביינאַכט … 134

חַיִים נַחְמָן בִּיאַלִיק.

פֿון בעל־מחשבות.

I.

חיים נחמן ביאליק, דער בערימטסטער נאציאנאל־יודישער פּאָעט פֿון אונזער צייט, איז געבוירען געוואָרען אין יאָהר 1873 אין דאָרף ראדי, וואָס עס געפֿינט זיך אין דער וואָהלינער גובערניע. זיין פֿאָטער, א יוד א למדן, אָבער נישט קיין בעל־מוצלח, האָט געהאלטען צוליעב דער אָרימער פרנסה וועגען א קרעטשמע ביים עק דאָרף,

די ערשטע קינדהייט פֿון קליינעם נחמנ׳דעל איז אריבער אין א פֿרייער ריינער לופֿט פֿון א גויאישען דאָרף, נישט ווייט פֿון די גרויסע און געדיכטע וועלדער, וואָס האָבען זיך געצויגען צום טאטענס קרעטשמע.

אויך שפעטער, ווען דער טאטע האָט פֿערלאָזען דאָס דערפֿעל און האָט זיך בעזעצט אין זשיטאָמיר אין שטאָדט, נעבען די שענע און מאלערישע ברעגעס פֿון טייך טעטערעוו,—איז דער קליינער נחמנ׳דעל נאָך נישט געוועזען אזוי דערווייטערט פֿון גאָטס נאטור, ווי אַנ׳אנדער יודיש קינד, וואָס וואקסט אין די שאָטענס פֿון יודישע שטעדט־לעך און שטעדט.

אֶפשר האָט די השגחה מיט א כיון געוואָלט, אז דער צוקינפֿטיגער פּאָעט זאָל איינזויגען שוין פֿון קינדהייט אויף די שענקייט פֿון גאָטס וועלט? אֶפשר האָט זי איהם שוין פֿאָרויס צוגעגרייט דעם באלזאם, וואָס זאָל לינדערן זיינע שמערצען אין די טעג ווען אויף זיינע ליפּען וועלען זיך טראָגען ביטערע קללות אויף זיך, אויף זיין פֿאָלק און אויף דער גאנצער וועלט?

צו זיבען יאָהר איז ביאליק געוואָרען א יתום. כל זמן דער טאטע האָט נאָך געלעבט, איז די נויט נישט געוועזען אזוי גרויס; נאָכ׳ן טויט אָבער פֿון זיין פֿאָטער איז באלד אריין דער דלות אין הויז פֿון קליינעם נחמן און האָט זיך דאָרטען ברייט

צוזעצט, ווי א צווייטער בעל-הבית.

ווער עס וויל זיך פארשטעלען די שוידערהאפטע ארימקייט, וואס האט געהערשט אין שטוב פון קליינעם ביאליקען, דער זאל דורכלייענען זיין ליעד „שירתי“ (מיין ליעד), וואו דער פאעט ערקלערט דעם לעזער אין א ביזען טאן פול מיט עקעל און ביטערקייט, פון וואנען עס האט זיך גענומען ביי איהם דער קוואל פון זיין ליעד. זיין לעהרמייסטער איז געווען דער גריל, וואס גרילצט תמיד אין די ארימע הייזער, וואו דער אויווען איז שטענדיג קאלט, און וואו די שטילע געדריקטקייט פון נויט און צרות-ליידען, פון שטענדיגען אנגעווערהטאגט זיין — מאכט הילכיגער און גרילצענדיגער דעם גריל אונטערן אויווען.

דער גריל איז געווען דער זינגער, וואס האט איהם אויסגעלערנט זינגען, און וואס האט קיינמאל נישט געפעהלט אין חאר, ווען זיין אומעטיגע שטים האט אנגעהויבען עפעס טרויעריג צו טערעלייקען. — —

„ווען מיין טאטע האט צוליעב ארימקייט געמאכט פון א שבת א וואכעדיגען טאג; בשעת אויפ'ן טיש האט געפעהלט דער וויין צו קדוש און די ווייסינקע חלות; ווען טאגערע חלב'נע, רויבערדיגע, ברודנע ליכטלעך האבען געווארפען מיאוסע שאטענס אויף די ווענד; און זיבען קינדער האלב פערהונגערט, האלב פערשלאפען זענען געזעסען אנגעשפארט אן טיש, און די מאמע האט א פעראומערטע געהארכט, ווי זייערע מאטע שטימען בעגריסען די „מלאכי-השרת“; ווען דער טאטע, ווי א פערשולדיגטער א דערשלאגענער און א פערצאגטער, האט געשניטען מיט א טעמפען מעסער דאס שווארצע ברויט און דעם עק פון הערינג...

„מיר האבען נאך נישט צוקייט דאס שווארצע שטיקעל ברויט, איינגעטונקט אין זאלץ, און שוין אנגעהויבען נאכצוזינגען דעם טאטען מיט א פוסטען בויך און א ליידיגען מאגען די זמירות, — דענמאלסט האט זיך אויך דער גריל בעהעפט צו אונזער זמירות-חאר, און האט זמירות'דיג געגרילצט פון זיין פינסטערען שפאלט“. (שירתי).

נאכ'ן פאטערס טויט איז ביאליק ארויבער צו זיין זיידען. א שטרענגען, פאנאטישען יודען, וואס האט פיינט געהאט די פרעהליכע נאאיווע שטיפעריי פון א יונג קינד. ביאליק, זייענדיג אונטער דער שטרענגער השגחה פון זיין זיידען, האט געמוזט שטארק ענטוויקלען זיין כח הדמיון און פאעטישע איינבילדונגס-קראפט, אום צו קענען חאטש

אין דער פֿינסטער לעבען, אַזוי ווי איהם געלוסט זיך אַליין, נישט ווי עס געלוסט זיך זיין זיידען. זעהר אָפֿט פֿלעגט ער זיך ראַטעווען פֿון זיין זיידענס שטרענגע לעבענס-גענג דורכדעם, וואָס ער פֿלעגט אַוועק ווייט-ווייט הינטערן שטאָדט און זיך אָבגעבען אינגאַנצען אַזוינע נאַטור-איינדריקען, וואָס ביים זיידען איז דאָס געווען אַ גרויסע עבירה און אַ מיאוסער חטא.

חיים נחמן ביאַליק האָט זיך זעהר שנעל ענטוויקעלט. שוין צו צוועלף יאָהר האָט ער אָנגעהויבען זיך בעקענען מיט׳ן „כוזרי“ „מורה נבוכים“, מיט די מיטעלאַלטערליכע יודישע פֿילאָזאָפֿען, מיט׳ן „זוהר“, מיט ספרים פֿון קבלה און חסידות א. אַז. וו. צו דרייצעהן יאָהר האָט ער פֿערלאָזען דעם חדר מיט די רביים און אַוועק אין בית-המדרש לערנען פֿאַר זיך.

דאָס בית-המדרש׳ל, וואו ער האָט געלערנט, איז געווען ביים עק שטאָדט. זעלטען ווען עס פֿלעגט דאָרט אַריינקומען ווער, חוץ בשעת דאַוונען. די פֿערשידענאַרטיגע געפֿיהלען פֿון אַ בחור, וואָס לערנט אַליין פֿאַר זיך, עלענד און איינזאַם אין ערגעץ אַ פֿערוואָרפֿענעם בית-המדרש׳ל, האָט נעפֿונען שפּעטער ביים דיכטער אַ וואונדערליך פּאָעטישען און טיעפֿען אָבקלאַנג אין זיין פּאָעמע „ד ע ר מ ת מ י ד“, וואָס דער לעזער געפֿינט דאָ אין דער איבערזעצונג פֿון שוואַרץ, און וועגען וועלכער עס וועט נאָך אונז אויסקומען צו רעדען.

דורך אַ צופֿאַל האָט נחמן זיך בעקאַנט מיט אייניגע ספרים פֿון דער נײַ-העברעאישער ליטעראַטור, און דער דאָזיגער צופֿאַל האָט געמאַכט אַן איבערקעהרעניש אין זיין געפֿיהלס-לעבען. ביאַליקען האָט זיך שטאַרק פֿערוואָלט אַריינדרינגען אין די נײַע אידעען און קענטנישען, און אַזוי ווי וואָלאָזין האָט דעמאָלסט גע׳שם׳ט, אַז אינאיינעם מיט גמרא און יורה דעה, לערנט מען אין דער בערימטער ישיבה אַלגעמיינע למודים — האָט זיך ביאַליק אַוועקגעלאָזען קיין וואָלאָזין.

אין סוף פֿון די אַכציגער יאָהרען און אין אָנפֿאַנג פֿון די נײַנציגער אין פֿאָריגען יאָהרהונדערט, ביז צו דער צייט, ווען די רעגירונג האָט צוגעמאַכט די וואָלאָזינער ישיבה — איז אויך וואָלאָזין געווען דער אָרט, וואו ס׳זענען אַריינגעדרונגען די נײַסטע אידעען, וואָס האָבען שפּעטער אַזוי בעפֿרוכטערט דאָס יודישע לעבען. אין דער דאָזיגער בערימטער ישיבה האָבען שטענדיג געקעמפֿט ביי די ישיבה-בחורים צוויי געדאַנקען-וועל-

טען, די קאָנסערוואַטיווע אַלטע יודישע אויפפאַסונג פֿון לעבען און די נייע רעוואָלוציאָנערע, וואָס האָט געוואָלט צופּאַסען די נייע מאָדערנע אידעען צו דער אַלטער יודישקייט. אין דער צייט פֿון השכלה און שפּעטער זענען עס געווען די פֿערבעהאַלטענע משכילים, וואָס זענען „פֿערשטאָבען" געוואָרען פֿון אַ ריב"ל, אַ ר' מרדכי אַהרן גינצבורג, אַנ'אברהם מאַפּו, וועלכע האָבען אויסגעדריקט די נייע אידעען. אין דער צייט פֿון חבת-ציון זענען עס געווען די פֿערבעהאַלטענע חובבי-ציון אונטער די יונגע-לייט, די תּלמידים פֿון לוליענבלום און שפּעטער פֿון אחד-העם, וואָס האָבען געקעמפּפט קעגען דער פֿערגליווערטער אַלט-אָרטאָדאָקסער יודישער אויפפאַסונג און מיט דער גאַנצער עהרליכקייט און התלהבות פֿון אַ יונגער נשמה געמיהט זיך איבערצואַנדערשען די אַלטע אָבגעלעבטע פֿאָרמען דורך נייע פֿרישערע, געזוכט צו פֿערבינדען דאָס איבונגע פֿון יודענטום מיט דעם נוצליכען און גרויסען פֿון דער לעבעדיגער צייט.

ח. נ. ביאַליק איז גראָד געקומען אין דער וואָלאָזינער ישיבה, ווען דאָס נייע, לעבעדיגע אין יודענטום אין געשטאַלט פֿון חבת-ציון האָט צושפּרייט זיינע פֿליגלען אויף איטליכען פֿיהלענדען און דענקענדען יונגענמאַן, פֿערחאַפּט מיט דעם צויבער פֿון זייער שענקייט און וואָהרהאַפטיגקייט.

ס'איז אַ גרויסער שאָדען, וואָס קיינער פֿון ביאַליקס ביאָגראַפען שטעלען זיך גענויער ניט אָב אויף דער וואָלאָזינער עפּאָכע פֿון זיין לעבען. ווען מען נעהמט די יאָהרען פֿון ביאַליקס לערן-צייט אין דער וואָלאָזינער ישיבה פֿון היסטאָרישען שטאַנדפּונקט, פֿיהלט מען, אַז די דאָזיגע צייט האָט געמוזט האָבען אויפ'ן דיכטער דעם טיעפסטען איינפלוס; אַז די מענשען און די חברים פֿון דער ישיבה, וואָס האָבען דורכגעלעבט דענמאָלסט די פֿרישע לעבעדיגע צייט פֿון חבת-ציון האָבען געמוזט געוואָלטיג ווירקען אויף ביאַליקס צאַרטער פּאָעטישער נשמה, האָבען איהם געמוזט, אומבעוואוסטזיניג, געבען דעם ערשטען גרויסען שטויס צו דער אַרט פּאָעזיע, און וואָס ביאַליק האָט בעוויזען שפּעטער אַזוינע גרויסע וואונדער.

נאָר ווי געזאָגט, די וואָלאָזינער עפּאָכע פֿון ביאַליקס יוגענד-צייט איז נאָך ווייניג אויסגעפאָרשט געוואָרען, און מיר מוזען זיך נאָר בעגנוגענען מיט דער פֿאָלגענדער בעמערקונג.

ס'איז אָנגענומען צו שרייבען, ווען מען פֿערצעהלט ביאַליקס ביאָגראַפיע, אַז

דעם ערשטען און שטאַרקסטען איינפלוס האָט געהאַט אויף ביאַליקען דאָס, וואָס ער האָט זיך בעקענט מיט אחד־העם'ס אַרטיקלען (אחד העם'ס „על פרשת דרכים" אַלס בוך איז אַרויס אַ סך שפּעטער). דער, וואָס האָט אָבער אַ קליינע פאָרשטעלונג פון דעם לעבען אין וואָלאָזינער ישיבה אין דער צייט, ווען ביאַליק האָט דאָרטען געלערנט, מוז אָבער, נישט ווילענדיג, זוכען פריהערדיגע איינפלוסען אויף דעם דיכטערס צאַרטער נשמה.

אודאי האָט אחד־העם געשפּיעלט אין ביאַליקס לעבען אַ גרויסע ראָלע, אָבער, ווי מיר דוכט זיך, האָבען נאָך געמוזט פאַר אחד־העם קומען אַנדערע השפּעות, ווען מען בעדענקט, אַז אין דעם קרייז פון די ישיבה־לייט, וואָס האָבען זיך געלערנט אינאיינעם מיט ביאַליקען זענען געווען פיעלע אויסגעצייכענטע קעפּ, וואָס האָבען שפּעטער אַ גרויסען אַנטייל גענומען אין דער יודישער אויפלעבונגס־בעוועגונג.

ביאַליק איז אין דער ישיבה לאַנג נישט געבליבען. ער האָט זיך ניך איבער־צייגט, אַז דאָס, צו וואָס ער שטרעבט, וועט ער אין דער ישיבה נישט בעקומען, און באַלד האָט ער זיך טאַקע גענומען צו אַלגעמיינע קענטניסען, לעבעדיגע שפּראַכען און מאָדערנע וויסענשאַפטען.

פון דער ניי־העברעאישער ליטעראַטור האָבען שטאַרקער ווי אַלץ געווירקט אויף איהם די שריפטען פון חבת־ציון־דענקער אחד־העם (א. גינזבערג).

אין זיין בעקאַנטען שיר צו אחד־העמען רופט ער איהם מיט דער דאַנקבאַרקייט פון אַ פּאָעט „מיין לעהרער", „מיין וועג־ווייזער", „מיין שטערן".

ביאַליק האָט זיך מיט התמדה גענומען ערלערנען די רוסישע שפּראַך. דאָס ערשטע רוסישע בוך, וואָס ער האָט געליינט איז געווען דעם בעקאַנטען רוסיש־יודישען דיכטער שמואל פרוגס לידער. באַלד דערויף האָט ער אָנגעשריבען זיין ערשטעס נאַציאָנאַל־יודיש ליעד „אֶל צפורי" (צו מיין פייגעלע).

ביאַליק איז אַוועק קיין אָדעס, זיך פערפאָלשטענדיגען אין אַלגעמיינע למודים, אָבער ער איז דאָרט לאַנג נישט געבליבען. דער טויט פון זיידען האָט איהם געצוואונ־גען אַוועקצופאָהרען קיין זשיטאָמיר. נאָכ'ן זיידענס טויט (1891) איז די אָרימקייט פון ביאַליק שוין געוואָרען אַזוי נישט צו דערהאַלטען, אַז ער האָט זיך געמוזט נעהמען פאַר עפּעס אַ מסחר, צו פערדיענען אויף חיונה. צוערשט האָט ער געהאַנדעלט מיט

וואלד, דערנאך איז ער אוועק קיין סאסנאוויץ, וואו ער האט געגעבען שטונדען און זיך ביסלעכווייז בעשעפטיגט פאר זיך מיט ליטעראטור. פון צייט צו צייט פלעגט זיך בעוויזען א געדיכט פון זיין פעדער, וואס פלעגט ווערען געדרוקט מעהרסטענטייל אין אדעסער העברעאישע אלמאנאכען און אין „השלח“, אחד-העם׳ס מאנאטס-זשורנאל. אין א קורצע צייט האט ביאליקס פאעזיע געמאכט אזא טיעפען איינדרוק אויף די בעסערע קענער פון דער ליטעראטור, אז זיינע פריינד און פערעהרער האט זיך איינגעגעבען איהם אריבערצופיהרען קיין אדעס, און איהם שאפען די מעגליכקייט צו ארבייטען אויף דעם פעלד, וואס פאסט פאר זיין טאלענט און טיעפע פעדאגאגישע נייגונגען.

פון דענסטמאל אן לעבט ביאליק שטענדיג אין אדעס.

אינאיינעם מיט ראווניצקי און בן-ציון האט ער שפעטער געגרינדעט אין אדעס דעם אויסגעצייכענטען העברעאישען פערלאג „מוריה“. גלייכצייטיג איז ער געווארען צוערשט א נאהענטער מיטארבייטער פון „השלח“ און דערנאך דער צווייטער רעדאקטאר, צוזאמען מיט ד״ר יוסף קלויזנער.

זיין פאעמע „מעיר ההריגה“ (אויף יודיש — „די שחיטה-שטאדט“, פון דיכטער אליין איבערגעארבייט), געשריבען אין 1903, נאכ׳ן קישענעווער פאגראם, האט ביאליקען געמאכט פאר דעם גרויסען פאעט נישט נאר פאר קענער, נאר פאר איטליכען לעזער פון דער גאס. מען קען זאגען, אז ביאליק איז דער איינציגער אין דער געשיכטע פון דער יודישער ליטעראטור, וואס האט אין איין נאכט און מיט איין ווערק בעקומען אזא געוואלטיגע און כשר-פערדיענטע פאפולאריטעט אין אלע קלאסען פון יודישען פאלק.

זייט דעם וואקסט ביאליקס פאפולאריטעט מיט יעדען יאהר.

אין יאהר 1904 איז ביאליק געוועזען אין פאלעסטינא און האט דארט געהאט אזא קבלת-פנים, וואס דאס קען נאר בעקומען א מענש, וועלכער האט מיט זיין גייסט אויסגעדריקט דאס בעסטע און פערבעהאלטענסטע, וואס ליגט אין די טיעפענישען פון דער פאלקס-נשמה. די העברעאישע פאעזיע האט געהאט א סך טאלענטען; דעם נאמען „נאציאנאלער פאעט“ האט נאר עהרליך פערדיענט איינער, און דאס איז — חיים נחמן ביאליק.

II.

„פֿון שטאָהל און אײַזען, קאַלט און האַרט און שטום שמיד אויס אַ האַרץ פֿאַר זיך, דו מענש — און קום!“ — מיט די דאָזיגע מורא'דיגע ווערטער הויבט אָן ביאַליק זײַן בערימטע פּאָעמע „און שחיטה־שטאָדט“. די דאָזיגע ווערטער כאַראַקטעריזירען אויך שטאַרק דעם פּאָפּולערסטען טייל פֿון ביאַליקס פּאָעזיע. ער האָט אויסגעשמידט פֿון זײַן האַרץ עפּעס אַ שטאָהלערנס, האַרטעס, עפּעס געמאַכט פֿון איהם אַזאַ געדיכטען, פֿעסטען עקסטראַקט פֿון פֿערביטערטקייט, צאָרן, שמערץ און כעס, אַז איטליך וואָרט, וואָס קומט פֿון דעם דאָזיגען האַרצען, ווירקט, ווי אַ קלאַפּ פֿון אַ דונער, ווי דער סם פֿון אַ שטאַרק פֿערקאָכטען גיפֿט. זײַנע נאַציאָנאַלע פּאָעטישע שעפּפֿונגען „גראָז איז דאָס פֿאָלק“, „היטעל, בעט פֿאַר מיר רחמים“, „דאָס לעצטע וואָרט“, „די שחיטה־שטאָדט“ און אַנד. פֿיהרען אַזאַ שפּראַך, געברויכען אַזוינע ווערטער, וואָס קריצען זיך איין אין דער נשמה פֿון לעזער, ווי ווען מען וואָלט מיט אַ שאַרפֿען גריפֿעל זיי פֿערצייכענט אין זײַן מאַרך. דאָס זענען נישט פּאָעטישע בילדער און געוועהנליכען זין פֿון וואָרט; אַ סך פֿון זיי צייכענען זיך בכלל נישט אויס מיט דער גרויסער בילדער־פֿאַנטאַזיע (ווי, למשל, „די שחיטה־שטאָדט“, וואו די פֿאַנטאַסטיק פֿון די בילדער איז גאָר נישט אַזוי רײַך און מאַכט דעם אײַנדרוק פֿון דערצעהלטע אמת'ע פֿאַקטען), ווי מיט דעם גע־פֿיהלס־טאָן, מיט וועלכען די בילדער זענען דורכגעדרונגען. און דער טאָן איז אַזוי פֿערביטערט, אַזוי פֿול מיט דעם גיפֿט פֿון צער און צאָרן, אַזוי גאַליג, פֿערצווייפֿעלט און ווילד אין זיך פֿער־ביסען, אַז זיי ווירקען פֿיעל שטאַרקער, ווי מאַנכע פֿון די גרעסטע פּאָעטישע פֿאַנ־טאַזיע־בילדער.

און זיי לעבט דער אָטעם פֿון דעם, וואָס איך וואָלט אָנגערופֿען נביאישע פּאָעזיע. דאָס בילד בליצט מעהר אויף אינ'ם איינצעלנעם וואָרט, ווי אין גאַנצען געמעל, די קראַפֿט פֿון זייער פּאָעזיע ליעגט מעהר אין דעם שטאַרקען מעכטיגען געפֿיהל פֿון פּאָעט, ווי אין די נישט־ערוואַרטעטע בילדער, וואָס דאַרפֿען אַרויסרופֿען דאָס געווינשטע געפֿיהל.

ווען מיר לייענען „און דער שחיטה־שטאָדט“: „די זון וועט דיר מיט שפּיזען אויסשטעכען די אויגען, אַקאַציען מיט פֿרישע גרינס־ און ווײַס־בעצויגען, וועלען סמ'ען

מיט'ן ריח פון בלוט און בלוטען״, — זעהען מיר נישט קיין בילד פאר זיך, נאָר מיר דערשפירען דאָס טיעפע ביטערע געפיהל פון אַנ׳אָנגעוועהטאָגטען געמיט, אָנגעוועהטאָנט איבער אַלע גרענעצען. ווען ביאַליק זאָגט דאָרטען:

„און מאָרגען געה אַרויס אין גאַס, בן-אָדם, —
און זעה! אַ מאַרק פון לעבעדיגע בראָכוואַרג!
דערשלאָגענע, האַלב-טויטע מענשען-ווערים,
צובראָכענע און אויסגעקרימטע רוקענס״, א. ז. וו.

זעהען מיר ווידער נישט פאר זיך קיין בילד און געוועהנליכען זין, נאָר מיר פיהלען דעם גרויסען עקעל און די קאַלט-ביטערע פעראַכטונג, וואָס דער פּאָעט פיהלט צו די מענשען, וואָס פטר'ן אָב זייער איינציגע שאַנד מיט אַנ„אל מלא רחמים״ פאַר די אומשולדיגע געשאָכטענע קרבנות. ווען דער פּאָעט, אלס נביא, דערהערט גאָטס וואָרט, וואָס זאָגט:

„צו שווער דער יאָך, איך קען נישט מעהר!...
געה ריים פון זייער האַרץ אַנ„אוי״,
שים אוים פון זייער אויג אַ טרעהר!
און שווער זאָל זיין די טרעהר און ביטער,
און הויך זאָל זיין דער לעצטער קרעכץ
אַזוי — אַז ד'ערד זאָל טון אַ ציטער
און אָבטרייסלען פון זיך דאָס שלעכטס״ —
(„דאָס לעצטע וואָרט״)

גיט ער אונז דאָ נישט קיין בילד, וואָס ציינעגט זיך איין מיט זיינע ליניען אין אונזער דמיון, נאָר ער מאָלט אונז מיט ווערטער אַ געוואַלטיג מאָראַלישעס געפיהל, וואָס רייסט זיך אַרויס פון אַ שטאַרקער מעכטיגער ברוסט מיט אַ נישט-מענשליכען כח.

ווען דער נביא האָפט נאָך, אז זיין וואָרט פון טרייסט וועט ברענגען אַנ'איבער-קעהרעניש אין דער נשמה פון זיין פאָלק, וואָס ווייסט און פיהלט און ווערט זיך שטיל מיט טרעהרען און זוכט אַ הילף און בעט אַ טרייסט, און ער צוגיסט זיך אין די ווערטער:

„איך געה, איך קום, — כ'וועל הײלען וואונדען,
מיט אײך אינאײנעם וועל איך בלוטען,
און וואו מען דאַרף, וועל איך פערבינדען,
און וואו מען מוז, וועל איך אָבלעקען
דאָס בלוט, וואָס טריפט פון אײער וואונד.
כ'וועל טרײסטען, בעטען, וויינען, וועקען —
און וועל ניט לאָזען געהן צום גרונד!
איך געה, איך קום, — איך טראָג אַ טרײסט,
איך טראָג אַ בשורה פון נחמה"! —

דערנמאָלסט זעהען מיר פאַר זיך ניט קײן בילד פון אַ נביא, פון אַ מענשען, נאָר דאָס בילד פון געפיהלען, וואָס צוגיסען זיך מיט אַ גרויסער קראַפט און הילען מיט דעם אײגענעם פײער דערוואַרימען אַ צובראָכען, פערדאַרט האַרץ.

ח. נ. ביאַליק איז ניט דער פּאָעט פון זעהונגען און בילדער, נאָר דער פּאָעט פון געפיהלען. די אײנצעלנע בילדער, וואָס וואַרפען זיך דורך, זענען בײ איהם ניט די הויפּט-זאַך. ניט אין דער אָבגעטאָקטער אויסאַרבײטונג פון געמעל ליעגט ביאַליקס הויפּט-קראַפט, נאָר אין דעם, וואָס ער זוכט שטענדיג אַרײנצופּאַסען זײן רײך, שטאַרק געפיהל אין די געוועהנליכע ווערטער פון דער שפּראַך. נאָר אַזוי ווי די געוועהנליכע ווערטער פון דער שפּראַך קלעקען ניט פאַר זײנע שטורימדיגע געפיהלען — בענוצט ער זיי, ווי מען בענוצט די גראָבע גאַסענדיגע ברוקיר-שטײנער, ווען מען וויל בויען אַ טורים אָדער אַ בערגעל צו אַ מזבח. ער נעהמט צעהנדליגער ברוקיר-שטײנער אויף אַמאָל, ער נעהמט אַ סך ווערטער, — שוין אָפשר צו פיעל ווערטער אויף אַמאָל, — נאָר אַזוי, אַז פון זיי אַלעמען צוזאַמען זאָל אַרויס עפּעס עהנליכעס צו דעם, וואָס ער פיהלט אין זײן שטורמענדיגען געמיט, דען אויך אין גראָהע ברוקיר-שטײנער לעבט נאָטס אָטעם.

ווען מען זאָל וועלען קורץ אָבשאַצען דעם הויפּט-ווערט פון ביאַליקס פּאָעזיע, קען מען זאָגען, אַז ער איז דער ערשטער פּאָעט בײ אונז, וואָס האָט

ענטפּלעקט און געפינען די פאָרם פאַר דער פּאָעזיע פון די שטאַרקסטע מעכטיגסטע געפיהלען און אונזער געפּייניגטער נשמה. דאָס איז נישט די געוועהנליכע ליריק, וואָס האָט שטענדיג צו טון מיט א געפיהל פון אַ שטילערן טאָן, און וואָס קאָן זיך לייכט צופּאַסען צו אַ קאָנקרעטען ליניען־געמעל, און וואָס איז מעהרסטענטהיילס שטאַרק סוביעקטיוו.

ביאַליקס פּאָעזיע איז די העכסטע ליריק, וואָס וויל אָביעקטיוו אויסדריקען נישט נאָר דאָס סוביעקטיווע ליידען, נאָר די ליידען און קוואַלען פון אַ גאַנצען פאָלק, וואָס איז צוגלייך זיין פאָלק.

דערום איז ביאַליקס פּאָעזיע אַזוי ענהליך צו דער נביאישער. עס פלאַקערט אין איהר אַ שטורמיגער נשמה, עס צאַפּעלט אין איהר שטענדיג אַ אונרוהיג צובלוטיגט האַרץ, וואָס וואַרפט אַרום זיך מיט אַ קראַנץ פון שטראַהלען, פון אַ שטראַהלענדיגען געפיהלס־לעבען.

ווען איך האָב געזאָגט, אַז ביאַליק איז דער ערשטער פּאָעט ביי אונז, וואָס רעדט מיט אונז אין געפיהלען, נישט אין בילדער, וויל איך דערמיט נישט זאָגען, אַז ער איז אַריבערגעשטיגען די נביאים; דער חלוק צווישען זיי און ביאַליקען איז צו גרויס, אַז איך זאָל וועלען דורכפיהרען דעם פערגלייך ביז צום סוף. שוין דאָס אַליין, וואָס די נביאים האָבען אונז צוגלייך מיט זייער רייכען געפיהלס־לעבען איבערגעגעבען בירושה אייביגע מענשליכע אידעלאַען, שוין דאָס אַליין, וואָס חוץ דער קללה זייערער, חוץ דעם עקעל זייערען, וואָס זיי האָבען געפיהלט צו די מענשען, וואָס ווילען נישט הערען גאָטס וואָרט, האָבען זיי אונז אָנגעצייכענט דעם וועג, וואָס פיהרט צו דעם אייביג ריכטיגען לעבען, — שוין דאָס אַליין שיידט ביאַליקען אָב טיילענווייט פון די נביאים;

דען ביאַליק, ביי אַלע זיינע גרויסע גייסטיגע און פּאָעטישע מעלות, ביי דעם גאַנצען כח פון זיין נאַציאָנאַל־פיהלענדען האַרץ, נישט קוקענדיג דערויף, וואָס גאָט האָט איהם געבענשט און פערשאָלטען צו טרינקען פון דעם פולען, איבערפולען „בעכער פון צער און צאָרן", — ביי אַלעם דעם, איז ביאַליק אַלס געדאַנקען־מענש (נישט אַלס געפיהלס־מענש!) אַ קינד פון אונזער צייט, דער גדול, וועלכער איז געשטאַנען אין איין וואוקס מיט דער עפּאָכע, וואָס האָט איהם אויסגעהאָדעוועט, — אָבער נישט דער גרוי־סער גייסט, וואָס צייכענט אָן דעם וועג פאַר קינפטיגע צייטען וואָס שפּרייט אויס זיינע

פֿלינלען איבער דער ווײַטער צוקונפֿט, וואָס פֿיהלט נישט דעם ציטער פֿון די שאָטענס, וואָס קומען שוין פֿון די צוקונפֿטיגע וועלטען.

די נביאים אָבער זענען געוועזען נישט נאָר דאָס גרויסע הארץ פֿון פֿאָלק ישׂראל — זיי זענען אויך געוועזען די גרויסע מענשען, וואָס האָבען געפֿיהלט די שאָטענס פֿון די קומענדיגע פֿעלקער און די קומענדיגע וועלטען; זיי זענען אויך צײַטענווײַז געוועזען דאָס גרויסע הארץ פֿון אַלע פֿעלקער, וואָס „בשם ה' יקראו".

ח. נ. ביאַליק איז נישט דער גאַנצער נביא, ווען מען קלערט וועגען אַ ישעיהו, אָבער ווען מען פֿערגלײַכט איהם מיט די שפּעטערדיגע נביאים, מיט אַ חבקוק, מיט אַ מלאכי, אַפילו מיט אַ יחזקאל — שײַנט שוין נישט צו זײַן דער דאָזיגער פֿערגלײַך אַ גוזמא פֿון אַ בעגײַסטערטען ביאַליק-פֿערעהרער.

איצט, ווען מיר קעהרען זיך צוריק צום אָנפֿאַנג פֿון אונזער קאַפּיטעל, ווערט אויך פֿערשטענדליך, פֿאַרוואָס ביאַליק האָט זיך געמוזט אויסשמידען אַ האַרץ פֿון שטאָהל, פֿערשטעהען מיר שוין, פֿאַרוואָס איז דאָס בילד פֿון פּאָעטס האַרצען אַזוי האַראַקטעריס-טיש פֿאַר איהם. ביאַליקס געפֿיהלס-לעבען איז צו שטאַרק, צו שאַרף, צו רײַך, אַז אַ געוועהנליך האַרץ, וואָס איז ווייך און נישט פֿעסט, זאָל דאָס קענען אויסהאַלטען. דער עקעל, דער כעס, דער צער, די פֿעראַכטונג, איז צו גיפֿטיג, אַז אַ פשוט האַרץ זאָל נישט ווערען פֿער'סמ'ט פֿון דעם ביטערען געפֿיהל-שטראָם.

ס'איז אויך שטאַרק האַראַקטעריסטיש פֿאַר ביאַליקען, וואָס ער האָט ליעב אַזוי אין זײַנע פּאָעטישע זעהונגען די ווערטער „שטום", „אײַנגעהאַלטען", „אַ נישט-אויסגע-וויינטע טרעהר"

לי דמעה אחת נאמנה
שבסתר לבי אסבלנה
ובשולי נפשי היא נצפנה („דמעה נאמנה")...
עוד דמעה כבירה בלבבי נצפנה
(„לא תמח במהרה")

אָפֿטמאָל איז דער שמערץ אַזוי גרויס, אַז מיט אַ זיפֿץ, אַ טרעהר קען מען נאָר פֿערשוועכען די גרויסקײַט.

אָפֿטמאָל איז די פֿערביטערונג, דער צאָרן אויף זיך, אויף דער וועלט, אויף גאָט

אזוי געוואלטיג, אז מען קאן נאר מיט פיבערדיגע טרוקענע אויגען קוקען אויף דער ווילדער בלינדער עלעמענטארער קראפט, וואס צושטערט אזוי אומברחמנותדיג בלי־הענדיגע לעבענס און איידעל פיהלענדיגע הערצער.

אפטמאל צוואקסט זיך אזוי גרויס דאס אונמאראלישע, די אונגערעכטיגקייט, אז מען הויבט אן זיך מיאש זיין אין דער גערעכטיגקייט פון הארצען אין דער וועלט — און מען שעמט זיך פאר דעם קאלטען אכזר זיך פערמיאוסען מיט א טרעהר.

ביאליק פערגראבט דענמאלסט זיינע ביטערע געפיהלען טיעף אין שטאהלערנעם הארצען און ברייט פון זיי אוים א שרעקליך געטראנק, וואס זאל זיך אמאל צוגיסען איבער דער קארע פון דער ערד, אז זי זאל אין שטיקער צושפאלטען ווערען, וואס זאל אמאל זיך צושפריצען און צופליהען אין דער לופט מיט איהר שטיקענדען אטעם און פערגיפטען די בלאהע הימלען, וואס האבען נאר א ליעבען שמייכעל פאר די גרעסטע אכזריותען, וואס קומען טאג־טעגליך פאר אין דער מענשען־וועלט.

(„די שחיטה־שטאדט“, „בקשו רחמים עלי“, „מגילת האש“).

אפילו אויך דענמאלסט, ווען ביאליק צוגיסט זיך אין ווערטער מיט אזא בערעדונגס־קראפט, אז עס דוכט זיך — ער וועט קיינמאל נישט אויפהערען — אויך דענמאלסט פיהלען מיר, אז עס רעדט צו אונז אנ׳אנגעפילט הארץ, וואס מוז נאך א סך מעהר איבערלאזען, איינהאלטען, איינשטומען אין זיך, ווי דאס, וואס עס רעדט זיך ארוים.

ווען דער נביא רעדט, פערפולט פון צער און רחמנות:

„איך געה און קום, כ׳וועל היילען וואונדען“ א. אז. וו. (זעה אויבען) —

פיהלט מען נאך דעם גאנצען טאן נאך, אז דאס גיסט זיך נאר ארוים א קלייגער שטראם פון דעם גרויסען געפיהלם־קוואל, וואס שטורימט אין נביא׳ס הארצען. אויך ווען ער צורעדט זיך אזוי שטארק, פיהלען מיר, אז דאס גרעסטע, וואס איז געבליבען אינ־וועניג, איז נאך נישט ארויסגעזאגט געווארען.

דען דאס איז שוין די פסיכאלאגישע נאטור פון דעם געפיהלס־מענשען, אז דער גרעסטער שאץ פון ווערטער איז נישט בכח איבערצוגעבען דאס גאנצע פון זיין הארצען. גראד ווען אזוינע מענשען שיטען מיט ווערטער אהן א ברעג און אהן א סוף — זעהט מען ווי שטום איז זייער לשון פאר דאס טיעפסטע פון זייער הארץ.

ביאַליק, אַלס דער גרויסער געפֿיהלס-מענש, פֿערוואונדערט אונז מיט זײַן אײַנגעהאַלטענקײט, שטומקײט, מיט זײַן קורצקײט פֿון זײַן בילד, קנאַפּקײט, וואונדערליכער אָבגעוואוינקײט און אָבגעמאָסטענקײט פֿון זײַן וואָרט און פּאָעטישען זאַץ — און צוגלײַך דערטרינקט ער אונז אין אַ מבול פֿון ווערטער און בילדער, וואָס מאַכען אויף אונז אָפֿטמאָל דעם אײַנדרוק פֿון אַ צוזאַמענגעוואָרפֿען בערגעל פֿון בריליאַנטען, דימענטען, שטײנער און זאַמד.

אָבער דאָ ווי דאָרטען איז עס דער אײנענער ביאַליק, וואָס רעדט מיט אונז די שפּראַך פֿון געפֿיהלען, אַ שפּראַך, וואָס קען זײַן שטום, ווען זי צוגיסט זיך אין אַ ים ווערטער, און וואָס קען זײַן געוואַלטיג בערעדעוודיג, ווען זי זאָגט נאָר איין וואָרט, אַ וואָרט, האַרט, פֿעסט, געשליפֿען און שטראַהלענדיג ווי אַ בריליאַנט.

ווען ביאַליק איז שטום, קורץ און קנאַפּ, קלינגט מאַנכמאָל זײַן וואָרט ווי דער אײנאײנציגער קלונג אין דער שטילער פֿינסטערער נאַכט פֿון אַ גלאָק אין אַ טורים.

ווען ביאַליק צוגיסט זיך אין אַ סך ווערטער, ברויזט פֿאַר דעם האָרכענדען אויער הינטער דעם שטראָם ווערטער — אַ גרויסער ברײטער טײַך, וואָס איז אויפֿגערודערט געוואָרען ביז צו זײַנע גרונדען.

עס איז, לויט מײַן מײנונג, נישט ריכטיג, ווען מען בעשולדיגט ביאַליקען אין דעם, וואָס זײַנע פּאָעמען זענען נישט האַרמאָניש אין דער ליניע און געבײַ, אין בילד. זײ האָבען אַנ'אײגענע האַרמאָניע, די האַרמאָניע פֿון טיפֿע געפֿיהלען און לײַדענשאַפֿטען, וואָס האָבען בעקומען לשון. און זײ איז די האַרמאָניע פֿון אַ פֿערצוימטען טײַך, וואָס רײַסט זיך דורך אַ קלײנע עפֿענונג אין אַ שטײנערנער וואַנד.

ווער עס ווערט נישט מיטגעריסען מיט'ן שטראָם, האָט פֿון זײַן קראַפֿט נישט גענאָסען, פֿערלאַנגט פֿון איהם עסטעטישע האַרמאָניע, קורץ, פֿערלאַנגט פֿון איהם רוה, און דער צײַט, ווען ער איז די קראַפֿט, די בעוועגונג, דער שטורים...

III.

ווען מיר לייענען ביי ביאַליקען:

„אונטער די גרינינקע בוימעלעך
שפּילען זיך משה׳לעך, שלמה׳לעך;
ציצית, קאַפּאָטקעלעך, פּאה׳לעך —
יודעלעך פריש פון די איַיעלעך.
גוף׳עלעך — שטרוי, רויך און פעדערלעך,
נעהם און צובלאָז זיי אויף גלידערלעך —
האַפּען זיי אויף גרינגע ווינטעלעך
און עס צוטראָגען זיי פייגעלעך״. — —

אָדער:

„עס האָט מיך פערפלאָנטערט מיט גרינס און מיט בלומען
וואו באַבאָטשקעס צאַפּלען אין נעצען פון שטראַהלען,
וואו ס׳ציטערט די לופט פון דעם גרילצען און זשומען —
און איך בין פער׳כשופ׳ט צו דר׳ערד צוגעפאַלען״. — —

אָדער ווען מיר נעהמען זיינע בערוהמט-געוואָרענע „צפרירים“, „זוהר“, ווען „איבער מיין פענסטער-געזוימס האַפּען זיך אויף די נעסטען פייגעלעך און יובּצען און צווישערן „צוויטש“! אָהן א סוף, און אין דעם גלאַנץ פון מיין שויב הויבּען אָן די מאָרגענדיגע שד׳לעך צו פינטלען און ווינקען מיט אַזא שטיפערישען חן. זיי טאַנצען און פינקלען מיט א יובּצענדער ווילדקייט, בעהעפטען זיך ווי טויבּען אָן גלאָז פון מיין שויב, גלעטען און דרינגען איין מיט א ליכט, וואָס עס שטראָמט און וואָס עס צוגיסט און צופלייצט זיך איבער מיר״. (צפרירים). — —

אָדער זיין „עם פּתיחת החלון“, וואו „עס ברעכען זיך דורך טויזענדער גלאַנצען, פערגיסען מיט ליכט די באַלקענם די ווענד, אלע ווינקעלעך, וואָס האָבען מיט אמאָל פול געמאַכט איטליכם לאָך מיט דעם גאָלד זייערען״... — —

האָבען מיר נישט קיין פעטע ליניען פון אַ בילד, וואָס מען קאָן מאָלען, נאָר בעקומען דורך דעם פּאָעטס ווערטער אַ בילד פון עפּעס אַ בעוועגליכער זאַך, וואָס רופט ביי אונז אַרוים עטוואָס ענהליכעס צו דעם געפיהל, וואָס עס האָט איצט דורכגעלעבט דער פּאָעט.

ח. נ. ביאַליק, וואָס מיהט זיך שטענדיג אויסצודריקען אין פּאָעטישע ווערטער אַ געפיהל, עפּעס אַזוינס, וואָס איז שטענדיג אין שטראָמענדיגען צושטאַנד, וואָס האָט נישט קיין קלאָרען אָנפאַנג און קיין קלאָרען סוף, וואָס איז תמיד אין דער בחינה פון אַנ'עצם (אַנ'אָביעקט), וואָס ווערט געוואָרפען און געשלײַדערט, געיאָגט און געטריבען, קורץ — בעוועגט אויף אַלע אופנים — איז געוואָרען דער מאָלער פון דער בעוועגונג אין דער נאַטור, און כמעט נאָר פון דער בעוועגונג.

ביאַליק קען נישט די רוהיגע מאָלערישע ליניע, ווי ער קען נישט, מיט זעלטענע אויסנאַהמען, דעם רוהיגען צושטאַנד פון עפּעס אַ זאַך אין דער נאַטור. און ווען מיר געפינען ביי ביאַליקען עפּעס אַזוינס, וואָס איז ענהליך צו מאָלערײַ — ווערט איהר דערנאָך בעמערקען באַלד, אַז נישט צוליעב דעם איז איהם אַרוים דאָס בילד מאָלעריש קלאָר, ווײַל ער האָט גענומען אַ וועניגער טאַנצענדיגע ליניע, נאָר דערפאַר, ווײַל זײַן געפיהל איז שוין אַזוי שוואַך אין דער בעוועגונג, אַזוי מעלאַנכאָליש־מאַט, כמעט קריכענדיג, אַז דאָס געפיהל קומט ממילא אַרוים מאָלערישער און רוהיגער אין זײַנע מאַטע ליניען. (זעה „מכתב קטן לי כתבה”, „הכניסני תחת כנפיך” א. אנד.).

אין דעם ליעגט אויך דער גרויסער אונטערשיעד צווישען די געוועהנליכע ליריקער אין דער ליטעראַטור און דער ליריק פון ביאַליקען. ביי די מייסטע ליריקער ווערט דאָס געפיהל אײַנגעפאַסט אין אַ רוהיגע מאָלערישע ליניע, צוליעב וואָס דאָס געפיהל פערליערט אָפט אין זײַן קראַפט, דערפאַר אָבער טרעט דאָס אַרוים, כאָטש אָבגעשוואַכט, נאָר אַנגענעהם און עסטעטיש פאַר'ן געניסער פון דער קונסט. ביי ביאַליקען אָבער איז זײַן ליריש שטימונג די הויפּט־זאַך; ער וועט דאָס געפיהלטע קיינמאָל נישט וועלען אָנטון אַ קלײדעל, כאָטש פון אַ פּרינצעסין, ווען דאָס וועט לײַדען אין דער בעוועגליכקײטס־קראַפט. ער וועט בעסער בלײַבען ביי דעם „באַרבאַר” אין דער קונסט, לויט דעם אייראָפּעאישען פערפײַנערטען געשמאַק, נאָר ער וועט נישט מותר זײַן אויף איין צאַפּעל און ציטער פון זײַן אינוויינגסטען געפיהל.

ווילן מען ביאַליקען געניסען ווי עס דאַרף צו זיין, מוז מען זיך זעצען אויף די פֿליגלען פֿון זיין שטורמיגען האַרצען, מוז מען זיך אָבזאָגען פֿון די ווייכע זעסלען און פּאָעטישען סאַלאָן-וואַגאָן, וואָס זענען מיט אַ כּיון ביי די עסטעטישע לירוקער אויסגעבעט מיט גוטע שפּרינג-פֿעדערן.

ביאַליק אַלס פּאָעט איז נאַטירליך, עלעמענטאַר און האָט נישט די קליינע הילפֿס-מיטלען, די קליינע פֿיילעכלעך, מיט וועלכע עס בענוצט זיך אַזוי שטאַרק דער מאָדערנער אייראָפּעאישער פּאָעט, וואָס איז אַזוי מוראָדיג אָנגעזעטיגט מיט קונסט, עסטעטיק און נאָך אַזוינע גוטינקייטען, אַז עס קומט שוין ביי איהם אַרויס ווי אַ קלייד פֿון אַ גרויסען פּאַריזער מאָדען-שניידער, וואָס וואַרימט מעהר דאָס אויג, ווי דעם פֿריערענדיגען גוף, וואָס קיצעלט מעהר אונזערע מאַנסבילשע געפֿיהלען, ווי ס'דערוועקט אַ טיעפֿע, שטומע ליידענשאַפֿט

מאַנכמאָל שטעלט זיך מיר ביאַליק פֿאָר, ווי דער גבר אין דאָרף, וואָס פֿערלאָזט זיך מעהר אויף די מוסקלען פֿון זיינע געזונטע קרעפֿטיגע הענד, ווי מאַנכער בחור אויף זיין שטעקען און דובינקע. ער גלויבט מעהר אין זיין אייגענעם כּח, ווי אין דעם כּח פֿון דער דובינקע, וואָס ער צובּרעכט דאָס לייכט, ווי אַ שוועבעלע.

ס'וועלען זיך אפֿשר געפֿינען מענשען-מפֿונקים, וואָס וועלען זיך בעקלאָגען דערויף, וואָס אונזער ביאַליק האַלט נישט פֿון אייראָפּעאישען פּראַק. פֿאַר דעם אָבער, פֿאַר וועמען די עכטע פּאָעזיע איז די קראַפֿט פֿון אויסדרוק, איז די מאַכט איינצוצוימען אַ שטורמיג עכט געפֿיהל אין האַרטע גלאַנציגע ווערטער פֿון אַ שפּראַך — וועט זיך פֿרעהען, וואָס דער אייראָפּעאישער פֿראַק ווערט צושפּאַרט פֿון ביאַליקס מעכטיגער, שטענדיג בעוועגליכער ברוסט.

ווען איך זאָל פּרובען וועלען אין קורצע ווערטער אָבשאַצען דעם הויפּט-פּונקט אין ביאַליקס פּערזענליכקייט, וואָלט איך זאָגען, אַז ער איז איינער פֿון די ווענינגע גרויסע פּאָעטען, וואָס האָט געפֿונען אין דעם קונסטלערישען וואָרט דעם אויסדרוק פֿאַר די קאַפּריזע וועלען-בעוועגונג אין דעם מענשענס נשמה, ווי אין אַ טייל פֿון דער נאַטור.

אַקוראַט ווי, למשל, דער גרויסער יודישער מאָלער איזראַעלס, און דערנאָך ליבערמאַן, האָט צוערשט בעוויזען, אַז מיט אַ פּענזעל פֿון אַ מאָלער איז מעגליך

איבערצוגעבען די בעוועגונג פֿון אַ ווינטעל, אַ ווינט, אַ שטורים אויף אַ טויטען הארטען לייַנוואַנד, — אָט אַזוי האָט אונז ביאַליק געגעבען אַ מוסטער, ווי מען קען אין הארטע טויטע ווערטער אַרייַנבלאָזען דעם ריטם פֿון אַ נשמה, וואָס צאַפּעלט זיך אין דער שטורמישער בעוועגונג פֿון אַ טיעף געפֿיהל, דעם טאַנצענדיגען ריטם פֿון אַ נאַרב ליכט־שטראַהלען, וואָס רייַסען זיך אַרייַן דורך אַ שפּאַלט פֿון אַ פֿערמאַכטען פֿענסטער, אָדער וואָס פֿערפּלאָנטערן זיך אין די שאָטענס פֿון אַ געדיכטען וועלדעל ביי אַ שטיל פֿערבע־האַלטענעם טייַכעל.

ביאַליק איז דער מייַסטער פֿון דער ב ע וו ע ג ו נ ג אין וואָרט, ווי מאַנכע גרויסע מאָלער אין בילד.

און ווען מען בעדענקט נאָך, אַז די איבערגאַבע פֿון דער בעוועגונג אין דער נאַטור איז איינע פֿון די הויפּט־אויפֿגאַבען און הויפּט־פּראָבלעמען פֿון דער מאָדערנער קונסט, פֿון דער גאַנצער קינסטלערישער וועלט — פֿון די אימפּרעסיאָניסטען ביז צו די לעצטע פֿוטוריסטען — זעהען מיר, אַז ביאַליק, דער עלעמענטאַרער באַרבאַרישער ביאַליק, דער ביאַליק, וואָס ווייס אפילו נישט פֿון די קלאַסישע גריכישע מוסטערן, און וויל פֿון זיי נישט וויסען (לייען דר. יוסף קלויזנערס אַרטיקעל וועגען ביאַליקען), איז דער מאָדערנסטער פּאָעט נישט נאָר ביי אונז, נאָר אויך אין דער אַלגעמייַנער אייראָפּעאישער ליטעראַטור.

IV.

און די פֿאָריגע קאַפּיטלען האָבען מיר געפּרובט אַרויסצושיילען דעם קערן פֿון ביאַליקס פּאָעטישער פּערזענליכקייַט, מיר האָבען געזוכט איהם אָבצוגרעניצען פֿון אַנדערע פּאָעטישע נאַטורען, און דורכדעם איהם בולט'ער אַרויסצושטעלען פֿאַר דעם לעזערס אויגען. מיר האָבען געמיהט זיך, אַז מיט'ן נאָמען ביאַליק זאָל דער לעזער פֿערבינדען די פֿאָרשטעלונגען, וואָס האַרמאָנירען מיט דעם חאַראַקטער פֿון זייַן פּ אָ ע ז י ע.

איצט אָבער וועלען מיר אין קורצען בעהאַנדלען ביאַליקען אַלס דיכטער סתם, וואָס פֿערמאָגט חוץ זייַנע אויבענדערמאָהנטע געניאַלע מעלות נאָך אַ סך אַנדערע פּאָע־

טישע מעלות, וועלכע שטעלען איהם אין איין רייה מיט אַלע בעגאַבטע אויפריכטיגע דיכטער פון זיין צייט און פאר זיין צייט.

ביאַליק האָט אונז געגעבען אַ גאַנצע רייה פון אויסגעצייכענטע לירישע ליעדער. די פּאָעמע „המתמיד" צייגט אונז ביאַליקען אַלס גוטען ליריקער און אַלס דעם, וואָס איז צוגלייך מיט פייערבערגען און אַנדערע פון זיין יוגענד-צייט געשטאַנען אויף דער גרעניץ פון ראָמאַנטיק און רעאַלער קריטיק. ביאַליקס „מתמיד" איז נישט די שילדערונג פון אַ געוויסען כאַראַקטער אָדער טיפּ, נאָר די אומעטיגע, וויכע, ראָמאַנטישע און צוגלייך רעאַל-קריטישע, פערביטערטע בעציהונג צום יודישען בית-המדרש, וועגען וועלכען פייערבערג האָט אמאָל געזאָגט, אַז „עס איז דאָס פינטעלע פון דער וועלט".

אין אַ גאַנצען ציקל שירים האָט ביאַליק אונז געשילדערט די אָרימקייט, עלענדקייט פון אַ יודישער יונגעלשער נשמה, און אויך דאָ האָט ער נישט געהאַט אַזוי אין זינען די אָרימקייט פון איינצעלנעם פון אַ קלאַס, ווי די אָרימקייט בכלל, וואָס צוטרעט מיט איהר ברודיגער לאַפּצע די שענסטע בלומען און שפּראָצונגען אונטער גאָטס הימעל.

מיר געפינען אויך ביי ביאַליקען אַ סך פּאָעטישע ווערק, וואו ער כאַפּט אַזוי קונציג דעם טאָן פון דעם פאָלקס-מענשען מיט זיינע קליינע ליידען אין דער סביבה פון אַ קליינשטעדטעלדיגען לעבען. (זעה „מיין גאָרטען" א. אנד.).

ביאַליק האָט געוויזען דאָס מייסטער-שטיק אַריינצופּאַסען דאָס נאַאיווע יודישע פאָלקס-ליעד אין דער אַלטער העברעאיש-אַראַמעאישער שפּראַך פון אונזערע אורעלטערן, און דערביי נישט צו פערלירען קיין איין טאָן פון דעם דאָזיגען פאָלקס-ליעד, וואָס ווערט געזונגען פון דעם יודישען שוסטער און שניידער, פון דעם פּראָסט-יודישען כלה-מיידעל.

עס געפינען זיך אויך הומאָריסטישע ליעדער ביי ביאַליקען, וואָס פערוואונדערן אונז מיט דער בויגזאַמקייט פון דער שפּראַך און מיט דעם געזונדען הילכיגען לאַכען, וואָס קוויקעלט זיך אין זיי.

חוץ דעם האָט ביאַליק אונז בעשענקט מיט עטליכע נאָוועלען, פון וועלכע „אריה בעל גוף" איז געוואָרען זעהר פּאָפּולער.

ווען מען נעהמט נאָך ביאַליקען אַלס פּראָזאַ-שרייבער, וואָס איז אין אַ געוויסען זין דער גרויסער תלמיד פון דעם זיידען ר' מענדעלע, און אַ טייל פון זיינע פּובלי-

צימטישע זאכען, — דערנמאלסט קען מען זיך אונגעפעהר פארשטעלען, ווי רייך און פיעלזייטיג איז ביאליק אלס פאעט, פראזאאיקער און פובליציסט.

V.

ביאליק האט זיינע גרעסטע און בעדייטענדסטע ווערק געשריבען אין העברעאיש. דער לעזער, וואס בעקומט היינט פון פערלאג „צענטראל" די געזאמעלטע פאעזיע פון ביאליקס פעדער אין יודיש, זעהט שוין, ווי ווייניג ביאליק האט זיך גענוצט מיט'ן יודיש פאר זיינע פאעטישע געפיהלען און איבערלעבענישען.

ווייל מען ריכטיג בעגרייפען, וואס פאר א גרויסע ראלע ביאליק האט געשפיעלט פאר די שאפונג פון דער נייע-העברעאישער שפראך — מוז מען לייענען ביאליקען אין ארויגינאל.

איטליכער, וואס וויל קענען גענוי דעם גייסט פון אונזער לעצטער צייט, קען בכלל נישט אויסקומען אהן העברעאיש. דער, וואס וויל אבער אריינדרינגען ספעציעל אין דעם גייסט פון ביאליקען, מוז שוין אודאי גרינדליך קענען די שפראך פון פאעט.

נישט דא איז דער ארט זיך אריינצולאזען אין א שמועס וועגען ביאליקען אלס דעם גאונישען שעפער פון דער מאדערנער העברעאישער שפראך.

מיר ווילען נאר אנווייזען, אז חאטש ביאליק האט אזוי ווייניג געארבייט אויפ'ן ארימען, קוים בעאקערטען פעלד פון פראסט-יודיש, פונדעסטוועגען האט ער אויך מיט דעם ווייניגען שטארק בעפרוכפערט די יודישע שפראך.

מען דארף נאר נעהמען דאס ביסעלע, וואס מען האט געזאמעלט פון יודי-שען ביאליק, אום דאס קלאר צו זעהען.

ביז ביאליקען איז דאס יודיש כמעט נישט געווען מסוגל אויף אויסצודריקען שטארקע, מעכטיגע געפיהלען. פון דער שפראך האט עס געשמעקט מיט דעם „נעבעכ-בעל", וואס ליגט פערבעהאלטען הינטער איטליכען יודישען ביכעל.

אזא געוואלטיג-קרעפטיגע, מוראדיג-גבורה'דיגע שפראך האבען מיר צוערשט כמעט דערהערט אין יודיש, דערנאך ווי עס איז ארויס זיין „שחיטה-שטאדט', איבער-

נעארבייט פון פאעט אליין אין יודישען. אויך „דאס לעצטע ווארט" האט אריינגעבראכט אין יודיש א שטארקען געזונטען הויך פון בערג-לופט, האט אונז געוויזען, אז אויך דאס יודיש איז פעהיג צו קלינגען אמאל אזוי גרוים און מעכטיג, ווי די שפראך פון א נביא.

איטליכער פאעט, אפילו דער ווייניג-בעגאבטער, פארמט און העלפט וויטער שאפען די שפראך, וואס איז איהם געקומען בירושה. דער גרויסער פאעט אבער גיט דעם שאפונגס-פראצעס פון דער שפראך אמאל אזא געוואלטיגען שטויס, אז אין א קורצע צייט פון עטליכע דורות ווערט זי נישט צו דערקענען, צוליעב די נייע רייכקייט, די נייע אוצרות, וואס זענען איהר צוגעקומען.

די דייטשען געדענקען נאך ביז היינט לוטהערן, געטהען, ניצשען, וואס האבען איטליכער בעזונדער געגעבען דער שפראך גאר א נייערע געשטאלט.

פאר דער ענטוויקלונג פון העבראאיש וועט ביאליק נישט שפיעלען קיין קלענערע ראלע, ווי ניצשע פאר די דייטשען.

אבער אויך די יודישע שפראך האט ער געהאלפען אין איהר שווערען ענטוויקלונגס-וועג.

דען ביי דעם פאעט איז די שפראך ווי דער ליימהם ביים סקולפטאר; ריהרט ער זיך נאר צו איהר צו, מוז זי שוין ווערען עפעס אנדערש, מוז זי שוין בעקומען א פארם.

ביאליק האט אויך דער יודישער שפראך געגעבען זיין פארם, האט אויך אין איהר אריינגעלעגט א שטיק פון זיין גבורה.

I.

נאַציאָנאַלע.

גלוסט זיך מיר וויינען...

גלוסט זיך מיר וויינען געשמאַקער פון האַרצען,
ציהט מיך, ווי חמאַרעס, צום ים, צו דעם שוואַרצען,
טיעפער צו אייך, מיינע עלענדע ברידער.
כ׳וויים אויך: אַ טרער פון מיין אייגענער מאַמען
בויערט דעם תהום דאָרט אין אייערע ים׳ען,
בענקט אפשר שטילערהייט נאָך מיינע ליעדער.

*

כ׳וויים: איהר האָט טרערען נאָך ניט אויסגעוויינטע,
צָרות דערצעהלטע און נאָך מעהר געמיינטע,
וואָס ווי פערשטיקטע, פערבאָרגענע קוואַלען
לעכערן שטיינער און רייסען־איין קְבָרִים,
שלענגלען זיך, בלאנדזען אין דר׳ערד, ווי אַ וואָרם —
און ווערען אין דר׳ערד דאָרט פערפאַלען.

*

דורכשלאָגען זאָלען זיך אייערע טרערען,
גרינגער זאָל ווערען און פרייער זאָל ווערען —
אפשר, ווער ווייסט, וועט נאָך גאָט אַמאָל געבען!
איבערגעהן וועלען די פינסטערע צייטען,
אויך אונז וועט אפשר געראָטען, ווי לייטען,
בעסערם און שענערם דערלעבען.

*

און פּאָר אַ זכר פון היינטיגע חמאַרעם
וועט אויך פערבלייבען אַ נייער „עַל־נַהֲרוֹת“,
וואָס ער וועט הימעל און ערד איבערקעהרען.
גליקליך איז דער און געבענשט זאָל דער ווערען,
וואָס וועט פעראייביגען אייערע טרערען
הייליגע, צוויישוויזענד־יעהריגע טרערען.

אין שְׁחִיטָה־שטאָדט.

„... פון שטאָהל און אייזען, קאַלט און האַרט און שטום,
שמיד־אויס אַ האַרץ פאַר זיך, דו מענש,—און קום!
קום געה אין שְׁחִיטָה־שטאָדט, זאָלסט זעהן מיט דיינע אויגען,
זאָלסט אָנטאַפּען מיט דיינע אייגענע הענד,
אויף צוימען, סלופּעס, טויערן און ווענד,
אויף שטיינער פון דער גאַס, פון אַלע העלצער,
דאָס שוואַרץ־פערטריקענט בלוט מיט די געהירען
פון דיינע ברידערס קעפּ און העלזער.
און אומבלאָנדזשען זאָלסט דו צעווישען חורבות
דורך ווענד צובראָכענע מיט אויסגעקרימטע טהירען,
פערביי צעשטירצטע אויבענס, האַלבע קוימענס,
ענטבלויזטע שוואַרצע שטיינער, האַלב־פערברענטע ציגעל,
וואו פייער, האַק און אייזען האָבען נעכטען
אויף דער בלוט־חֲתוּנָה אַ ווילדען טאַנץ געשפּיעלט;
און קריך דורך בוידימער, דורך לעכעריגע דעכער,
און קוק זיך איין אין אַלע שוואַרצע לעכער—
דאָס זענען אָפּ'נע, שוואַרצע, שטומע וואונדען,
וואָס וואַרטען מעהר אויף קיין רפואה אין דער וועלט...
אין גאַסען וועסטו געהן, מיט פעדערן פערפלייצטע —

דו באָדסט זיך אין אַ טייך, אַ ווייסען טייך,
וואָס האָט זיך אויסגעלאָזט פון מענשענס בלוטיגען שוויים;
דו טרעטסט אויף גאַנצע בערג צעפּליקטע האָב־און־גוטס—
דאָס וועגען גאַנצע לעבענס, גאַנצע לעבענס,
צובראָכענע אויף אייביג ווי אַ שאַרבען!
דו געהסט, דו לויפסט, דו פּלאָנטערסט זיך אין חורבן,
מעש, זילבער, פוטער, שֵׁמות, זייד און אַטלעס,
צעריסענע, צופּליקטע אויף פּיק־פּיצלעך,
מיט פיס צוטראָטענע שַׁבָּתים יָמים־טובים, נַדְנ׳ס,
טַלֵיתים, תְּפִילִין, פּאַרמעט, שטיקער תּוֹרָה,
יְריעות הייליגע, קלאָר ווייסע וויקעלעך פון דיין נְשָׁמָה,
זעה, זעה, זיי וויקלען זיך אַליין אַרום דיין פוס
און קושען דיר די טַריט פון מיסט אַרויס
און ווישען אָפּ פון דיינע שיך דעם שטויב...—
דו לויפסט? צו ליכט און לופט אַנטלויפסטו?
אַנטלויף, אַנטלויף—דער הימעל לאַכט אויס דיר!
די זון וועט דיר מיט שפּיזען אויסשטעכען די אויגען,
אַקאַציען, מיט פרישע גרינס־און־ווייס בעצויגען,
וועל׳ן סַמְ׳ן דיך מיט׳ן רֵיחַ פון בלוט און בליטען,
דיין קאָפּ מיט בלימעלעך און פעדערען בעשיטען,
און שטיקלעך גלאָז פון מיטען גאַס מיט טויזענד גלאַנצען
וועל׳ן דיר אַנטקעגען אויף דיין בייז וואונדער טאַנצען...
דען גאָט האָט דיר מיט מילדער האַנד געשענקט אַ צווילינג:
אַ שְׁחִיטָה מיט אַ פריהלינג;

דער גאָרטען האָט געבליהט, די זון האָט געלויכטען—
און דער שוחט האָט געשאָחט׳ן...
דער חַלָף האָט געגלאַנצט, און פון דער וואונד
האָט בלוט מיט גאָלד געפליסט...
אַנטלויפסט? בעהאַלסט זיך אין אַ הויף? — אומזיסט!
אַט איז אַ בערגיל מיסט!
דאָ האָט מען צוויי געקעפּט: אַ יודען מיט זיין הונד...
אין מיטען הויף האָט נעכטען זיי איין האַק געקעפּט
און היינט האָט זיי אַהער איין שוויין פערשלעפּט,
געשנאָרט, געגריבעלט זיך אין זייער אויסגעמישטען בלוט.
שאַ, מאָרגען וועט אַ פרישער רעגען קומען
און אָבשווענקען דאָס בלוט אין רינשטאָק, ס׳זאָל נישט שרייען
צום הימעל גוואַלד פון מיסט אַרויס, און אֶפְשֶׁר
איז דאָס שוין איינגעזונקען אין דעם תהום דעם שטומען
און זייגט די דערנער אָן ביי אַ פּלויט אַ קרומען,
און מאָרגען וועט די זון, ווי היינט, ווי נעכטען,
ווי אַלע טאָג, אַ ליכטיגע אַרויסגעהן
פון מִזְרָח זייט, געמינערט ניט אַ האָר נישט,
און שאַ, און שטיל, און גלייך ווי גאָר נישט...

און ווילד, משוגע ווילד, פאַרקריכסטו אויף אַ בוידעם
און בלייבסט דאָרט שטעהן אין פינסטערניש אַליין;
דו פיהלסט: דאָ שוועבט נאָך איצט אַרום דער טויט-שרעק
און פאָכעט מיט אַ קאַלטען שוואַרצען פליגעל

און פריהרט די וואָרצלען פון די האָר אין קאָפּ;
און דאָ און דאָרט, פון אַלע שוואַרצע לעכער—
זעה אויגען, אויגען, שטומע אויגען קוקען...
דאָס קוקען די נְשָמוֹת פון די קְדוֹשִים,
פאַרוואָגעלטע, פערשטוּיסענע נְשָמוֹת,
וואָס האָבען זיך אינאיינעם דאָ אין ווינקעל
צונויפגעפּרעסט דערשראָקענע—און שווייגען...
אַט־דאָ האָט ווי די שאַרפע האַק געפונען
און אַט־אַהערצו קומען זיי אַ קוק טון,
צום לעצטען מאָל אין זייערע שוואַרץ־אַפּלען
פער׳חַתְמֶ׳נֶן פון זייער סוֹף דעם אָבשיין,
די גאַנצע שרעק פון זייער טוֹיט דעם ווילדען,
די גאַנצע תּוֹכָחָה פון זייער וויסטען לעבען...
און ציטערנד, ווי טויבען פאַר דער שְחִיטָה,
דאָ טולען זיי זיך צו דעם דאַך אינאיינעם
און קוקען לאַנג אויף דיר מיט שטומע אויגען,
וואָס מאָנען נור און פרעגען אָהן אַ לָשוֹן
און טַעֲנֶה׳ן שטומערהייט אַלץ יענע אַלטע טַעֲנָה,
וואָס האָט נאָך קיינמאָל נישט דערגרייכט צום הימעל
און וועט צום הימעל קיינמאָל נישט דערגרייכען:
„פאַר וואָס, פאַר וואָס? און נאָך אַ מאָל פאַר וואָס?...“

און דו פערררייסט דעם קאָפּ—ניטאָ קיין הימעל!
אַ דאַך, אַ שטומער דאַך מיט שוואַרצע שינדלען.

אַט הייננט אַ שפּין—גײה, פרעג דעם גרינעם שפּין!
ער האָט געזעהן אַלסדינג, ער איז אַן עדות,
איין לעבעדיגער עדות אויף דעם בוידעם,
לאָז ער־ושעֶ דיר דערצעהלען אַלע מַעשׂות:
אַ מַעֲשֶׂה פון אַ בויך מיט פעדערען געפילט,
פון נעז־לעבער מיט נעגעל, קעפּ מיט האַמערס,
פון מענשען נאָכ'ן קוילען קאָפּ־אַראָפּ, ווי גענז,
צום באַלקען פון דעם בוידעם אויפגעהאַנגען,
און פון אַ קינד אַ איינגעשלאָפענם מיט זיין מאַמעס
צעשפּאָלטענע און טויטע ברוסט אין מיילכען,
און נאָך אַ קינד, אַ לעבעדיגם צוריסען,
אינאיינעם מיט זיין לעצטען שריי אויף צווייען —
אַ האַלבער „מאַ...!" און „מאַמע" ניט געענדיגט...
און נאָך, און נאָך פיעל מוֹראָ'דיגע מַעשׂות,
וואָס לעכערען דיין קאָפּ, פאַרברענען דיר דעם מוֹחַ
און טויטען דיר אויף אייביג דיין נְשָׁמָה.
און דו דערשטיקסט אין קעהל דיין ווילדען בריל
און שפּרינגסט אַראָפּ און לויפסט אַרויס אין גאַס—
און נאָך אַ מאָל פאַר דיר אַ וועלט ווי נעכטען,
און אונפערשעהמט גיסט אוים די זון, ווי תָּמִיד,
פאַר יעדער שוועל, פאַר יעדער טהיר, איהר שפּילליכט
און ווארפט אַרוים איהר גאָלד פאַר די חֲזֵרִים...

נאָר ווייטער גײה, אַנטלויף פון ליכט, בעהאַלט זיך,

אין דר׳ערד אריין פארקריך, אין שווארצען קעלער,
און פרעס דארט אויף דיין שטאהלען הארץ פאר וועהטיג:
דו זעהסט? דא האבען אומריינע עֲרֵלִים
די ריינע טעכטער פון דיין פאלק געשענדעט.
אויף איינער צעהן, אויף איינער צעהן, די מוטער—
דער טאכטער אין די אויגען, און די טאכטער—
דער מוטער אין די אויגען, פאר׳ן קוילען,
בעת׳ן קוילען, נאכ׳ן קוילען... נעם זשע,
בֶּן־אָדָם, נעם טאפ אָן מיט דיינע הענד די פלעקען
פון בלוט מיט עפעס אנדערש אויף דער קישען,
וואו מיט זיין האק, וואס טריפט נאך ווארעם בלוט,
האט זיך א ווילדער חֲזִיר־מענש געוואלגערט...
און זעה, בֶּן־אָדָם, זעה: אין יענעם ווינקעל,
דארט אונטער יענעם פאס, ביי יענעם קאסטען,
פערשטעקט אהן אטעם זענען זיך געליגען
חֲתָנִים, ברידער, מענער, זיהן און טאטעס
און צוגעקוקט פון זייער לאך, ווי ס׳צאפלען
און ווארגען זיך מיט אייגען בלוט און עקעל
די הייליגע, די ריינע, פרומע לייבער,
געדראשענע פון טָמֵא׳ן גוי און אייזען—
דאס צוגעקוקט, אין דר׳ערד געליגען און געשוויגען,
און ניט די אויגען זיך ארויסגעריסען,
דעם קאפ זיך ניט צוקלאפט און ניט אראפ פון זינען...
און אֶפְשֶׁר האט נאך יעדערער פון זיי בעזונדער

פאַר זיך געשעפּטשעט שטיל מיט זיינע ליפּצען:
„טו גאָטעניו, אַ נֵס, פאַרבלענד זיי, גאָט, די אויגען,
זיי זאָלען מיך, דיין קנעכט, ניט זעהן..." און נאָכדעם,
ווען איינע האָט זיך יאָ ערוואַכט צום לעבען,
פון בלוט און שמוץ אַרויס צום וויסטען לעבען,
פאַראומרייניגט פאַר זיך, פאַר גאָט, פאַר ביידע וועלטען—
איז ער, דער מאַן, פון לאָך אַרויסגעקראָכען,
צו גאָט אין שוהל געלאָפען בענטשען „גומֵל"
און פרעגען דאָרט ביים רָב אַ פרומע שַאלָה:
„צי מעג ער מיט זיין אִשָה ווייטער לעבען"...

אַרויס קריך, מענש, קום ווייטער, כ'וועל דיר ווייזען
בעהעלטענישען — שטאַלען פון חֲזֵרים,
און זעה מיט דיינע אויגען אַלע מיסטען,
וואו דיינע ברידער, חַשמונָאים'ס יורשים,
די אייניקלעך פון אייביגע קדושים,
אין יעדער לאָך צו דריי מִנְיָנים האָבען
אין יענעם שחִיטה=טאָג זיך אויסבעהאַלטען
און גרויס געמאַכט צעווישען מיסט מיין נאָמען...
אַנטלאָפען ווי די מייז, בעהאַלטען זיך ווי וואַנצען
און ווי די הינד געשטאָרבען... און צו מאָרגענס
איז פון שטוב אַ זוהן אַרויס און האָט געפונען
אין מיסט זיין טאַטענס פֶּגֶר... וואָס=זשע וויינסטו, מענש?
צו וואָס פאַרדעקסטו מיט די הענד דיין פָּנִים?—

קריך שטאַרקער מיט די ציינער און פלאַץ פאַר וועהטיג!

איצט געה אַראָפּ אין טאָל, דאָרט גרינט אַ גאָרטען,
אין גאָרטען שטעהט אַ שטאַל, די טויטע שטאַל,
וואו אײַנגעשלאָפענע אויף זייערע קָרבָנוֹת,
טויט-שִכּוֹרע פון בלוט, וואַמפּירען ווילדע—
זעה, ליגען דאָ אין שטאַל צעוואָרפען רעדער
צעבראָכענע, מיט בלוט און מאַרך פערשפּריצטע,
מיט שפּיצען אָפענע און אויסגעשטרעקטע,
ווי פינגער מערדערשע צו עמיצענס אַ האַלז.
וואַרט אויס, פאַר-נאַכט, ווען פייערדיג און בלוטיג
וועט אונטערגעהן אין מערב-זייט די זון —
זאָלסט דו זיך שטיל אַריינ׳גַנבֶ׳ן אין שטאַל—
און ווער פערפאַלען דאָרט אין תהום פון שרעק...
אַ שרעק, אַ שרעק! ווי שוועבט דאָ אין דער לופטען!
זי רוהט אויף אַלע ווענד, זי איז אײַנגעפּרעסט אין שטילקייט...
שאַ, הער זיך אײַן: סע ריהרען זיך די רעדער...
דאָס צאַפּלען דאָרט פון אונטען שטיקער אֵבָרִים,
זיי וואַרפען זיך אין אייגען בלוט און גוסס׳ען...
אַ שטילער קרעכץ, אַ חאָרחלען פון אַ האַלז
אַ ניט-דערקוילעטער, אַ לעצטער זיפץ,
אַ צוגעשטיקטער רוף, אַ קריך פון ציינער...—
דאָס אַלעס וואַלגערט זיך דאָ ערגעץ אונטער רעדער,
און שלאָגט זיך אָן די שפּיצען, אָן די העלצער,

און שפּאַרט זיך דורך פון לעכער און פון שפּאַלטען
און בלייבט פערגליווערט הענגען אין דער לופטען,
אַ שוואַרצע חופּה אויף דיין קראַנקען קאָפּ.
אַ וועה, אַ שטומער וועה, אַ צַער, אַ גרויסער צַעַר...
יסורים שטומע פלאַטערען... שאַ, שטילער,
ס'איז נאָך דאָ עמיצער מיט דיר, ער בלאָנזעט
מיט צוגעמאַכטע אויגען אין דער פינסטער,
פערטיעפט אין אָבגרונדען פון גרויסען אומעט,
שטרעקט אויס פאַר זיך צוויי דאַרע הענד צום שוואַרצען,
מיט שטומע אַנגסטען אָנגעפּילטען, חָלָל
און טאַפּט דאָס פינסטערניש מיט בלינדע פינגער,
נישט זוכענדיג קיין אויסוועג פאַר זיין טרויער—
ס'איז ער, ס'איז ער אַליין, דער גרויסער שמערץ־גייסט,
וואָס האָט זיך זעלבסט פאַרשלאָסען דאָ אין תּפיסה
און אָהן רַחמָנות זיך אַליין פער'מִשפָּט
אויף אייביגע, אויף גרויסע שטומעליידען;
און ערגיץ דאָ אין שטאַל, אַרום אייך ביידע,
איז נַע־וָנַד, און שוועבט אַרום און רוהט ניט,
און קען פאַר זיך קיין ווינקעל ניט געפינען,
אַ מידע, אַ טויט־מידע, שוואַרצע שכינָה.
האַרץ־רייסענד! וויינען וויל זי—און זי קען ניט,
חאָטש איין געשריי טון—און זי שווייגט...
שטיל וואַרגט זי זיך מיט איהרע טרערען,
פאַרשפּרייט די פליגעל איבער די קדושים,

פערלייגט דעם קאָפּ אַרונטער און פערגעהט זיך
און וויינט, און וויינט אין זיך אָהן לשון...

שאַ, געה פּאַמעליך צו, פערשלים די טהיר
און אויג־אויף־אויג בלייב איבער דאָ מיט איהר.
און לאָז זיך אָנזאַפּען אויף אייביג דיין נְשָׁמָה
מיט איהרע שטילע, ברענענדיגע ליידען;
און ווען אין דיר וועט אַלעס אָבשטאַרבען און שווייגען—
נעם ריהר זיי אָן—זיי וועלען אויפלעבען און ריידען.
און געה אַ וועק, צוטראָג זיי אין דיין שוים
אין אַלע עקען פון דער גאַנצער וועלט
און זוך, נאָר ניט געפין, פאַר זיי קיין נאָמען...

איצט געה אַרוים אין שטאָדט, ווען קיינער זעהט ניט,
און שלייך זיך שטיל, פּאַמעליך, צום בֵּית־עָלְמִין,
און שטעל זיך אויף די פרישע קדושים׳ם קְבָרִים,
און שטעה, און קוק, און לאָז אַראָב די ברעמען—
און ווער פערשטיינערט!
דיין האַרץ זאָל אויסגעהן, חַלֶשׁ׳ן אַ טרער—
נאָר טרוקען ווי אַ שטיין אין מִדְבָּר בלייבט דיין אויג;
און שרייען וועסטו וועלען, רייסען קְבָרִים,
און ברילען ווי אַן אָקס צום שְׁחִיטָה־באַנק געבונדען—
נור שטום ווי די מַצֵבוֹת בלייבסטו שטעהן.
נעם קוק זיי אָן, דאָ זענען זיי די קדושים,

דאָ ליעגען זיי געשאָחטן׳נע, ווי קעלבער,
און האָסט פאַר זיי קיין טרער, ווי אויך—קיין לוין...
איך בין אַ הער געקומען, טויטע ביינער,
ביי אייך מחילה בעטען: זייט מיר מוחל!
זייט מוחל אייער גאָט, איהר אייביגע פערשעמטע,
פאַר אייער ביטערען פינסטער׳ן לעבען זייט מיר מוחל,
פאַר אייער צעהן מאָל ביטער׳ן, פינסטער׳ן טויט.
אַז איהר וועט קומען מאָרגען אונטער מיינע טהירען
און אָנקלאַפּען ביי מיר, און מאָנען לוין—
וועל איך אייך עפענען, קומט זעהט—איך האָב נישט!
אַ גאָט׳ס רחמנות איז אויף אייך—נאָר כ׳האָב נישט!
אַ יורד בין איך, גלייך מיט אייך פעראָרימט...
און וועה, און ווינד און וועה איז אַלע וועלטען!
און לאָזען אַלע הימלען ברומען פאַר רחמנות!—
אַזעלכע קרבנות—און אומזיסטע!
אומזיסט אַזוי געלעבט, אַזוי געשטאָרבען,
ניט וויסענדיג צו וואָס, פאַר וואָס, פאַר וועם?
אין וואָלקען איינגעהילט איהר קאָפּ וועט אייביג
מיין אַלטע שכינה וויינען שטיל פאַר בושה,
און נאַכט אויף נאַכט וועל איך אראָב פון הימעל
בעווייגען זיך אויף אייער קבר...
די שאַנד איז זעהר גרויס, און זעהר גרויס דער וועהטיג—
און וואָס איז גרעסער?—זאָג שוין דו, בן־אדם!
ניין, שווייג בעסער, און זיי אַ שטומער עדות,

אַז דו האָסט מיך אין אָרימקייט געפונען
און צוגעזעהן מיין עלענד און מיין טרויער.
און געהענדיג צוריק—נעם מיט, בֶּן־אָדָם,
אַ טייל פון צַער מיינעם, פון שטילען וועהטיג,
און מיש איהם אוים מיט צאָרן־גיפט און וואַרף איהם
אין שוים פון די נאָך־לעבעדיגע מֵתִים...

ווילסט געהן צוריק—פאַרקוקסטו זיך אויף גרעזליך.
אַ פרישע יונגע בשורה פון אַ פריהלינג
פילט אָן דיין הארץ, בעהויכט דיר דיינע אויגען
מיט שטילען באַנג נאָך וויטען, נייען לעבען,—
ס'איז קְבָרִים־גראָז, סע שמעקט מיט טויט, בֶּן־אָדָם!...
רייס אוים אַ הויפען גראָז, פערוואַרף דאָס הינטער זיך
און זאָג דערביי, צומאַכענדיג די אויגען:
„מיין פאָלק איז אָבגעריסען גראָז—צי קען דען
אַן'אָבגעריסענעם נאָך לעבען?...
און קוק זיך מעהר ניט אום—אַנטלויף פון דאַנען,
צו די נאָך לעבעדיגע לויף, ס'איז היינט אַ תַּעֲנִית,
און פאַל אַריין צו זיי אין שוהל, און ווער פערפאַלען
אין זייער ברענענדיגען יַם פון טרערען...
דו הערסט? יְלָלות, ווילדע, שרעקליכע יְלָלות,
דורך מיילער אָפענע, דורך צייהן פערקלעמטע,
צורייסען זיך אויף טויזענד לעבעדיגע שטיקער,
פאַרמישען זיך און גיסען זיך צונויף

אין איין פערצווייפעלטען און מוֹרָא׳דיגען יאָמער,
וואָס וואַרפט זיך ווי אַ קראַנקער אין דער לופטען
אויף קעפ, פערריסענע צום פייכטען באַלקען,
אויף פֶּנִימער, פאַר וועדהטיג אויסגעקרימטע...—
אַ גרוֹיל, אַ גרוֹיל! אַ פראָסט נעמט דורך דיין לייב!
אַזוי קלאָגט נאָר אַ פאָלק, וואָס איז פערלוירען,
וואָס אַש און רויך איז זיין נְשָׁמָה, און אַ מִדבָּר,
אַ וויסטער מִדבָּר איז זיין האַרץ געוואָרען;
קיין איינציג גרעזעל האַס, קיין קערינדעל נְקָמָה!
דו הערסט? זיי קלאַפּען זיך אין ברוסט „אָשַׁמְנוּ!"
זיי בעטען, איך זאָל זיי די זינד פערגעבען...
צי זינדיגט דען אַ שאָטען אויף די וועגד—
אַ שאַרבען אַ צובראָכענער, אַ טויטער וואָרים?—
וואָס בעטען זיי? וואָס שטרעקען זיי די הענד?
אַ פויסט וואו איז? וואו איז אַ גרויסער דונער,
וואָס זאָל זיך אָברעכענען פאַר אַלע דורוֹת,
און איינלייגען די וועלט, צורייסען הימלען,
מיין שטוהל, מיין כִּסֵא־כָּבוֹד, איבערקעהרען!...

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

און הער, בֶּן־אָדָם!
צושרייט זיך דער חַזָן ביים עָמוּד:
„טו, גאָט, פאַר די גע׳שָׁחְט׳נע קָרְבָּנוֹת!

„פאַר די צַדִיקִים טו , פאַר פרומע זְקֵנִים!
פאַר זייגענדיגע קינדער טו , פאַר פיצלעך קינדער!“
און נאָכשרייען מיט קוֹלֵי־קוֹלוֹת וועט דער עוֹלָם,
אַזוי אַז אַלע ווענד און זיילען פון דעם הויז
מיט דיר אינאיינעם וועלען ציטערן פאַר פַּחַד—
וועל איך אויף דיר אַנ׳אַכזָר זיין, אַ גרויסער אַכזָר—
מיט זיי וועסט דו ביי מיר נישט וויינען!
און הויבט זיך אויף אין דיר אַ בריל און רייסט זיך—
דערשטיק איך איהם צעווישען דיינע ציינער!
דו זאָלסט דאָס אונגליק ניט ווי זיי פערשוועכען,
פאַרבלייבען זאָל דאָס אונבעקלאָגט לְדוֹרוֹת...
און דיין ניט־אויסגעוויינטע טרער בעגראָב אין זיך,
אין האַרצען טיעף פאַרמויער זי, בוי אוים דאָרט
פון האַס, פון גרימצאָרען און גאַל פאַר איהר אַ פעסטונג,
און לאָז זי וואַקסען דאָרט אַ שלאַנג אין נעסט,
און זייגען זאָלט איהר איינער פון דעם צווייטען,
און תָּמִיד בלייבען הונגעריג און דאָרשטיג!
און ווען אַ בייזער יוֹם־הַדִין וועט קומען—
צוברעך דיין האַרץ, בעפריי די בייזע שלאַנג,
און לאָז זי אָפּ ווי אַ פער׳סַמ׳טע פייל,
טויט־הונגעריג מיט ברענענדיגען גיפט,
אין מיטען האַרצען פון דיין אייגען פאָלק...

און מאָרגען געה אַרוים אין גאַס, בֶּן־אָדָם,

און זעה! אַ מאַרק, אַ מאַרק פון לעבעדיגען בראָכוואַרג!
דערשלאָגענע, האַלב־טויטע מענשען־ווערים,
צעבראָכענע און אויסגעקרימטע רוקענס,
פערוויקעלטע אין שמאַטעס הויט און ביינער,
מיט קינדער וויסטע קאַליקעס, מיט ווייבער
צום טויט פאַרמאַטערטע און איינגעדאַרטע,
אַ היישעריק, סוף־זומערדיגע פליגען,
בעפאַלען טהיר און טויער, אַלע פענסטער,
בעלאַגערען די שוועלען פון די הייזער
און שטרעקען־אויס, געלערענטע־צו־בעטלען, קרומע הענד
מיט אויפגעדעקטע אייטערדיגע וואונדען
און יעדערער שרייט אויס זיין פעקעל סחוֹרה,
פערדייסענדיג די לויזע אויגען צו די פענסטער,
ווי קנעכט, ווי הינד געשלאָגענע צום בַעל־הַבַּיִת!
אַ גראָשען פאַר אַ וואונד, אַ גראָשען פאַר אַ וואונד!
אַ גראָשען פאַר אַ טאָכטער אַ געשענדטע!
אַ גראָשען פאַר אַנ'אַלטען טאַטענס טויט
און פאַר אַ יונגען חוּפָּה־זוהן אַ קָדוֹש!

צום בֵּית־הַקְבָרוֹת מיט די טאָרבעס, שלעפער!
אַהינצו געהט, גראָבט אויס די ווייסע ביינער
פון אייערע קדוֹשִים'ס פרישע קְבָרִים,
שטאָפט אָן די טאָרבעס, יעדערער זיין טאָרבע,
און לאָזט זיך אין דער וועלט אַריין, און שלעפּט זיך

פון שטאָדט צו שטאָדט, וואו ערגיץ אַ יריד,
און אונטער אַלע פרעמדע הויכע פענסטער
זינגט הייזעריגע בעטלערשע נגונים,
און רחמים בעט, און שנאָרערט אום, און שווינדעלט,
ווי ביז אַ הער, מיט אייער פלייש און ביין.
— — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — —
און איצט גענוג, אַנטלויף, דו מענש, אַנטלויף אויף אייביג!
אין ווילסטען מדבר לויף—און ווער משוגע!
צוריים אויף טויזענד שטיקער דיין נשמה
און וואַרף אַרוים דיין הארץ פאַר ווילדע הינד;
און לאָז דיין טרער אַראָבפאַלען אויף הייסע שטיינער
און דיין געשריי זאָל איינשלינגען דער שטורעם...

דאס לעצטע ווארט.

(נְבִיאִישׁ)

איך בין צו אייך פון גאָט געשיקט,
ער האָט געזעהן: איהר ווערט דערשטיקט;
ער האָט געזעהן: איהר פוילט און פּאַלט,
איהר ווערט פון טאָג צו טאָג מעהר אַלט,
און אָבגעלאָזט האָט זיך די האַנד
און אויסגעלאָזט האָט זיך די מאַכט—
און גאָט האָט זיך אָן אייך דערמאַנט
און ער האָט מיך צו אייך געבראַכט.

און גאָט האָט מיר געזאָגט אַזוי:
„צו שווער דער יאָך—איך קען ניט מעהר!...
געה ריים פון זייער האַרץ איין „אוי!"
שים אוים פון זייער אויג אַ טרער!
און שווער זאָל זיין די טרער און ביטער,
און הויך זאָל זיין דער לעצטער קרעכץ,
אַזוי—די ערד זאָל טון אַ ציטער
און אָבטרייסלען פון זיך דאָס שלעכטס".
איך האָב געפאָלגט און בין געגאַנגען,
מיין וועג איז פול געוועזן מיט שטיינער;

נאָר איין געפיהל און איין פערלאַנגען
האָט טיעף געגליהט אין מיינע ביינער:
איך האָב געפיהלט, איהר ווענט ביי שלאַנגען...
און מיט אייך, ביי אייך—קיינער, קיינער...
מיך האָט געטריבען אייער וועהטיג,
איך האָב געמיינט: מיין הילף איז נייטיג.
איך בין געשטראָפט פון גאָט מיט האַרץ:
איך האָב אַ האַרץ, וואָס קרענקט פאַר יענעם,
וואָס קאָרטשעט זיך פון פרעמדען שמאַרץ
און ווערט פערברענט פון יעדענס גֵיהִנֹם...
איך האָב געהערט: עס איז אייך שווער;
איך האָב געמיינט: איהר פיהלט און ווייסט
און וואַרגט זיך שטיל מיט אייער טרער
און זוכט אַ הילף און בעט אַ טרייסט,—
און טייער ווענען די מינוטען...
„איך געה, איך קום,—כ'וועל היילען וואונדען,
מיט אייך אינאיינעם וועל איך בלוטען,
און וואו מען דאַרף, וועל איך פערבינדען,
און וואו מען מוז, וועל איך אָבלעקען
דאָס בלוט, וואָס טריפט פון אייער וואונד.
כ'וועל טרייסטען, בעטען, וויינען, וועקען—
און וועל ניט לאָזען געהן צו גרונד!
איך געה, איך קום—איך טראָג אַ טרייסט,
איך טראָג אַ בשורה פון נֶחָמָה:

איך בין געבענשט פון גאָט מיט גייסט—
אייך וועל איך שענקען מיין נְשָׁמָה...
איך בין פון גאָט מיט מוט בעשמידט,
וואָס רייסט אוים בערג און ווערט נישט מיעד,
וואָס לאָזט מיין רוקען זיך נישט בויגען
און קוקט דעם בייז גלייך אין די אויגען;
און גאָט האָט מיר געשענקט אַ צונג,
אַ שאַרפע, ווי אַ שאַרפער קלונג,—
אויב איהר זענט שטיין—איז זי אַיין אייזען,
אויב איהר זענט אייזען—איז זי שטאָהל...
איך קום, איך וועל זיך נאָר בעוויזען—
און איהר וועט אויפשטעהן מיט אַ מאָל!"...
איצט שטעה איך אונטער אייער טהיר—
און אָבגענומען איז מיין לָשון;
עס הייננט אַ שווערע נאַכט אויף מיר—
מיין פונק, מיין ליכט איז אויסגעלאָשען.
מיך האָט בעגעגענט שפאָט און שאַנד,
איהר האָט פאַר מיר די טהיר פערמאַכט—
און אָבגעשטויסען איז גאָטס האַנד
און גאָטעס וואָרט איז אויסגעלאַכט...

איך האָב שוין מעהר קיין שפראַך פאַר אייך—
פאַר אייך איז פרעמד און טויט גאָטס שפראַך.
איך האָב געזאָגט איין וואָרט—האָט דאָס

דער ווינד פערטראָגען מיט איין בלאָז;
נאָך איינם האָב איך געזאָגט—איז דאָס
געפאַלען, ווי אַ פונק אויף גראָז—
נאָר טרוקען איז געווען דאָס גראָז
און אויסגעברענט האָט דאָס מיט רַעש
און ס׳איז דערפון געוואָרען אַש.
האָב איך אַרויסגעלאָזט אַ קול—
האָט דאָס געטראָפען ווי אַ קויל
און ווי אַ דונער דורכגעלאָפען
אין מיטען שענעם, העלען טאָג
און גלייך אין הארצען אייך געטראָפען—
און אויסגעבראָכען האָט די קלאָג!
און אויסגעשאָסען האָט די טרער!—
נאָר, וועה מיר! פאַלש איז אַייער געוויין!
ניט קיינער, קיינער גלויבט איהם מעהר,
ניט גאָט, ניט איך, ניט איהר אַליין...

בין איך צו אייך אין שמוץ געקראָכען
און אַלע קליידער איינגעריכט,
כ׳האָב מיט די הענד פאַר אייך געבראָכען
און הילף ביי אייך פאַר אייך געזוכט...
נאָר קיינער קומט צו הילף ניט, קיינער,
און איך בין איינער, איינער, איינער...
מיין תְּפִלָּה האָט געהערט די וואַנד,

איהר האָט פאַר מיר די טהיר פערמאַכט!
און אָבגעשטויסען איז גאָטס האַנד!
און גאָטעס וואָרט איז אויסגעלאָכט!...

נאָר ווייסט, איהר אונגליקליכע, ווייסט—
איך האָב ניט מעהר פאַר אייך קיין טרייסט...
איך האָב אַ וואָרט, אַ שרעקליך וואָרט,
וואָס וועט אייך הויבען פון דעם אָרט;
וואָס וועט דאָס ליכט אייך מאַכען שוואַרץ
און וועט פער׳סמ׳ען אייך דאָס האַרץ,
אין מויל פערגיפטען אייך דעם ביסען
און ביטער מאַכען אייך דאָס ברויט,
דאָס לעבען וועט דאָס אייך פער׳מיאוס׳ען
און וועט ניט געבען אייך דעם טויט...
ניטאָ פאַר אייך קיין וואָרט נֶחָמָה!
איך האָב פערברענט שוין מיין נְשָׁמָה
און האָב מיין בונד מיט אייך צוריסען...
צובראָכען ליגט אין דר׳ערד מיין מוט—
איך וועל אויף אייך מיין גאַל אויסגיסען
און וועל בעשפייען אייך מיט בלוט...

און גאָט האָט מיר געזאָגט אַזוי:
„דאָס לעצטע מאָל שריי אויס איין „אוי!"
און גיב אַ קרעבץ צום לעצטען מאָל,

אַז ציטערען זאָל באַרג און טאָל,
און נעם זיך אָן מיט גאַל און זאָג:
הערט, טויבע, הערט!
עס געהט אַ טאָג,
איך לאָז אַרוים אַ זון פון רעכט
און וועל די וועלט מיט ליכט בעגיסען—
נאָר איהר אַליין וועט בלייבען קנעכט
און וועט קיין טראָפּען ליכט געניסען...
און בלינדערהייט, מיט זיהן און טעכטער,
וועט איהר אַרומלויפען פערסמ׳ט
אַהין, אַהער, פאַר טויזענד מייל,
און בעטען, חלש׳ען אַ שטראַהל...
נאָר אייך בעגעגענט אַ געלעכטער:
וואוהין איהר קומט, האָט איהר פערזאַמט...

איך שלים-אויף אוצרות לעבען, מאַכט,
און ימים פרייד וועל איך צוגיבען—
נור איהר אַליין וועט זיין פערשמאַכט
און אייער קוואַל וועל איך בעטריבען;
און טרוקענע מיט זיהן און טעכטער,
וועט איהר אין פרעמדע טהירען קלאַפּען,
מיט׳ן פנים צו דער ערד צופאַלען
און איבער פרעמדע קוואַלען קניען
און דאָרשטיג אייער האַלז אויסציהען

און בעטען, חַלֶשְ'ן—אַ טראָפּען...
נאָר אייך בעגעגענט אַ געלעכטער:
פאַר אייך פערשלאָסען אַלע קוואַלען.
איך שיק אַראָב אַ מילדען גייסט,
וואָס פרישט ווי טוי, פון גאָט, און ווייזט
אַ נייעם וועג צו נייע הימלען—
נאָר איהר וועט טרוקען זיין ווי שטרוי
און ניט אויף אייך וועט פאַלען טוי.
איהר?—איהר וועט אייביג פוילען, שימלען.
און אויב ס'איז נאָך פון פריהר געבליבען
אַ פונק פון גייסט, געפיהל און גלויבען,
אַנ'ערנסטער זיפץ, אַ הייסע טרער — —
וועל איך דאָס איינציגוויז אָברויבען.
און אייער האַרץ וועט בלייבען לער
אָהן טַעַם, אָהן רֵיחַ, אָהן לייב און לעבען...

און וויסט וועט ווערען אייער צעלט,
און אומשלעפּען וועט איהר זיך מידע,
ווילד-פרעמדע אויף אַ פרעמדער וועלט
און בעטלער אויף אַ רייכער סעודה,
און שטעהענדיג ביי פרעמדע שוועלען,
וועט איהר די וואונדען זיך אויפדעקען
און וועט פאַר פרעמדע זיי אויסשטעלען,
אַ ציטערדיגע האַנד אויסשטרעקען

און בעטען הילף אויף בעטלער־לשון—
נאָר אויסבעטלען וועט איהר פאַר געלד,
און לעבען וועט איהר פאַר אַ גראָשען...

און שווער וועט אייך דאָס לעבען ווערען—
אַ לאַנגע נאַכט און ניט איין שטערען...
און אייער קרעכץ פערטראָגט דער ווינד
און אייער קול וויל גאָט ניט הערען...
און שרעקליך גרויס וועט זיין די נויט,
ווי גרויס און שרעקליך ס׳איז די זינד;
און איהר וועט חַלֶשְ׳ן דעם טויט
און בייַנקען וועט איהר נאָכ׳ן לעבען...
נאָר גאָט וועט אייך ביידע ניט געבען...
און שרעקליך וועה וועט זיין דער שמאַרץ...
אַפילו אייער אייגען האַרץ
וועט אייער אייגען מויל ניט גלויבען...
איהר וועט זיך פרובירען הויבען—
אַנ׳אָטעם טוּן—און וועט ניט קענען.
דאָס איז אַ קֶבֶר, נאָר בעגראָבען
זענט איהר דאָרט לעבעדיגערהייט...
דאָס איז אַ פייערדיגער גֵיהִנֹם
וואָס וועט קיין ענדע קיינמאָל האָבען—
נאָר ס׳איז אַ גֵיהִנֹם אָהן אַ טויט...

און גאָט זאָגט מיר:
איצט גייה אַראָב
צום טעפּערס הויז און קויף אַ טאָפּ,
און טו אַ וואָרף און זאָג דערביי
שטאַרק הויך, אַז יעדערער זאָל הערען:
„אַזוי וועט איהר צוברעכען ווערען!"
און רעד ניט מעהר, ניט וויין, ניט שריי,
בויג־אָן דעם קאָפּ און ווער פערשטומט — —
עס געהט דער טאָג, ער קומט, ער קומט...

* *
*

כ'בין ניט אויף אייער רוף געגאַנגען,
איך קום צו אייך מיט זיבען וועגען;
איך פאַל אויף אייך, ווי טוי אויף זאַנגען
און ווי אויף טרוקען גראָז דער רעגען.

אומזיסט האָט איהר געוּאָרשט, געליאַרעמט
און מיך בעגעגענט מיט געזאַנג:
איך האָב פאַר אייך אַ טויב געוואַרעמט,
און אויסגעפּיקט האָט זיך — אַ שלאַנג.

און זעהט: מיך ריהרט ניט אייער שאַלען,
און אייער הילביגער געדום
ליגט טויט צו מיינע פיס געפאַלען
און איך צוטרעט איהם מיט דעם פוס.

פון אייער אויסגעלאָשען אויג
בין איך דער לעצטער שוואַרצער בליץ,

פון אײערע פערקלעמטע צײהן—
דער לעצטער צאָרנדיגסטער קריץ.

און רעד איך—מוזען הימלען שטומען,
די ערד בעוועגט זיך ניט פון אָרט;
די שטײנער קױקלען זיך און קומען
און שלינגען ד'אָרשטיג גאָט'ס א וואָרט.

א פרעהליכם.

ניט געגאַשט פון עוֹלם־הזה,
עוֹלם־הבא אויך נאָך גאַנץ—
וואָס־זשע פעהלט אייך?—האַנט אויף אַקסעל—
און לאָז פלאַקערען אַ טאַנץ!

זאָלען שווינדלען פאַר די אויגען
פיס און פיאַטעס הויך און שטאַרק,
פונקען זאָל פון שטיינער שפּריצען,
אָנצינדען זאָל זיך דער מאַרך!

וואו אַ טראָפּען גאַל פאַרבאָרגען,
וואו אַ וועה און וואו אַ וואונד—
אויסגעטאַנצט מוז דאָס היינט ווערען
ביז צום סוף און ביז צום גרונד!

נישט דערעסען, נישט דערשלאָפען,
נישט דערוואַרט און נישט דערלעבט —
וואָס־זשע זאָרגט איהר?—ווי די אָדלערס
הויבט זיך פלוצים אויף און שוועבט!

איבער גאַנצע בערג פון צָרוֹת,
איבער יַמִים נויט און פּיין,
טראָגט זיך מיט פערמאַכטע אויגען—
און זאָל זיין דאָרט, וואָס ס'זאָל זיין!

איינמאָל לעבט מען, איינמאָל שטאַרבט מען,
איינמאָל קומט מען אָב דעם טאַנץ—
טאַנצט־זשע, ברידער! גאָט לְכָבוֹד
פלעכט אַ לעבעדיגען קראַנץ!

נישט קיין טאַטען, נישט קיין מאַמען,
נישט קיין גוֹאֵל, נישט קיין פריינד—
וואָס־זשע וואַרט איהר?—כָּל־יִשְׂרָאֵל,
אַלע זענען ברידער היינט!

אַלע, אַלע איינגעשלאָסען
אין איין גרויסען פעסטען רונג,
איינגעפלאָכטען בערד און לאָקען,
שיך און זאָקען, אַלט און יונג.

און אַהן אויפהער זאָל זיך ציהען,
זאָל זיך שלייגלען אייער ראָד,
פון דעם הֶקְדֵש ביז בֵּית־עוֹלָם,
פון דעם שול־הויף ביז דער באָד.

ניש קיין ברויט און נישט קיין חַלָה,
נישט קיין פליש און נישט קיין פיש—
וואָס־זשע זיצט איהר?—פרעהליך, ברידער!
חאַפּט אַ טאַנץ אַרום דעם טיש!

—

ברייטער, ברייטער און צושפרייטער
זאָל זיך דרעהען אייער ראָד:—
ברייט ווי טייכען פליסט גאָט'ס נַחַת,
העכער הייזער—גאָט'ס גענאָד!

יאָ, עס רינט פון באָרד און פֵּאות,
יאָ, מע וואַרגט זיך אויש פאַר גליק!—
טאַנצט־זשע, ברידער, האָפּ, שטאַרקער!—
און דאָס אייגענע צוריק!

—

נישט איין טראָפּען צום ערקוויקען,
אויסגעטריקענט ווי אַ קוואַל—
וואָס־זשע שמאַכט איהר?—נעמט דעם בעכער,
גיסט איהם אָן מיט גרינער גאַל.

אויסגעזויפט—און נישט פערקרימט זיך,
נישט קיין ציטער אין די הענט!
זאָל אַ קרענק דער שונא וויסען,
וואָס אין הארצען בראָט און ברענט.

העכער, העכער הויבט דעם בעכער,
חַי־געלעבט! און חַי־געקוועלט!
אויף צופּוקעניש די שׂונאים,
אויף צו־לְהַכְעִים גאָר דער וועלט!

נישט קיין אֶמֶת, נישט קיין יוֹשֶר,
נישט קיין רַחֲמִים, נישט קיין דין—
נו, איז וואָס? דאָס רעדעל דרעהט זיך
אָהן אַ ציעל און אָהן אַ זין.

האַפּט־ושע, זייט אין ראָד אַ רעדעל,
מישט זיך אוים און דרעהט זיך נאָך,
אָב פון וועג זאָל יעדער גרעניץ,
אָב פון האַלז זאָל יעדער יאָך!

הֶפְקֵר, הֶפְקֵר, אַלעס הֶפְקֵר,
הֶפְקֵר ווייב און הֶפְקֵר קינד,
אַ כַּפָּרָה הונדערט וועלטען
פאַר איין שעה פון מוט אין זינד!

* *
*

כ'וואָלט געווען אַ בֵּעָקָן וויסען,
ווי וועט זיין מיין טויט?
וועט מיר מיין נְשָׁמָה אויסגעהן
מיט אַ שווארצען קרעכץ?
אָדער וועל איך זי אויסשפייען
מיט דער ביטערער גאַל?
אֶפְשַׁר וועט זי זיך אויסגיסען
אין אַ פערל־טרער
און וועט ציטערען, שימרירען,
דורות לאַנג נאָך מיר,
ערגיץ אין אַ פרעמדענס הארצען,
אין אַ פרעמדער קרוין?
אֶפְשַׁר איז בעשערט איהר אויסגעהן
ווי אַ שמעטערלינג,
טאַנצענדיג און צאַפּלענדיג
ארום אַ חֵלֶב־ליכט?

אָדער—וועט זי, מיין נְשָׁמָה,
וויַ דאָס ליכט אַליין,
צאַנקען, טוקען זיך און שווינדלען
פאַר די אויגען לאַנג,
און פאַרפאַלען ווערען פּלוצלינג
אין אַ שוואַרצען תְּהוֹם,
וואו אַרום איהר וועט זיין אייביג
שוואַרץ און טויט, און שטום?...
אָדער ס׳איז בעשערט מיר שטאַרבען
לעבעדיגערהייט
און פאַפירענע תַּכְרִיכִים,
אין אַ ביכער־שאַנק,
וואו די מייז, די גרויע, וועלען
גריבלען זיך אין מיר,
און צושלעפּען מיינע ווייסע
ביינער איינציגווייז,—
און אַ לעבעדיגער וועל איך
אויף מיין קֶבֶר שטעהן
און אַ קַדִּישׁ־יָתוֹם זאָגען,
איך—נאָך מיר אַליין...
אָדער גאָר: מיין טויט וועט קומען

אין אַ פראָסט געשטאַלט:

אין אַ ווינטער־נאַכט אַ בייזע,
ערגיץ ביי אַ פלויט,
וועל איך, הונגעריג, פערפרירען,
אויסגעהן ווי אַ הונד,
און דער שניי וועט מיך פאַרשיטען, —
און מיין לעצטען קריץ
מיט מיין קְלָלָה וועט צובלאָזען
ווייט דער בייזער ווינד...

II.

איבערזעצונגען.

*

(פון ר׳ יהודה הלוי).

בײנקסט אויף נאָך דײנע קינדער, מוטער ציון,
ווי זיי, צוזייטע און צושפּרייטע, בײנקען?
ווילסט אויך, ווי זיי פון דיר, אַ ליבען גרוס בעקומען?
דאָ האָסטו איהם! אַ גרוס פון נאָהענטע און ווייטע!
אין האַרצען דורות־לאַנג געוואַרימט, טראָגט איהם
פון אַלע עקען וועלט, דורך יַמים און מדבריות,
צו דיר אין שוים איין עלענד קינד דײנס, איינער
פון די, וואָס זאָפּען־אָן, ווי טוי דיין חֶרְמון,
די פרעמדע בערג מיט ברענענדיגע טרערען
און שטאַרבען אין דער פרעמד פערליבטע און פערבײנקטע...
מיך ציהט צו דיר!... בײנאַכט אויף דײנע חורבות
בין איך דיין נאַכט־איילע, דיין יאָמער־ליעד,
און חלומט זיך מיר נאַר דיין מאָרגענשטערען—ווער איך
דיין נאַכטיגאַל, דיין קלינגענדיגע האַרפּע...
מיך ציהט צו דיר! מיין האַרץ געהט אוים נאָך יענע ערטער,
וואו די אָבות האָבען זיך בעגעגענט מיט מַלְאָכִים,
וואו די שְׁכִינָה האָט גערוהט, וואו דיין בעשעפער
האָט דײנע טויערען, די הייליגע, געעפענט

פֿאַנ׳קעגען ווײַנע הימעלשע שְׁעָרִים,
וואו ניט די זון און ניט די לְבָנָה, שטערען—
גאָטס עהרע זעלבסט האָט דיר בעשײַנט מיט גלאַנץ...
איך גאַר, אַז אויסגיסען זאָל זיך מײַן זעעלע דאָרטען,
וואו ס׳פֿלעגט אַמאָל גאָטס גײַסט און גאָטס גענאָד זיך גיסען
אויף דײַנע אויסדערוועהלטע, מוטער ציון!
וואו נעמט מען פֿליגעל?! שטיקערווײַז וואָלט איך מײַן האַרץ
ווײַט, ווײַט צעווישען דײַנע בערג פֿערטראָגען,
כ׳וואָלט צוגעפֿאַלען צו דײַן ערד, כ׳וואָלט אויסגעקושט
איהר יעדען פֿוס=טרעט, יעדעס שטײַנדעלע בעוונדער,
און אומגעוואַנדערט וואָלט איך טאָג און נאַכט
אַ נאַקעטער, אַ באָרפֿיסער אויף דײַנע חורבות,
כ׳וואָלט מיט מײַן שטעקען אויסגעמאָסטען אַלע קְבָרִים,
מיט דײַן נְשָׁמָה=לופֿט זיך אָנגעאָטעמט,
זיך אײַנגעוויקעלט אין דײַן זיסען שטויב,
און ביז צום בלינד ווערען בעווײַנט דײַן חורבָן, ציון...
צי קען די שײַן פֿאַר מײַנע אויגען זיס זײַן—
אַז שוואַרצע ראָבען פּיקען דײַנע אָדלערס,
צי קען מען לעבען אויף דער וועלט און צוזעהן,
ווי גאַס=הינד שלעפּען דײַנע טויטע לײַבען...
גענוג, לאָז אָפּ אײַן ווײַלע, כוס פֿון טרויער!
מײַן האַרץ איז איבערפֿול מיט דיר פֿערביטערט
כ׳האָב אײַנגעזאַפּט אין זיך דײַן שוים מיט דײַנע הייוען...
גענוג! איך וויל אײַן חלום זעהן און שטאַרבען...

כ׳וויל זעהן, אַ גרויסער גאָט, נאָר איין שטראַהל ליכט,
נאָר איין שטראַהל ליכט פון יענעם מאָרגענשטערען,
וואָס דאַרף, וואָס מוז אַ מאָל נאָך העל און ליכטיג
זיך אָנצינדען אויף ציון׳ס בלויען הימעל,
בענייען און בעפרישען זיך מיט יוגענד...
געָנוג, איין זיסען חלום לאָז מיך זעהן נאָך
און אויסגעהן מיט אַ שמייכעל אויף די ליפען.

ים=ליעדער.

(נאָך ר׳ יהודה הלוי).

I.

כ׳האָב פערגעסען אַלע ליבסטע,
כ׳האָב פערלאָזט מיין אייגען הויז;
כ׳האָב דעם ים זיך אָבגעגעבען:
טראָג מיך, ים, צום מוטערס שויס!

און דו, מַעֲרָב=ווינד געטרייער,
טרייב מיין שיף צו יענעם ברעג,
וואָס מיין האַרץ מיט אָדלער=פליגעל
זוכט שוין לאַנג צו איהם אַ וועג.

ברייננ מיך נאָר אַהין בשלום,—
נאָכדעם פליה זיך דיר צוריק,
גריסען זאָלסטו אַלע ליבסטע
און דערצעהל זיי פון מיין גליק.

II.

אָנגע׳ברוגז׳ט האָט דער ים זיך
און געקנייטשט זיך און געקרומט—
פלוצים האָט ער זיך צובייזערט
און ער וויגט זיך שוין און ברומט.

און אָט לויפען שוין אַנקעגען
ווילד און בייז מיט ווייסען שוים,
חוואַליעס=לייבען, חוואַליעס=שלאַנגען,
אויסגעוואַקסען פון דעם תּהום.

אָט האָט זיך אַ טאָל געעפענט,
אָט שטעהט=אויף אַ הויכער באַרג—
פלאַטער, זעגעל! בויג זיך, מאַסטבוים!
דו, מיין האַרץ, בלייבסט פעסט און שטאַרק.

האָסט אַ גרויסען גאָט אין הימעל,
ימים שפאַלט ער מיט זיין האַנד;
אויף זיין פליגעל מיט זיין שטורים
טראָגט ער דיך צום ליבען לאַנד.

III.

מיט דער לְבָנָה־שיין פערזילבערט,
ווייט רינצעלט זיך דער וואַסער־שפיגעל;
פערשפּרייט האָט זיך אויף אונז די נאַכט
מיט איהר בלוי־סאַמעטענעם פליגעל.

ס'איז נישט קיין נאַכט—ס'אַ מַלְכַּת־שְׁבָא!
געהילט אין בלוים, מיט גאָלד בעפלימערט,
שטיל אָטעמט זי, און אויף איהר ברוסט
שעמערירט דאָס גאָלד, שעמערירט און ציטערט.

ווי שאָף צושפּרייט, די קליינע חוואַליעס
שטיל וויגען זיך אין לייכטען דרימעל.
כּס ציטערען אין יַם די שטערען—
ווער איז דאָ יַם און ווער איז הימעל?

צוויי יַם'ען שלאָפען דאָ צוזאַמען
צונויפגעלייגט, ווי גלייכע ברידער;
איין דריטער יַם אין מיטען שלאָפט נישט:
מיין האַרץ מיט זיינע נייע לידער.

די פּרינצעסין שַׁבָּת.

(היינע)

אין די אַלטע בָּבָא-מַעֲשׂוֹת
קומען פאַר גִלְגוּלים פּרינצען,
וואָס זיי נעמען-אָן צו צייטען
זייער ערשט-געשטאַלט צוריק.

אָט דער וואָלקולאַק דער מִיאוּסער
איז צוריק אַ פּרינץ געוואָרען,
שיינט און לייכט אין בִּגְדֵי-מַלְכוּת,
שפּילט אפילו שוין אַ ליעבע.

מיט אַמאָל פערשווינדט דער כִּשׁוּף—
און מיר זעהען פּלוצלינג ווידער
זיינע קעניגליכע האָהייט
אין אַ וואָלקולאַק פערוואַנדעלט.

פון אַ פּרינץ אַזוינעם וועל איך
זינגען יעצט—יִשְׂרָאֵל הייסט ער.
איהם האָט דאָס אַ מְכַשֵּׁפָה
אין אַ הונט שוין לאַנג פערוואַנדעלט.

הונט מיט הינטישע געדאַנקען,
אויסגעוואַלגערט אַלע מיסטען,
שלעפט ער זיך אַרום אַ גאַנצע
וואָך, צום שפּאָט פון גאַסען־יינגען.

אָבער יעדען פרייטאָג־אָוונד,
בֵּין־הַשְּׁמָשוֹת, טרעפט אַ וואונדער:
פּלוצלינג פאַלט פון איהם דער כּשוּף,
אויס הונט — ווידער מענש געוואָרען.

מענש מיט מענשליכע געפיהלען,
ריין, געצירט אין בִּגְדֵי־כָבוֹד,
הויך זיין קאָפּ און האַרץ ערהויבען
טרעט ער איין אין פאָטערם פּאַלאַץ.

„זיי געגריסט, געליבטער פּאַלאַץ
פון מיין קעניגליכען פאָטער!
יַעֲקֹב׳ס צעלטען! ציטעריג קוש איך
אייערע אַלטע הייליגע טהירען".

דורך גאָטס־הויז שוועבט־דורך אַ ציטער,
שטיל בעוועגען זיך די ליפּען.
שאַ! די קעניגין די שְׁכִינָה,
בענשט, פערמאַכט די אויגען, ליכט —

גאָלדענע ליכט פון טרייסט און קְדוּשָׁה!
אויף דעם ווענטעל פון דעם עָמוּד
גלענצט איהר, ווי אַ שטערענטיכעל
אויף דער מאַמעס ליבען שטערען.

פרום און צְנִיעוּת'דיג פערהאַנגען
מיט דעם זיידענעם פָּרֹכֶת
אין איהר סאַמעטענעם מענטעל
שטעהט די רייניגקייט אין אָרוֹן.

שטעהט און וואַרט... אַט קומט דער חַזָן
איינגעהילט אין ווייסען טַלִית
רופט ער אוים דעם זיסען רוף:
„לְכָה דוֹדִי לִקְרַאת כַּלָה!"

„לְכָה דוֹדִי—קום געליבטער,
נעם אַריין דיין שענע כַּלָה,
זי האָט אָבגעדעקט איהר שלייער,
איהר פערשעמט געזיכט אַנטפּלעקט דיר.

אַט דער שענער שִׁיר־יְדִידוּת
איז פערפאַסט שוין לאַנגע יאָהרען
פון אַ וועלט־בעריהמטען זינגער
לכּבוד די שענע חָתָן־כַּלָה.

אין דעם מִזְמוֹר ווערט בעזונגען,
ווי יִשְׂרָאֵל האָט אויף אייביג
זיך פער׳קְנַסט די מַלְכָּה שַׁבָּת,
וואָס מען רופט „די שטילע פירשטין״.

בלום און פעריל אַלער שענהייט
איז די מַלְכָּה! וואָס מיר, ווער מיר
מַלְכַּת־שְׁבָא און איהר פערגלייכען,
די, וואָס איז געפעלען שְׁלמה׳ן...

יענע כּוּשִׁ׳ער שטריימעל קלוגט זיך
און פערמאָגט אַ מויל אויף שרייפלעך,
עסט זיך איין מיט איהרע חָכְמוֹת
און פערדרעהט דעם קאָפּ מיט חִידוֹת.

נישט ווי זי איז פירשטין שַׁבָּת.
ווי אַ טויב אַ שטילע איז זי,
רוהיג ווי די רוּה אַליין,
ווייסט נישט פון קיין איבערשפּיצלעך.

נישט גע׳חֲקִירָה׳ט זיך, גע׳פִּלְפּוּלט,
נישט גע׳בְּרִיָה׳ט זיך, געפילדערט,
נישט געשפּריצט מיט ווערטער פונקען
טרייסלענדיג מיט האָר צעלאָזטע...

פרום פערבאָרגט די שטילע פירשטין
איהרע צעפּ אין ווייסען הייבעל,
בליקט אַזוי זאַנפט, ווי די גאָזעלע,
בליהט אַזוי שלאַנק, ווי די הֲדַסִים...

זי ערלויבט איהר ליבסטען אַלעם
אויסער איין זאַך—טאַבאַק רויכען:
ליבסטער, רויכען איז פערבאָטען,
ווייסט דאָך, היינט איז שַׁבָּת־קֹדֶשׁ...

איך וועל דיר דערפאַר בעלוינען
מיט אַ מַאֲכָל—טַעַם גַן־עֵדֶן.
טשאָלענט הייסט ער—אָט דעם מַאֲכָל
האָט אונז גאָט אַליין געגעבען

אַ מַתָּנָה פון זיין נאָמען
מיט דעם שַׁבָּת פון באַרג סִינַי
דורך די דונערען און בליצען—
טשאָלענט זאָלסטו מיר היינט עסען...

אָבגעגעסען סְעוּדַת־שַׁבָּת,
זיצט דער פרינץ און שיינט פון תַּעֲנוּג.
מיט פערקלעמטע אויגען קוקט ער,
רעדט עפּעס מיט זיך און שמייכעלט:

הער איך נישט דעם יַרְדֵן רוישען?
איז דאָס נישט אַ קלאַנג פון קוואַלען
אין דעם פּאַלמען=טאָל פון בֵית=אֵל,
וואו סע הויערן די קעמלען?

הער איך נישט די הערדען=גלעקלעך?
איז דאָס נישט אַ קוֹל פון שעפּסען,
וואָס דער פּאַסטוך טרייבט אַראָב—
אָבענד=צייט פון הָרֵי=גִלְעָד?

דאָך דער שענער רוח=טאָג שטעהט נישט.
ווי מיט שאָטען=פּיס מיט לאַנגע
שפּאַנט אַלץ נעהענטער די בייזע
שלעכטע שָעָה. דער פּרינץ פאַרזאָרגט זיך.

קאַלטע מְכַשֵפָה=פינגער
שפּירט ער קלעמען איהם ביים האַרצען.
און דעם פּרינץ נעמט דורך אַ שוידער:
באַלד אוים מענש, צוריק אַ הונט ווי...

די פּרינצעסין טראָגט איהם אונטער
אין אַ גאָלדען רעהריל בְשָמִים.
לאַנגזאַם שמעקט ער, נאָך איינמאָל חאַטש
מיט דעם זיסען רֵיחַ זיך קוויקען.

פון פרינצעסינס האַנד דעם לעצטען
אָבשיעד=בעכער אויסגעטרונקען,
שפריצט ער אויף דעם טיש די לעצטע
טראָפּענס און לעשט אויס דאָס לעכטעל.

III.

נאַטוּר.

אויף דעם הויכען באַרג...

אויף דעם הויכען באַרג, אויף דעם גרינעם גראָז,
האָב איך קינדווייז שטום אָבגעטרוימט מיין גליק...
וואָס האָב איך געוואָלט — כ'ווייס אַליין ניט וואָס, —
כ'ווייס נאָר, אַז עס קומט קיינמאָל מעהר צוריק...

אפשר ווייסט דער ווינט און דער זונענשטראַהל,
וואָס האָט מיר געשפּריצט אין די אויגען גאָלד,
און דער טיעפער טאָל און דער ריינער קוואַל —
וואָס מיין קינדעריש האַרץ האָט זיך זוי געוואָלט...

אויף דעם הויכען באַרג, אויף דעם גרינעם גראָז, —
אַך, צו קורץ ביזטו, קינדהייטס־טרוים, געוועזן!
אָבגעגלאַנצט אויף גיך ווי אַ זייפענבלאָז
און געפּלאַצט זוי גרינג — גלייך ווי ניט געשעהן!

און צו שווער, צו לאַנג איז געוועזן די נויט!...
ערגיץ אין אַ לאָך — דאָרט בין איך אַרוים
אויף דער ענגער וועלט באָדען זיך אין קויט,
וואַרגען זיך מיט בלוט, טרינקען זיך אין שוויים...

אוי, ווי שווער, ווי ענג!... נאָך דאָרט אויס דער שטאָדט
אויף דעם הויכען באַרג האָב איך זיך דערפיהלט...
כ'האָב דאָרט שטילערהייט זיך געזעהן מיט גאָט,
און מלאכים האָבען זיך מיט מיר געשפּיעלט.

פרייטאָג — זומער־לעב — קוים דערלעבט די שעה!
פריי פון חדר־יאָך, ווערט די לופט מיר קאַרג:
ווער מיר מהר"ם־שיף! וואָס מיר מהרש"א!
גיך אַוועק אַהין — אויף דעם הויכען באַרג!...

דאָרטען עפענט זיך גאָר אַ נייע וועלט,
אַלעס באָדט זיך דאָרט אין אַ ים פון ליכט.
פון איהר פוטערפאַס קוקט די זון און קוועלט,
ווי דאָס גרעזעל וואַקסט, ווי דער וואָרים קריכט.

גאַנצע וועלטען גייסט גיסט אין מיר אַריין
יעדער שטילער בלאָז, יעדער זונענשטראַהל;
מיט דעם פולען מויל טרינק איך לופט און שיין,
און אין הארצען טיעף עפענט זיך אַ קוואַל — —

טיעף, ווי אין דער הויך איז דער הימעל טיעף,
ריין, ווי אויף מיין קאָפּ איז דער הימעל ריין —
דאָך אויף שטום־לשון הערט זיך דאָרט אַ רוף, —
זיין בעדייטונג איז אַ סוד פאַר מיר אַליין...

אוי, אַהין, אַהין... ערגיץ ווייט, גאַנץ ווייט... —
האָט מיין קינדערש האַרץ שטומערהייט געגלוסט
און אַזוי געבענקט... וואו? אין וואָסער זייט
שטעקט דאָרט מיין „אַהין”? — האָב איך ניט געוואוסט.

נאָר די שוועלבעליך האָבען יאָ געוויסט,
און אויף פייגעל־שפּראַך, פליהענדיג פאַרביי,
האָבען חאַפּענדיג מיך פון דאָרט געגריסט
און אַוועקגעשוועבט פרעהליך, פראַנק און פריי.

אויף דעם הויכען באַרג, אויף דעם גרינעם גראָז,
האָב איך קינדווייז שטום אָבגעטרוימט מיין גליק...
וואָס איז דאָס געווען? — כ׳ווייס אַליין ניט וואָס, —
כ׳ווייס נאָר, אַז עס קומט קיינמאָל מעהר צוריק...

עס האָט מיך פֿערפּלאָנטערט...

עס האָט מיך פֿערפּלאָנטערט מיט גרינס און מיט בלומען,
וואו באַבאָטשקעס צאַפּלען אין נעצען פון שטראַהלען,
וואו ס׳ציטערט די לופט פון דעם גרילצען און זשומען—
און איך בין פֿער׳כשופ׳ט צו דר׳ערד צוגעפּאַלען.

ס׳איז היים, ס׳איז שען, ס׳איז גוט!—אַפילו
די האַלב דערוואָרגענע געפּיהלען—
זיי ווילען אויך די זון דערלאַנגען,
און צאַפּלען ווייכע, גרינגע, שטילע,
און שטעקען קעפּלעך, ווי די שלאַנגען
זיך ציהענדיג אַלץ העכער, העכער
מיט האַלבען גוף פון שוואַרצע לעכער.
דאָס האָט אויף מיר אַ קוק געטון
גאָטס מילדע זון.

ס׳איז היים, ס׳איז גוט! גאָטס וועלטעל גלאַנצט,
אין טיפען גראָז—דאָרט שמוצערט, טאַנצט
דער סטעפּ—מיט בלימעלעך געציערט,
וואָס גאָט אַליין האָט זיי געפּלאַנצט,

פערשפרייט זיך ווייט און גערט אוועק
גאָר אָהן אַנ׳אָנהויב, אָהן אַנ׳עק.
און איינזאַם דאָ צעווישען גראָז
שפיר איך אין מיר אַ גאַנצע וועלט —
דאָס האָט געטון אויף מיר אַ בלאָז
מיט פרייען פעלד.

ס׳איז שאַ, ס׳איז שטיל... אָט דאָ געשווינד
איז דורכגעפלויגען, ווי אַ פייל
אַזוינס, וואָס האָט געשמעקט מיט קינד
און ליגט שוין ווייט פאַר טויזענד מייל.
דאָס האָט געטון אַ גלאַנץ, אַ בליק,
און גלייך אין אויג דערלאַנגט אַ שפריץ
מיט טראָפּענס טוי פון זיסען גליק,
פון יונגען גליק, וואָס ווערט נישט אַלט,—
דאָס האָט אויף מיר געטון אַ בליק
דער גרינער וואַלד.

אונטער די גרינינקע בוימעלעך.

אונטער די גרינינקע בוימעלעך
שפּילען זיך משה'לעך, שלמה'לעך;
ציצית, קאַפּאָטקעלעך, פּאה'לעך —
יודעלעך פריש פון די אייעלעך.
גופ'עלעך — שטרוי, רויך און פעדערלעך,
נעם און צובלאָז זיי אויף גלידערלעך —
חאַפּען זיי אויף גרינגע ווינטעלעך
און סע צוטראָגען זיי פייגעלעך.

נאָר איין זאַך פערמאָגען זיי — אויגעלעך,
די אויגען פערמאָגען צוויי פינטעלעך,
וואָס גליהען און פינקלען און טוקען זיך,
און עפּעס ווי נְבִיאִיש און וואונדערליך
פערטראַכטען זיך טיעף און פערקוקען זיך
אויף נעכטיגע טעג און אויף פייגעלעך —
אוי! מיר זאָל זיין, יודישע קינדערלעך,
פאַר אייערע כְּשֵׁר'ע אויגעלעך!

מיין גאַרטען.

ווילט איהר, אֶפְשַׁר, זיין אַ בַּעֲלָן
אָנקוקען מיין שעָנעם גאָרטען—
זייט זשע מוֹחֵל, קומט אַרויס,
קוקט איהם אָן—אַט שטעהט ער דאָרטען!

אָהן עַיִן־הָרַע גרויס און רייך –
כ'זאָג אייך, איינער אין דעם שטעדטעל.
זעהט נאָר, ווי עס קוועלט אין איהם
יעדער בוים און יעדעס בלעטעל...

אויסגעצוואָגען פון דעם טוי,
פון די שטראַהלען אויסגעבאָדען,
שטעהען בוימער אַלערליי
מיט די פֵּירוֹת אָנגעלאָדען.

שווערע עפּעל, רויטע עפּעל
בייגען צו דער ערד די צווייגען,
און די בּאַרען—זעהט נאָר בּאַרען—
היינגען שטיל זיך דאָרט און שווייגען.

שוואַרצע וויינשעל בלינצלען עפּים
מַמְזֵר׳ש, גַנְבֶה׳ש, ווי מיט אויגען...
נו, און פלוימען—אַט די פלוימען—
מיט אַ בלויען הויך בעצויגען...

היינט די פערשקים—איינמאָל פערשקים!
פוּכלע, העריג, פריש און איידעל,
פונקט ווי קייליכיגע בעקלעך
פון אַ פונפצעהן־יעהריג מיידעל...

יאָ, אַ דאַנק זיין ליבען נאָמען,
כ׳האָב אַ רייכען, שענעם גאָרטען!
אָהן עַיִן־הָרַע אָנגעפּאַקט
פֵּירוֹת, פרוכט מִכָּל הַסאָרטען.

כ׳האָב איהם, אַט דעם שענעם גאָרטען,
ס׳זאָל איהם קיין בייז אויג נישט שאַטען,
ליב דאָס לעבען; שייך ליב?—
כ׳זאָג אייך: עפּעס ווי אַ טאַטען...

זומער־לעב נאָך מיטאָג. הַיְינוּ:
נאָך אַ יויך און נאָך געבראָטענס,
נעם איך און פערשטעק זיך טיעף
און צולעג זיך דאָרט אין שאָטענס—

ברייטליך אָט אַ דאָ, לְמָשָׁל,
אונטער'ן באַרענבוים דעם גרויסען...
מִינֵי פויגעל אַלערליי,
שֵׁדִים ווייסען, ווי זיי הייסען—

הַמְ... קאַנאַריקלעך אַ שטייגער,
זינגען, קלינגען, קנאַקען, שאַלען
און דאָס שיט זיך אויף מיין קאָפּ
מיט געזייפטע ברעקלעך שטראַהלען...

טוט זיך נאָר דער בוים אַ טרייסעל—
באַלד צולויפט זיך אויף דעם שאָטען,
גיך ווי מייזלעך, פלעקען גאָלד—
און איך ווער מיט גאָלד בעשאָטען...

און זיי פלאָנטען זיך אין באָרד,
און זיי קריכען אין די אויגען,
קיצלען, ראַנגלען זיך—פרעגט וואָס?
נישט געשטויגען, נישט געפלויגען...

מאַכען חוזק פון אַ יודען,
כ'ווייס נישט, וואָס זיי ווילען האָבען;
הוידען, גליטשען זיך אויף מיר—
טפו, אַ רוּחַ אין זייער באָבען!...

ליגענדיג אַזוי און זעהן,
ווי עס ציטערט יעדעס בלעטעל—
דאַכט זיך מיר, איך וויעג זיך שטיל
אין אַ גאָלד־געפלאָכטען בעטעל...

און פערקוק זיך גלאַט אַזוי
אויף די פיצלעך, שטיקלעך הימעל...
און עס וועבט זיך אויף די אויגען
זיס און ווייך און שטיל אַ דרימעל...

ווייסט איהר: ווייך און זיס אַזוי...
עפעס מַעֲשֶׂה יֵצֶר־הָרָע...—
יאָ, וואָס זאָגט איהר? דאַנקען גאָט—
ס'איז אַ גאָרטען אָהן עַיִן־הָרָע!

טרעפט זשע, וואָס איך בין אַ בַּעֲלָן
טון, אַ שטייגער, מיט מיין גאָרטען?—
בּאַלד אִם־יִרְצֶה־שֵׁם נאָך תַּמוּז—
נעם איך—רייס אַרום די פּרוכטען...

רֵאשִׁית וועל איך אָט די ווײַנשיל
פון דעם בוים מְחִילָה בּײַטען,
און וועל האַלב מיט בראָנפען „שטעלען"
און מיט צוקער האַלב אָנשיטען—

ווישניאַק, הייסט דאָס, ווי איהר ווילט—
ווילט איהר זיסען, ווילט איהר שטאַרקען...
חאַפּט זשע נישט, איצט לאָמיר נעמען
אָט די פערשקים, וואָס ביים פּאַרקאַן...

אָט די פערשקים, ווי איהר זעהט זיי,
באַלד ווי נור זיי ווערען פאַרטיג,
פרעגעלט „מיינע" איינגעמאַכטס—
אָבער אײַנגעמאַכטס גרויסאַרטיג!

ס'איז כּדאַי איהם אָנצוקוקען.
יאָ, איך מעג דאָס אייך פערגינען...
פון דעם בוימעלדיגען סיראָפּ
שיינען פערשקים, ווי בורשטינען...

האָב איך אייך געזאָגט גרויסאַרטיג—
מעגט איהר זיך אויף מיר פערלאָזען;
„מיינע", דאַנקען גאָט, פערשטעהט,
ווי מען טוט מיט אַבּריקאָזען...

נאָכדעם געהט אַ סדרה פלוימען...
חאַפּט זשע נישט און לאָזט זיך רייִדען—
פון די פלוימען ווערט פּאָווידלע—
און פּאָווידלע—מעם גן־עדן!

צוויי מֵעת־לְעֵת געפּרײַהט אין אײַזע
אין איין עמער־טאָפּ אַ גרויסען
מיט געווירצען, רייבט מען נאָכדעם...—
נישט דאָס אָבער בין איך אויסען...

כ'זאָג אייך: ס'איז אַ מַאֲכָל—הַיינו:
ברויט, לְמָשָׁל, צו בּעשמירען...
איצטער—יַעֲמוֹד ר' בּעריל!
בּאַרען, הייסט דאָס, איינמאַרנירען...

ווילט איהר פון מאַרנירטע בּאַרען
זיין, ווי זאָגט מען, עכט צופרידען—
זאָלט איהר טון אַזוי ווי „מיינע":
פריהר דעם עסיג איבערזידען,—

און פערשטעהט זיך, אַז מיט צוקער
מיט געווירץ און לאָרבער־בּלעטער!
נאָר די בּאַרען גופא זאָלט איהר
דאָרט אַריינלעגען ערשט שפּעטער...

גאַנצערהייט, נור אָבגעשיילטע,
מיט די שטעקעלעך אַפילו —
און איהר מעגט שוין זיין בּעוואָרענט—
ס'וועט נישט צוקערען, חָלִילָה...

אָבגעטון די באַרען וויערם—
הויבט איהר אָן די עפּעל רייסען;
און פון עפּעל האָט איהר צימעס,
קוגעל, קנישעס, צום פערבייסען.

מיינט איהר אֶפְשַׁר דאָס איז גאָר?—
פע, אַזוי איז מַעֲשֶׂה פרעסער!...
דַוְקָא פון די שענסטע עפּעל
שטעל איך עפּעל=קוואַס דריי פעסער...

ווייסט איהר, שַׁבָּת נאָכ'ן שלאָף
אין אַנ'אָסיען=טאָג, אַ מ'אוּם'ען,
ווען עס ווילט זיך, נאָר מען קען נישט:
נישט קיין געגעק טון, נישט ניסען...

און סע גלוסט זיך, נאָר מען ווייס נישט
זיס צו זויערס? עפּעס ווייַניג...—
דעמאָלט איז אַ ביסעל קוואַס
מיט אַ קיסליצע—אַ תַּעֲנוּג!...

דוכט זיך—גאָרנישט, קלייניגקייטען—
נאָר די אַלע זיבען זאַכען
וועלען, מִ=יִרְצֶה=שֵׁם, מיין שטוב
זומערדיג און ווינטער מאַכען.

אין די ווינטער נעכט די גרויסע,
קומען גוטע ברידער שמיסען,
מיך מְהַנֶה זיין, דערווייל
טאָקע עפּעס גוטס געניסען...

ווי אַרומזעצען ביים טיש,
וועל איך אַ געשריי טון: „פאַני"!
—„מיינע", הייסט דאָס—נו, בעוויז זיך,
ווי מְכַבֵּד „די קאָמפּאַני"!

מֵילָא רעדט מען נישט פון טהיי,
קיכלעך, קאָרושים, פלאָדען, טאָרטען
און כדומה דאָרט געבעקסען—
נאָכדעם—יַעֲמוֹד מיין גאָרטען!

און אין איין מינוט וואַקסט אויס
אויף מיין טיש אין מיטען ווינטער
באַרען, פלוימען, פערשקים, ווײַנשיל—
און סע ווערט, ווי זאָגט מען, מונטער...

באַרען—מיינט מען איינמאַרנירטע!
ווײַנשיל—מיינט מען ווישניאַק שוואַרצען:
פלוימען, פערשקים—הייסט פאָווידלע
און כְּדוֹמֶה איינגעמאַכטסען.

און דער עולם האפּט זיך צו —
שטער'נם שוויצען, פּיסקעס קנאקען,
און מען אַרבייט לאַנג, געשמאַק
און מען רייבט אויף ביידע באַקען.

עפּעס אויף די ליכט, די וואָרים
ווערען, פרעהליכער, געשמאַקער,
און מיין בליצלאָמפּ, דוכט זיך, ברענט נישט
מיט אַ פלאַם, נאָר מיט אַ פלאַקער...

אַיי די צינגלעך ווערען שאַרפער.
און סע בליצט אַ שפּיגעל־ווערטיל,
באַלד, נישט אויסגערעדט זאָל זיין,
געהט מען איבער צו אַ קערטיל...

און פערטיפט מיט זיי אינאיינעם
אין געווינסטען און אין שאָדען —
הער איך איינער, ווי סע קלאַפּט מיר
שטילערהייט אַ בוים אין לאָדען:

„בַּעַל־הַבָּיִת"! אוי, מיר איז פינסטער!
„בַּעַל־הַבָּיִת"! אוי, מיר איז ביטער!
„נאַקעט בין איך, און דער ווינט שמייסט
מיך אַליין מיט מיינע ריטער"...

האַפּט מיך אָן ביים האַרץ און טו,
מישענדיג דאָס טעשיל קאָרטען,
אַ קליין קרעכציל: „נעבעך, נעבעך",
אַ רַחֲמָנות אויף מיין גאָרטען!...

ערב פריהלינג. *)

ספים איז די לופט מעוברת,
און אַ פּנים—מיט אַ צווילינג:
חאַפּט אַ פרעסטעל—דוכט זיך ווינטער,
בלאָזט אַ ווינטעל—דוכט זיך פריהלינג.

כ'שטעה=אויף פריה—דער דאַך געזילבערט
און אַ בעלמע אויף די שויבען;
דאָך אין דרויסען פליהען העכער
צו דעם הימעל ווייסע טויבען.

און די צעפּלעך אייז, ווי ליכטלעך,
אָנגעצונדען מיט אַ העלען
שטראַהל, צושמעלצען זיך און טריפען,—
צי זיי וויינען, צי זיי קוועלען?...

נעהמט דעם לוח!—וואָס, אַ פריהלינג?
ווייס איך, וואָס ער בעבעט דאָרטען!

---

*) געשריבען באַלד נאָך דעם פּאָליטישען „פריהלינג" אין רוסלאַנד.

ציגען זאָלען אַזוי וויסען
שפּרינגען אין דעם רֶבּינ׳ס גאָרטען!

מאָל־דיך, פריהלינג איז נאָך נ י ט,
ס׳איז לְעֵת־עַתָּה עֶרֶב פ ר י ה ל י נ ג,
און לְעֵת־עַתָּה בלייב פערשפּיליעט—
קאָנסט נאָך האָפען אַ פערקיהלונג.

אָבער איך—איך הער קיין וועלט נישט,
איך צושפּיליע די קאַפּאָטע
און איך לויף אויף גאָט׳ס בעראָט
טאַנצען מיט אַ שטראַהל אין בלאָטע.

מיר געפעלט דער עֶרֶב פריהלינג
דַוְקָא ווי ער ש ט ע ה ט א ו ן ג ע ה ט,
אָנגעטון אין שמאַטעס־וואָלקען
מיט אַ גאָלדענעם שטראַהל בעניי׳הט.

איך האָב ליב זיין קאַלטען ווינד,
וואָס עֶר פּאַטשט אין האַלז און אַקען
ווען פון פאָרענט קושען, הלובען,
זיסע ווינטלעך מיינע באַקען.

מיך ענטציקט זיין פּיצעל הימעל,
וואָס ענטבלויזט זיך פריש און איידעל,

ווי דאָס יונגע פרומע לייב
פון אַ יודיש כָּשֵׁר מיידעל.

כ׳וועל צושמאָלצען, כ׳קוועל פאַר תַּענוג,
אַ ברען, אַ שטראַהל אַ פרייער
טאַנצט און שפּילט זיך מיט דעם שאָטען,
און דער שאָטען שפּילט מיט פייער...

יאָ, כ׳האָב ליב זיין איידלען שפּילען
פון די דינסטע, ריינסטע גאַמען
ליכט און שאָטען... עפּיס האָט דאָס
טויזענד חֵן׳ען, טויזענד טַעם׳ען;

עפּיס מינעט זיך די לופט,
ווי אַ כַּלָה ביים איינעהמען...
טוט אַ שיין—און ווערט פערשעמט,
שטראַהלט—און לאָזט אַראָב די ברעמען...

אָט ווערט ליכטיג, אָט ווערט דונקעל
און אָט גיסען זיך צוזאַמען
ליכט מיט שאָטען... יאָ, דאָס האָט
טויזענד חֵן׳ען, טויזענד טַעם׳ען...

און דער טייך?—איהר הערט זיין קרעכצען
און זיין סקריפּען פון דער ווייטען?

עפּיס נעצט דאָרט, עפּיס פּלאַצט דאָרט,
עפּיס שפּאַרט דאָרט אין די זייטען.

עפּיס רודערט זיך דאָרט אונטען...
באַלד, אָט באַלד וועט זיך בעווייזען
וואָס דערשטיקטע קרעפטען קאָנען,
ווי די נויט ברעכט אייז און אייזען...

אַלע שטראָמען שטילע וואַסער,
ווי מיט איין געדאַנק און עֵצָה,
וועלען זיך אַ נעם טון „ראַזאָם"
און אַ שפּאַר טון מיט איין פּלייצע—

„ראַזאָם, ברידער!"—און צובראָכען
מוז די גראָבע אייז-דעק ווערען,
די וואָס האָט פון זיי פערשטעלט
הימעל, זון, לבנה, שטערען.

און בעפרייטע, ברייטע חוואַליעס
וועלען טרייבען דורך די בריקען
גאַנצע מַחנות שטיקער אייז—
זיי צום שוואַרצען יַם פערשיקען:

„געהט צו אַלדע שוואַרצע יַמים!"—
און צובראָכענע אויף פּיצלעך,

וועלען זיי אין וועג בעקומען
קאַלטע פעטש מיט הייסע שמיצלעך.

פאַטשען—וועלען שטרענגע חוואַליעס
שמייסען—וועלען ריטער־שטראַהלען;
פיש אין וואַסער וועלען זינגען,
שטומע שטיינער וועלען שאַלען...

און דער טייך, בעפרייט און גליקליך,
וועט זיך ברייט און ווייט צוגיסען
און דעם ליבען שענעם פריהלינג
מיט אַ שמייכעלע בעגריסען...

IV.

פרעמדע איבערזעצונגען.

ווינטער־ליעדער.

I.

פריהיג קעלט, א קרדא פון ראבען
האבען מיר צושטערט מיין שלאף,
און איך ווייס נישט, וואס איז פלוצלינג
אויף מיך א יו״ם־טוב־פרייד אראפ.

און איך ווייס נישט, ווער ט׳פערגאסען
ריינעס גליק אין הארץ ביי מיר,
ווארום האט מיין ארים צימער
חן בעקומען אהן א שיעור...

עפים אנדערש איז מיין פענסטער,
אויסגעמאלט איז עס מיט בלומען.
איבער נאכט, ווי אויף אהרנ׳ס שטעקען,
איז איהם בליהונג אנגעקומען.

סאסנעס, דעמבעלעך בעשניימע,
און פון פאלמען די געשטאלט.

גוטען מאָרגען, ווינטער־שפּראָצונג!
בראַוואָ, קליינער, מילדער וואַלד!

און אַ קאַלטער גלאַנץ, אַ קלאָרער
האָט מיין צימער פול געמאַכט,
גלייך עס וואָלט אַראָב אַ מַלְאָך
און עס אויסגעקאַלכט די נאַכט...

ס'האָט דער ווינטער־גלאַנץ דער פרישער
די נְשָׁמָה מיינס בעניט,
פּונקט עס וואָלט אַ ווייסער מַלְאָך
ד' פון שמערץ און זינד בעפרייט.

II.

ס'האָט דאָס אײז בעדעקט מײן פענסטער,
האָט די ליבע זון פערשטעלט,
נאָר אין מיטען האָט אַ פונק זיך
אָנגעצונדען און געקוועלט.

ס'האָט אַ שטיפעריש מאָרגען־שֵד'יל *)
זיך פערהאַפט די גאָלדנע הערנער
און פערטשעפּעט זײנע גרײזלעך
אין אַ װעלדעל צװישען דערנער...

און ער פלאַטערט דאָרט, דער שטיפער,
רײסט זיך, פלאָנטערט זיך אַלץ מעהר;
פּלוצלינג גיט ער זיך אַ צאַפּעל,
און עס װערט פון איהם אַ טרער...

און דערנאָך אַלץ טראָפּענס, טראָפּענס —
שװײנקען אָב די שויב און פינקלען...
שפרינגט אַרײן אַ חַיִל שטראַהלען
און בעלאַגערט אַלע װינקלען.

---

*) אין אָריגינאַל: „צפּריר" אַ תלמודיש װאָרט, ד. ה. אַ באַגינען־רוח'ל װאָס טראָגט פונאַנדער די בשורה, אַז די זון געהט שוין אויף.

ס'האָט די זון סוף־סוף דערטאַפּט מיך
טוז אין שטוב... און אויסגעשאָסען
אַלע שפּיזען שײַן אין פּנים
און מיט קראַפט מיך אָנגעגאָסען.

ווייטער קוקט אַ טאָג אין פענסטער,
אַזוי קאַלט און קלאָר און זיכער,
ווייטער ווערט מיין הארץ בעגייסטערט
און עס קאָכט אין איהם אַ וויכער...

ס'ווערט מיין האַנד אַ פּלעצעל אײַזען,
און ווי אויסגעשמידט מיין אָרעם,
כ'וואָלט אַ לייב, מיר דאַכט, צוריסען
און צוטראָטען ווי אַ וואָרעם...

III.

ס'האָבען דרויסען מיך בעגעגענט
גאַנצע מַחֲנוֹת קאַלטע שטראַהלען,
האָבען מיר פערבלענדט די אויגען
גלעטענד־שטעכענד מיך בעפאַלען.

און איך ווייס נישט, וויפיל זונען
האָבען גאָלד אויף מיך געשפּריצט...
ס'האָט זיך ווייט ענטדעקט גאָט'ס וועלטעל
און געפינקעלט, און געבליצט...

וואו נאָר ס'קאָן דאָס אויג דערגרייכען,
גלאַנצט גאָט ס־וועלטעל, שעמערירט,
אויסגעשאָטען מיט בריליאַנטען
און מיט דימאַנטען פערצירט.

ס'איז דער פראָסט אַליין דער מוֹשֵׁל,
שטאַרק און קרעפטיג איז דער ריעז,
ס'דינען קעלט און שיין צוזאַמען:
דער אַלס נאָדעל, דער אַלס שפּיז...

ח. נ. ביאַליק.

כ׳שווער, אַז אַ בעפעהל אַ גרויסער
דורכגעגאַנגען איז די נאַכט:
„מאָרגען ז׳יום־טוב! גרייט איך, גרייט איך,
ציהרט איך אָן אין ווייסען פראַכט!"

און עס האָבען מאַרמאָר־ווייסקייט,
גאָלד און גלאָז אין אַלע גלאַנצען
גיך בעקליידט די הוילע בוימער
און פערפלייצט די שטאָדט אינגאַנצען.

און עס האָט אַ שניי, אַ ווייכער—
שפּאָגעל ניי, אָט ערשט פון הימעל—
צוים און בערגעל איינגעהילט
און פערדעקט אויף ווי דעם שימעל...

קלאָרע ליילעכער צוקייקעלט,
הויפען, גאַסען אויסגעשאָטען,
זילבער־קיטלעך אָנגעהאַנגען
אויף די טעלעגראַפענע דראָטען.

טישטיכער געלייגט אויף דעכער
מיט קריסטאָל׳נע פרענז בעצירט.
ס׳שווערט אַ גרויסער, ווייסער יום־טוב
אין גאַנצע וועלטעל און רעגירט!

און די ווייסקייט בלענדט און צויבערט...
אין דער הויך פון אויג פערבאָרגען
פלעכט אַ האַנד פון גאָלדענע שטראַהלען
טויזענד קרוינען דעם פריה־מאָרגען.

שטעהט אַ דעמב בעגלאָזט אינגאַנצען
יעדער צווייגעל—בליץ און בלאַנק
מיט דיווינטער־פייגלעך קלינגט ער
נאָכאַנאַנד אַ הוליע־קלאַנג...

IV.

אוי, צושפיל דיך פראָסט מיט וואוט,
סמאַליע, שטעך און ברען און גלוט!

גיס דיין שטאָהל אין האַרץ ביי מיר,
אויף מיין וואָנס דעם הויך בעפריהר!

און בעשמיד מיין ברוסט מיט אייזען,
טאָמער וועט זי זיך צורייסען

פון פיעל גבוּרה און פיעל וואוט.
הוליע, פראָסט, און ברען און גלוט!

שטריינג די מוסקלען אָן ווי שטריק
און מיין הויך אין האַלז פערשטיק!

פינקלענד, שטראַהלענד שעמעריר,
וואָס אַ מאָל אַלץ מעהרער פריהר!

V.

ס׳ציהט אַ רויך זיך פון די קוימענס,
קרויזט זיך, הויבט זיך שטאָלץ און לאַנג,
אַ ראָב, אַ לֵץ רייט אויף אַ חֲזִיר;
זיינע פליגלען—אַטלאַס=בלאַנק...

„שריק—שראַק, שריק—שראַק", קריצט דער שניי
און פון אַלע זייטען גאַס
הערט אַ קריעג זיך, ווי פון מעסערס,
וועלכע רייבען זיך מיט כַעס.

ווי אַ שווערדען=קלונג אין לאַגער
אומעטום נאָר קריצט און קראַכט—
פון דעם שניי, וואָס ווערט צוריבען
אונטער טריט מיט פעסטער מאַכט...

דאָס איז מאַרגען=טריט, וואָס סקריפּען
פול מיט לעבען, פריידען פיעל;
ס׳פליהען פערד... די נעוער פאַרען,
ס׳קלינגען גלעקלעך: ציל, ציל, ציל...

אין פורפורנע, בלויע נעצען
יאָגען—שניידען זיי דעם וועג...
וואַרפען, שפּריצען שניי־ראַקעטען
איין מינוט נאָר... פליה... אַוועק!

ס'ווייזען זיך נאָר אין דעם שטורעם,
וועלכער טראָגט אַהין און קריק,
ראָזע, פלאַמענדע געזיכטער,
פול מיט חֶדְוָה און מיט גליק.

פונקט ווי ס'וואָלט זיי אָנגענומען
אַ ווילד־חֵשֶק אָהן אַ ברעג,
מיט איין אָטעם לויפען, פליהען
אין גאָטס וועלט פון עק ביז עק!

אַלץ איז הֶפְקֵר! הוי, דו קוטשער!
טראָג מיך ווייט, געשווינדער, גיכער
אין די אונענדליכע ווייטקייט,
וואַרף מיין גייסט אין לעבענס־וויכער.

טראָג מיך ווייט! וואוהין? ניט פרעג מיך.
איינס איז מיר! אַ וואו נאָר ס'גליהט
חאָטש אַ פונק פון פרייד און לעבען
און אַ טראָפּען בלוט נאָר זידט.

אֶמֶת, כ׳בין אַ יְשִׁיבָה־בָּחוּר,
מיין געזיכט ווי קרייד איז ווייס;
נאָר אין זיך פערבאָרג איך קרעפטען
אונטער אַ דיקען פאַנצער אייז.

און מיין אייז — עס שמעקט מיט פריהלינג,
וואָס איז פול מיט פראַכט און לוסט.
אזא נייעם, פרישען פריהלינג
האָט קיין מענש נאָך נישט געוואוסט!

וואָס־זשע ברומט איהר טעלעגראַף־דראָטען
מיט אַ ווילדען הערבסט־געראוישׁ?
ס׳פלייצט אין האַרץ אַ שטראָם פון לעבען,
רייסט זיך, בעט זיך אַלץ — אַרויס!

אַראָב די מָרָה־שְׁחוֹרָה!
זעה, ווי שען די וועלט איז פערציררט!
כ׳וויל דעם לעבענס־כּוֹס אויסטרינקען,
איידער ס׳האָט איהם ווער בעריהרט!

לאָמיר זופען פון דעם בעכער,
לאָמיר אויסזויגען ביז דעק,
און צוגיסען היץ און יוגענד
אַלע כּחות אָהן אַ ברעג!

ווען דאָס האַרץ וועט ווערען ליידיג,
גאַר אָהן לעבען פּוסט און קאַלט, —
טראָג מיך, ברייננ מיך הינטער'ן שטאָדט ווייט,
דאָרט איז פאַרהאַן אַ טיפער וואַלד...

ס'שטעהען שטאָלץ די הויכע סאָסנעס,
ווי די זיילען אין אַ שלאָס.
אַלץ איז גרייט און ריין... מען וויס נישט,
צוליב וועמען, צוליב וואָס...

ס'שטעהט דער וואַלד פערקלערט, פערזונקען
אין אַ טיפען, ווייסען סוד.
אויף אַנ'אונבעפלעקט מִזְבֵּחַ
איז ער מַקְרִיב שניי צו גאָט...

און דער שניי גלאַנצירט אונשולדיג.
כ'וויים אין יענעם וואַלד אַנ'אָרט,
ס'איז דאָ דאָרטען אַ קאָוואַדלע
ס'איז אַ האַמער אויך דאָ דאָרט!

ווי אַ שווערד פון שייד, מיין שוואַכעס
האַרץ וועל איך דאַן אַרויסציהען,
אויפ'ן שטאָהל וועל איך איהם לייגען,
אויפ'ן פראָסט וועל איך איהם גליהען...

און כ׳וועל שמידען מיט׳ן האַמער:
קלאַפּ און קלאַפּ! וואָס מעהר אַלץ שטאַרקער;
און עס וועט פון וואַלד דער אָבקלאַנג
ענטפער׳ן: „אָמֵן, שטאַרקער, שטאַרקער!"

און מיין האַרץ ווערט פול מיט קרעפטען,
וואָס ס׳האָט קיינמאָל נישט געוואוסט —
שטאַרקער, מוטיגער ווי פריהער
וועט עס קלאַפּען אין מיין ברוסט...

(ז. שניאור און י. י. שוואַרץ).

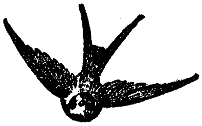

דער מַתְמִיד.

ס'איז דאָ נאָך פערוואָרפענע יודישע שטעדטליך,
אין וועלכע עס רויכערט נאָך, צאַנקט אונזער ליכט;
וואו גאָט האָט אַ גליהענדע קויהל נאָך געלאָזען,
וואָס גליהט דורך דעם אַש וואָס בעדעקט זי געדיכט;
און וואו־ניט־וואו רויכערן ווי האַלאָוועשקעס
נְשָׁמוֹת פערשניטענע, נְשָׁמוֹת פערקלעמטע,
וואָס טריקענען, דאַרען, ווי גראָז אין דער מִדְבָּר,
פערעלטערט אָהן צייט, פון דעם לעבען פערשעמטע.
און אָפט ווען דו געהסט זיך אַליין איבערן שטעדטיל —
נ'אַ זומערדיג ליכטיגע פראַכטיגע נאַכט,
שטיל סוד'ען זיך גרעזליך און שטערענדליך פינקלען,
און זיס וועהט אַ ווינטעל פער'חָלוֹמ'ט און זאַכט, —
דאַן הערט זיך פון וויַיטען אַ טרויריגע שטימע,
און ס'זעהען אַ שיין פון אַ ליכט דיינע אויגען
דאָרט וויַיט דורך אַ פענסטער—איהם רייסט דורך אַ שאָטען,
וואָס וויגט הער און הין זיך מיט האַלב־שיין בעצויגען;
און ס'טראָגט זיך אַ נִגוּן, אַ וויינענדער נִגוּן,
וואָס נעהמט אָן בײם האַרצען אין שטילקייט פון נאַכט:
דאָס זעהסטו אַ מַתְמִיד, וואָס האָט זיך אין תְּפִיסָה,
אין פינסטערער תְּפִיסָה גוטוויליג פערמאַכט!

אַט דאָרט אין דעם הויז איז אַוועק ניט איין טאָג אידם,
נור גאַנצע זעקס יאָהר זענען דאָרטען פערפלויגען;
אַט דאָרט איז זיין יוגענד און קינדהייט פערלאָפען,
פערלאָשען דאָס ליכט פון די לויטערע אויגען.
קיין טאָג—נור זעקס יאָהר, זייט ער האָט צו דעם ווינקעל,
צום פינסטערען ווינקעל געוועגדט זיין געזיכט;
געזעהן פאַר זיך האָט ער אַ וואַנד נור און שפּינוועבס, —
קיין איינציגען שטראַהל ניט, קיין אָבגלאַנץ פון ליכט.
זיין שטענדיגער הונגער, ניט-שלאָפען, זיין וועלקען, —
וואָס האָט ביי דעם יונגעל דאָס אַלץ פאַר אַ ווערט?
צי וויים ער דען ניט ווי אַמאָל פלעגט מען לערנען?
צי ווערט ניט ביי יודען אַ לַמְדָן פערעהרט?

עס זענען זעקס יאָהרען פון קינדהייט און יוגענד
פערשוואונדען אָהן לעבען אַזוי ווי אַ שאָטען,
אַזוי ווי זיי וואָלטען דאָס הויז ניט בערידהרט גאָר
און גאָר ניט דעם ווינקעל פון יונגעל בעטראָטען;
אַזוי ווי ס'וואָלט הינטער דער וואַנד אויסגעגאַנגען
דאָס לעבען מיט גאָר זיינע ליידען און פריידען,
און גלייך ווי די ערד וואָלט זיך ווינטער אין ווייסען
און זומער אין גרינעם גאָר אויפהערען קליידען;
די זון וואָלט זיך הינטערן פענסטער פערלאָשען,
און ס'וואָלטען ניט וואַרמענד די שטראַהלען געלויערט,
זיך ברעכענדיג צווישען די צווייגען פון דעמב-בוים.

וואָס שטעהט נעבען פענסטער פון הויז טיעף פערטרויערט;
ווי ס'וואָלט גאָר קיין ליכטיגע נאַכט ניט געווען דאָ,
דער פריהלינג וואָלט גאָר ניט גע'כִּשוּפ'ט, געצויגען,
און גלייך ס'וואָלט דאָס יונגעל גאָר יונג ניט געוועזען, —
אַזוי זענען גאַנצע זעקס יאָהרען פערפלויגען!

אין שטעהענד פערשימעלטען זומפּ, אין יְשִׁיבָה,
פאַלט אויך וועז אַ נייעס אין לויף פון די יאָהרען;
עס האָבען די בָּחוּרִים אויך אין זיך הערצער,
און צוויי מאָל אין יאָהר ווערט דער עוֹלָם צופאָהרען.
און ס'ווערט די יְשִׁיבָה צוריהרט און צורודערט,
פיעל געהען אַוועק, ס'קומען אַנדערע צו, —
פיעל וואַרפען אַוועק זייער טרויעריג לעבען
און לעבען צופרידען, אָהן דַחקוּת, אין רוּה;
און פיעלע בעזעצען אַרום זיך אין דערפער
און עסען זיך „טעג", ווי עס פיהרט זיך ביי יודען,
און ווייט פון דעם אויג פון דעם שטרענגען מַשְׁגִיחַ
בְּכָבוֹדיג לעבען זיי דאָרט און צופרידען.
אויך טרעפט: מען טרייבט פיעלע אַרויס פון יְשִׁיבָה,
זיי געהען אַהיים מיט בִּזְיוֹנוֹת, פערשוועכט;
איינער — ווייל ר'פלעגט זיך מיט מיידלעך פערברענגען,
און דער שפּיעלט אין קאָרטען אָב גאַנצענע נעכט;
דער דריטער — ווייל ס'האָט איהם דער שַׁמָשׁ געטראָפען
אום שַׁבָּת זיך רויכערן אַ פּאַפּיראָס;

דער האָט מיט אַ פּסול'ען בוך זיך בעהאַלטען,
און דעם — ווייס מען סתם ניט פאַר ווען און פאַר וואָס.
אויך טרעפט, אַז מען קלייבט ווען אויס פאַר אַ חתן;
ער קריגט דאַן אַ דאָרפס־מויד — אַ מויד גראָב און דיק.
אויך מאַכט זיך, עס ווערט ווער אַ רב אין אַ שטעדטעל —
אָ, וואויל איז דאָס דעם, וועמען ס'טרעפט אַזאַ גליק!
נור איינער שטעהט אַלץ צו זיין אָרט צוגעשלאָגען,
די מעשים, די יאָהרען נור הינטער איהם פאַלען;
און פאַר איהם? פאַר איהם שטעהט אַ וואַנד ווי פון אייזען,
אַ דונקעלער ווינקעל אָהן ליכט און אָהן שטראַהלען!

זינט ס'האָט זיך דאָס יונגעל אין ווינקעל פערקליבען,
האָט קיינער בעמערקט זיין אַוועקגעהן, זיין קומען;
דער שמש צומאָל ניט געוואוסט האָט די שעה,
ווען ר'געהט אַהיים רוהען, און טוט צוריקקומען.
געוואוסט דערפון האָבען ניט מעהר: די לבנה,
דער פריהיגער מאָרגען, די פינסטערע נאַכט;
די זון האָט איהם קיינמאָל, קיינמאָל ניט געזעהען
בשעת זי שיט טויזענדער שטראַהלען און לאַכט.
בעגינען, ווען שווער איז נאָך אונטערצושיידען
„פון בלוי־פאַרב ביז ווייס, פון אַ וואָלף ביז אַ הונד",
ווען ס'גלאַנצען אין דונקעלער שטילקייט די שטערען
אין הימעל, וואָס האָט זיך פערשפּרייט הויך און רונד.
ווען ס'זענען נאָך אַלע אין שלאָף טיעף פערזונקען,

דאָס האָהן־קרעהען טוט זייער רוה אויך ניט שטערען,
און איידער ס'ערוואַכען גאָטספּאַרכטיגע יודען
צו דיענען דעם בּוֹרֵא, איהם לויבען און עהרען;
ווען ס'וואַרט די נאַטור צו ערוואַכען צום לעבען
צום נייעס, און שוויגט זיס פּער'כּשוּפ'ט און שטיל,
גלייך ווי זי וואָלט טרוימען איהר חָלום דעם לעצטען,
בּעהאַלטענדיג טיעף אַ געדאַנק, אַ געפיהל
נ'די פאַלבען פון שוואַרצען, פון אַטלאַסנעם קלייד;
און שטיל און בּעזאַכט טראָגט זיך ערגעץ אַ ווינד, —
דאַן וואַכט אויף פון שלאָף פון זיין קורצען דאָס יונגעל,
קליידט אָן זיך און לויפט צו זיין ווינקעל געשווינד.
עס הערט נור דאָס זיסע, דאָס גלעטענדע ווינטעל
די טריט פון דעם יונגעל. וואָס געהט זיך זיין וועג;
און שטערען נור זעהען איהם הויך אינ'ם הימעל,
אין הימעל דעם טיעפען אָהן שיער און אָהן ברעג.

דאַן טרעפט, אַז עס שפּרינגט, מַעֲשֶׂה שָׂטָן. אַנטקעגען
אַ שטיפעריש ווינטעל, וואָס וואַרימט און גלעט;
עס קרייזעלט די פֵּאוֹת פון יונגעל מיט ליעבשאַפט
און סוד'עט איהם זיס אויף זיין אויער און רעדט.
און שווער קלעפּען צו זיך די ברעמען פון יונגעל,
אַזוי ווי זיי וואָלטען געבעטען איהם שטיל:
„האָב, ברודער, רַחֲמָנוּת און לאָז אונז נאָך רוהען,
דו האָסט אונז, אוי ברודער, געמאַטערט צו פיעל!

דו האָסט אונז אַ זומער-טאָג לאַנגען און שווערען
געמאַטערט, געפּייניגט ביז שפּעט אין דער נאַכט;
גענוג האָבען מיר געאַרבייט. לאָמיר אויסרוהען:
מיר זענען פון אַרבייטען שוואַך אָבגעשוואַכט!"
נור ס'פיהרט פלוצלונג איבער די אויגען דאָס יונגעל
זיין מאַגערע האַנד — און אַוועק דער געדאַנק!
און ס'הערען די ליידיגע פינסטערע גאַסען
פון איילענדע טריט און געשווינדע דעם קלאַנג.
ס'פערקלייבט זיך דער ווינד דאַן אין גרינס פונ'ם גאָרטען
און גלעט און שטיל מורמעלט זיס-ליעבע געזאַנגען:
„זעה, קינד מיינס, ווי ווייך איז און פריש מיין געלעגער,
לעב אויף נאָך, כָּל זְמַן ס'איז דיין לונג ניט צוגאַנגען!" —
„איך מיר שלאָפען", — שעפּטשען די גראָזען פון חָלום,
וואָס שטעהען מיט טוי ווי מיט פּערלען בעצויגען.
עס ווינקען די גאָלדענע שטערען פון הימעל:
„איך מיר שלאָפען רוהיג מיט אָפענע אויגען!"
און רֵיחות פון גראָזען און בלומען בערוישען,
טיעף פילען אַן ס'יונגעל מיט לעבען און לוסט;
אַ גאַנצער שטראָם לופט גיסט אַריין זיך אין האַרצען,
און גרינגער דאַן ווערט זיין פיעל-ליידענדער ברוסט.
דאַן לאָזט ער די הענד אָב מיט שוואַכקייט, אָהן קרעפטען
אַזוי וו'ער וואָלט בעטען: „טראָג ווייטער מיך, ווינד!
דאָ איז מיר דער אָרט ענג, דאָ בין איך פערמאַטערט,
אָ, טראָג מיך פון דאַנען אַוועק, גיך, געשווינד!"

א קלאַפּ אין דעם פּאַרקאַן פון גאָרטען דערמאָהנט דאַן
דעם יונגעל, אַז ער האָט פערבלאָנדזעט פון שטעג;
ר'דערמאָהנט זיינע פליכטען, זיין ווינקעל, זיין לערנען,
און קעהרט זיך אום ווידער, געהט ווידער זיין וועג.

עס הערשט אין יְשִׁיבָה אַ הייליגע שטילקייט.
דער ערשטער צושטערט זי דער מַתְמִיד, דאָס יונגעל;
עס וואַרטען אויף איהם דריי חֲבֵרִים, מיט וועלכע
ער איז שטאַרק בּעפריינדעט אין פינסטערען ווינקעל:
דער שטענדער, דאָס ליכט און די בּרייטע גְמָרָא.
ער איילט צו די פריינד, קיין מינוט צו פערלירען,
און הויבּט גלייך אָן לערנען מיט לוסט און מיט חֵשֶק,
און טוט ווי אַ משוועק פון זיין אָרט זיך ניט ריהרען
דעם טאָג דורכאַנאַנד בּיז גאָר שפּעט אין דער נאַכט.
דאָרט עסט ער אין ווינקעל זיין שטיק שוואַרצען בּרויט, —
ס'איז שטאַרקער פון שטיין און פון אייזען אַ יונגעל
אַ יודישעס, וואָס לערנט די תּוֹרָה דורך נויט!

„אוי, אוי, אָמַר רָבָא, אוי, תָּנוּ רַבָּנָן!"
דער מאָרגען, דער גאָרטען, די רֵיחוֹת פון פעלד
איז גלייך ווי אַ וואָלקען צורונען געוואָרען,
פערגעסען, פערשוואונדען איז אַלץ אין דער וועלט.
די וועלט און אַלצדינג איז נור דאָ — אין יְשִׁיבָה,
און ס'לויכטען איהם טויזענדער זונען אין ווינקעל;

און ס׳בליצען מיט ליכטיגע פונקען די אויגען,
און ס׳שאָקעלט זיך, פול מיט בעגייסט׳רונג, דאָס יונגעל.
ס׳איז רויט שוין די מִזְרָח־זייט הימעל געוואָרען,
און פרעהליך, דערפרישט האָט די ערד אויפגעוואכט;
ס׳זאָגט יעדעס בעשעפעניש שִׁירָה צום בּוֹרֵא,
און ס׳קלינגען די פייגעל און זינגען, אַ פראַכט!
אויך קומען די בַּחוּרִים שוין אין יְשִׁיבָה
מיט לאַנגע און שווערע גְמָרוֹת צוזאַמען;
עס לויכטען די פְּנִים׳ער, גלאַנצען די אויגען,
ווי קינדער, וואָס איילען מיט פרייד צו דער מאַמען.
און מונטער, מיט היץ, הויבט זיך יעצט אָן דאָס לערנען.
עס קלינגט די יְשִׁיבָה מיט הילכיגע קלאַנגען;
עס לויבען, עס בעטען דאָס, דאכט זיך, דעם בּוֹרֵא
און דאַנקען איהם האַרציג די לעבענס־געזאַנגען.
אין דרויסען, גלייך איבערן פענסטער, וואכט אויף אויך
דער נעסט פון די שוואַלבען, און ס׳זינגען די קינדער
אַ לויב־ליעד דער זון, וועלכע קאַרגט ניט קיין שטראַהלען
און לעבט אויף די ערד און בעצירט זי אויף וואונדער.
עס ליעבט אויך די זון זיך פערקלייבען אין הויז פון
דער גרויסער יְשִׁיבָה יעטווידער פריהמאָרגען
און אויסקעהרען דאָרט מיט איהר גאָלדענעם בעזים
די שאָטענס, וואָס האָבען זיך טיעף דאָרט פערבאָרגען.
די זון פילט מיט ליכט אָן די דונק׳לע יְשִׁיבָה,
טאַפּעצירט אוים מיט גאָלד אַלע ווינקלען פון הויז;

אַ פֿויגעל־געזאַנג נעהמט אַרום זי פֿון דרויסען,
פֿון אינווייניג קלינגט אַ געפּילדער אַרויס.
אֲפִילוּ דער אַלטער פערלאָזענער דעמב־בוים,
וואָס שטעהט יאָהרען־לאַנג ביי דעם פענסטער, אָהן לעבען,
די וואָרצלען פערטריקענט, פערעלטערט, און האָט שוין
זיין פּרוכט, ויינע ניס, שוין לאַנג אויפגעהערט געבען, —
האָט אויך עפּעס ווי אויפגעוואַכט איצט צום לעבען,
און פּייכט איז פון נאַכטיגען טוי נאָך זיין קאָפּ;
ער זעהט איצט די פייגעל ווי אייגענע קינדער,
וואָס גריסען איהם פריינדליך מיט לידער אַראָב.
און ס׳גיסט זיך פול צויבער און בְּשוּפֿ דאָס לעבען,
ס׳פערשטראָמט און פערפלייצט אויף די ערד מיט זיך גיך;
זאָל יעדער מענש זעהן און טיעף שעפּען פערגניגען,
און לעבען — ווער ס׳האָט אַ נְשָׁמָה אין זיך!
דאָך ס׳ריהרט זיך פון אָרט ניט נור איינער, דאָס יונגעל,
עס אָטעמט ניט פריי זיין פערמאַטערטע ברוסט —
ס׳איז שטאַרקער פון שטיין און פון אייזען אַ יונגעל
אַ יודישס, וואָס לערנט די תּוֹרָה מיט לוסט!
אזוי שטעהט דאָס יונגעל טאָג־טעגליך אין ווינקעל
פון פריהיגען מאָרגען ביז שפּעט אין דער נאַכט;
ער טיילט איין אין טיילען זיין טאָג: איינס פאַר זיך, און
דריי האָט ער אַ קָרְבָּן דער תּוֹרָה געבראַכט.
און איינזאַם, געשמידט צו זיין ווינקעל, דאָרט שטעהט ער,
דאָס פָּנִים געקנייטשט, מיט אַ בלאַסקייט בעגאָסען;

ער האָט אין דער גְמָרָא זיין גאַנצע נְשָׁמָה
אויס אייביג, אויף אייביג, פערזונקען, פערשלאָסען!

„אוי, אוי, אָמַר רָבָא, אוי, אָמַר אַבַּיֵי!"
צי דאָ איז דער אָרט, וואו עס שאַפט זיך די וועלט
פון פאָלק, און עס פלאַנצט אין איהם ס'אייביגע לעבען?
צי דאָ פליסט פון ווארימען פאָלקס-בלוט די קוועלע?
צי דאָ זענען ליכטער אין צוקונפט, וואָס שאַפען
און שמידען דעם פאָלק אויס אַ אייביגען גייסט?
דען וואָס איז די פלאַמען, וואָס זענען די קולות,
וואָס טראָגען צום הימעל די זעעל אַזוי דרייסט?
ווער האָט אין די בלעטער אַ כִּשוּף בעהאַלטען?
מיט וואָס פאַר אַ קראַפט זען'ן די ווערטער דורכדרונגען,
וואָס צינדען אָן פלאַמען אין דונקעלע אויגען,
און האַקען פון הערצער דערשלאָגענע פונקען?
„אוי, אוי, אָמַר רָבָא!" — צי הערסטו, צי פיהלסטו
די ליעבשאַפט די גרויסע, וואָס פלאַקערט מיט גלוט?
צי רייסט זיך דיין האַרץ ניט אויף צוויי פון די ווערטער,
וואָס האַקען אויס פונקען און שפּריצען מיט בלוט?
צי גיט דיר אַ מעכטיגע האַנד ניט אַ שליידער
אין ענדלאָזע הויכקייט, אין ווייטקייט אָהן ברעג?
און גלייך ווי אַ פיש אין דעם נעץ, אַזוי צאַפּעלט
און רייסט זיך דיין האַרץ אין אַ שטורמיגען שרעק?
פערשטעהסטו, וואָס קלאָגט דאָרט, וואָס וויינט דאָרט זוי טרויריג,

דאָס איינזאַמע, עלענדע, אָרימע יונגעל,
וואָס גיסט אויס זיין האַרץ אין די בלעטער פון תַּלְמוּד
מיט קלאָגענדע טענער אין פינסטערען ווינקעל ?
ער שטעהט פון בעגינען און פיהלט ניט קיין שוואַכקייט
און לערנט מיט חֵשֶׁק, מיט היץ און מיט קראַפט.
די זון זינקט צו מַעֲרָב-זייט נידריג אַראָב שוין
און הייזעריג ווערען די שטימען, פערשלאַפט;
ס'ווערט יעדערער מיעד, יעדער האַלז ווערט צוטריקענט,
מיט אונגעדולד וואַרטען זיי שוין אויף די שָׁעָה,
ווען דער שַׁמָּשׁ וועט קומען און אויסרופען: מִנְחָה!
דער אָוועגד, דער לאַנג שוין בעגעהרטער, איז דאָ!
אין שיין פון דער זון, וואָס געהט אונטער, און וועלכע
בעדעקט ווי מיט פורפור, בעגילדעט דאָס הויז,
פול חסד, הַנָאָה טוט אָב זיך די שְׁכִינָה
און גליטשט אויף אַ גאָלדענעם שטראַהל זיך אַרויס.
ס'פער'גנבעט אַ גאָלדענער שטראַהל זיך אין ווינקעל,
בעדעקטען מיט פינסטערע שאָטענס געדיכט,
און ס'צינדען זיך בראַנד-רויטע פלעקען דאָרט אָנעט,
און ס'ציטערט, און ס'וואַרפט זיך דאָס שיינענדע ליכט; —
אַזוי לאָזט זיך הערען דאַן ליעבליך און מעכטיג
דאָס קול פון דעם מַתְמִיד, וואָס קלינגט העל און פריש,
ווי'אַ קינד אַ פערבענקטס, פול קְדוּשָׁה און ליעבשאַפט,
קלינגט מעכטיג זיין קול דאַן בעגייסטערט און זיס.
„אוי, תָּנוּ רַבָּנָן... ווער וויים, אויב איך וועל יעצט

מיין זעעלע אַלס קָרְבָּן דער תּוֹרָה אויפבריינגען?
קאָן זיין, וועט מיין שֵׁם־טוֹב די וועלט ווען אָנפילען,
און ס'וועט פון מיין ווינקעל מיין נאָמען אויפקלינגען!"
„אוי, תָּנוּ רַבָּנָן... אויך רַבִּי עֲקִיבָה
אַ פּאַסטוך געווען איז ביז פערציגסטען יאָהר —
און האָט ווי אַ שטערן זיין פאָלק אויפגעלויכטען, —
און איך בין אַ יונגעל אַ יונגער דאָך נאָר"...
„גאָט, נעהם ביי מיר צו, וואָס דו ווילסט און פערלאַנגסט נור,
איך גיב ביי דער הייליגער תורה דאָס וואָרט:
איך שווער, ס'זאָל מיין קול שטענדיג קלינגען אין תורה,
איך שווער נימ צו ריהרען זיך קיינמאָל פון אָרט.
און פריה וועט דער מאָרגען אויפוועקען פון שלאָף מיר,
קיין רוה זאָל נימ וויסען מיין ליידענדע ברוסט,
ביז שַ"ס וועל איך ענדיגען, און שטילען מיין האַרץ,
ווען פול וועט דאָס זיין פון דער תורה מיט לוסט!"

דערום — „אָמַר רָבָא"... און פול נייע קרעפטען
האָט מעכטיג זיין שטימע די לופט דורכגעריסען;
מיר דאַכט, אַז אַ שיין ט'ויך אויפ'ן אָרוֹן הַקוֹדֶשׁ
אַזוי פיין וו'אַ גַן־עֵדֶנשער שמייכעל בעוויזען. —
די שְׁכִינָה שעפּט נַחַת פון רייד פון דעם יונגעל;
און אֶפְשֶׁר גאָר לאַכט זי פון איהרע קָרְבָּנוֹת,
וואָס שליסען זיך איין אין דער פינסטערער תְּפִיסָה,
בעגראָבען די יוגענד דאָרט גאָר אָהן רַחֲמָנוּת?...

די זון איז צו מַעֲרָב־ווײַט טיעף שוין געזונקען,
איהר שטראַהל אויך דעם לעצטען מיט זיך צוגענומען,
און נידעריג ווערען די שטימען און שטילער
און גלייך ווי פון פליגען דאָס רוישען און זשומען.
צום סוף האָט דער שַמָש צו מִנְחָה גערופען,
און אויפגעהערט האָט באַלד צו טומלען, צו רוישען,
און גיך ווערט דאָס דאַווענען געענדיגט, און ס'איילען
די בָחוּרִים אַלע אַנטלויפען אין דרויסען.
אין וואַלד און אין פעלד! דאָרטען לעבען אויף שאַרבענס,
וואָס האָבען פון יוגענד קיינמאָל ניט געוואוסט,
וואו ס'רויטלען זיך עפּעל און בעקליך פון מיידליך,
וואו ס'אָטעמט מיט חֵשֶק און כֹּחַ די ברוסט!
עס קלאַפּט דאָס האַרץ מוטיג און פרייער און שטאַרקער,
די לופט איז דערפרישענד און דורכזיכטיג קלאָר;
עס ווישט אָב דער בָחוּר דעם שוויים פון זיין שטערן,
א ווינטעל ריהרט שטיל די צושויבערטע האָהר.
ס'איז שטיל אין יְשִיבָה. עס שטעהען די ווענד דאָרט
פערהילט און פערוויקעלט אין שאָטענס, אין דונקעל.
פון אַלע תַלְמִידִים זענ'ן מעהר ניט צוויי פְּרוּשִים
געבליבען און רעדען זיך דורך שטיל אין ווינקעל. —
דאַן דרינגט פון דעם ווינקעל א וויינענדע שטימע
און ברומט ווי א טויב אַזוי האַרציג און באַנג.
וואָס ברומט און וואָס קלאָגט זיך זיין קרענקליכעס האַרץ טיעף?
וואָס וועהטאָגט און שמאַרצט זיין פערטרויערט געזאַנג?

צי האָט איהם זיין אָרימער פאָטער דערמאָהנט זיך,
זיין עלענדע מוטער? און האָט זיך פערבענקט?
און ס'רייסט זיך זיין הארץ, ווי אַ פויגעל אין שטייגעל,
און צאַפּעלט זיך שמערצליך, פעראומערט, פערקרענקט.
ווי זיי, וואָס דערמאָהנען אין איטליכער תְּפִלָּה
זיין נאָמען טאָג־טעגליך, און בעטען דעם בּוֹרֵא,
און וואַרטען אויף איהם, ווי מען וואַרט אויף מָשִׁיחַ —
ווען קומט ער צוריק מיט דער קרוין פון דער תּוֹרָה?
ווער קאָן די מַחֲשָׁבוֹת די יונגעלשע וויסען? —
נור שטענדיג, ווען ס'גערט ווער פאַרביי פאַר'ן הויז,
שטעלט אָב זיך צו הערען דעם טרויריגען נִיגוּן,
וואָס גערט פון צובראָכענעם האַרצען אַרויס.
און ס'רייסט זיך אַ תְּפִלָּה אַרויס איהם פון האַרצען
און פליהט מיט אַ זיפץ אויף דעם שוועבענדען ווינד:
„געבענשט איז דאָס קינד, וועלכעס מיהט זיך אין תּוֹרָה.
און וואויל איז דעם טאַטען, וואָס האָט אַזאַ קינד!"

„אוי, אוי, אָמַר רָבָא"... און דאָס, וואָס עס שרייט דיר
דאָס לעבען מיט הונדערטער־טויזענדער שטימען, —
האָסטו פון דעם אַלעם, אַזוי ווי אַ שטומער
און טויבער, אַ שאָרך ניט געהערט, ניט פערנומען;
און דאָס, וואָס עס שרייט דיר דיין קראַנקע נְשָׁמָה
פון טרוקענעם האַלז זוי פערמאַטערט, פערשוואַרט,
אַז ס'געהען דיר ביסליכווייז אוים דיינע קרעפטען,

האָסטו נאָך ביז היינט גאָר איהר קול ניט געהערט... —
און האָסט יעדען קלענסטען פערלאַנג פון נְשָׁמָה
מיט ד'אייגענע הענד אין דיין יוגענד דערשטיקט;
און יעטווידער בלום, וועלכע שפּראָצט דאָרט בעהאַלטען,
האָסטו אָהן רַחֲמָנוּת צוריסען, צופּליקט.
ביז וואַן ס'איז דיין זעלע פערמאַטערט געוואָרען
און איז איינגעשלאָפען, פערהונגערט, בעטריבט
פון דורשט און פון לוסט, וואָס איז קיינמאָל בעפרידיגט, —
ניט זי האָט — קיין צווייטער האָט זי ניט געליעבט...
און ד'אויגען, די ליכטיגע אויגען, וואָס זענען
בעשאַפען געוואָרען צו זעהען די וועלט,
זיי זענען, קיין זאַך ניט פערלאַנגענד, פערפינסטערט
און ווערען אין חשך פערהילט און פערשטעלט...
און לעבט אין אַ לעבען, וואָס איז שוין לאַנג בָּטֵל,
און קריכט ווי אַ שפּין אויף אַ וועג, וואָס איז וויסט, —
צו וואָס זענ'ן אַזוינע נְשָׁמוֹת בעשאַפען?
וואָס געהן זיי פערלאָרען אין לעבען אומזיסט?

ס'פלעגט טרעפען אַמאָל אויך: דער גייסט פון דעם יונגעל
פלעגט ווערען פון מיה פון דער שווערער פערביטערט,
און ווינטער, ווען הימעל און ערד איז פערחמאַרעט,
עס קלאָגט בייז דער שטורים און רייסט און געוויטערט;
עס שלעפען זיך טרויריג די פינסטערע וואָלקענס,
און ס'ציהען זיך לאַנגזאַם, אָהן לעבען, די טעג...

די זון זאָל איין שטראַהל האָטש אין ווינקעל פערוואַרפען!
בעלייכטען אַ ביסעל דעם חשך אָהן ברעג!
פון ערגעץ־וואו נעהמט זיך אַ שפין דאַן אַ גרינער
און וועבט זיך זיין שפינוועבס אין ווינקעל אין שווארצען,
דער חשך אַרום ווערט אַלץ שווערער, געדיכטער,
און קאַלט איז און פינסטער ביים יונגעל אין הארצען; —
דאַן פיהלט אויך דאָס יונגעל, אַז ער איז פערגעסען,
זיין זעעל איז פערוויסט און פערלאָזען געבליבען,
ער שפירט, אַז זיין קראַפט ווערט אַלץ וועניגער, שוואַכער,
דער פלאַם פון זיין הארץ איז כּמְעַט ווי פערטריבען.
און ס'קלינגט דאַן זיין קול ווי אַ שטים פון אַ מענשען,
וואָס מיד איז זיין זעעלע און געהט אוים אין אומער,
אַ קול פון אַ הארץ, וואָס איז קראַנק און געשלאָגען
און פול מיט תַּחֲנוּנים און גאַליגען קומער.
און ס'ווערט צו אַ קלעגליך געוויין דאַן זיין לערנען
און ס'יאָמערט און געהט אוים אין בעטען זיין הארץ...
צי נעהמסטו פאַר ליעב אָן, מיין קינד, די יסורים?
צי וויים ער זיין אומגליק? צי פיהלט ער זיין שמאַרץ?...

זיין אומגליק? פאַרוואָס? אָ, ווער קאָן עס דערווייזען,
אַז מענש איז צו בעסערס בעשאַפען אין לעבען?
פאַרוואָס זאָל דאָס יונגעל ניט זיין אויך צופרידען
מיט דעם, וואָס עס האָט איהם זיין ווינקעל געגעבען?
די תּוֹרָה, די ברייטע, די ליכטיגע תּוֹרָה

פון אייביג האָט ווינקלען און שאָטענס געזוכט;
גאָטס האַנד האָט בירושה פון טאַטעס צו קינדער
דורך חשך צו לייכטען געבראַכט אונז איהר ליכט.
אין קעלערס, אויף בוידימער — לערנען בגנבה
דאָרט האָבען זיך אונזערע קינדער בעהאַלטען, —
אַראָב צו אונז זענען פון בוידימער גאונים,
און ליכטער אַרויס פון די פינסטערע שפּאַלטען.
אין אָרימקייט, צַעַר האָט אויך זיך די יודישע
אומה ביז היינט אויף דער וועלט אויפגעהיט, —
פאַרוואָס־זשע זאָל באַנג טון דעם מַתְמִיד דעם יונגעל,
ווען מ'האָט איהם אין ווינקעל אין ענגען פערשמידט;
אויף אויסוויינינג קאָן ער שוין גאַנצע צוויי סְדָרִים
גְמָרָא, אויף אויסוויינינג אותיות צו צעהלען!
און ס'קוקען די בחורים אָן איהם מיט קִנְאָה
און זעהען פאַראויס איהם אַ צוקונפט אַ וואוילען.
ווי גוט און ווי וואויל איז דעם אָרימען יונגעל!
וו'אַזוי זאָל זיין האַרץ אין איהם טיעף זיך ניט פרעהען,
ווען ר'זעהט פאַר מיה פאַר זיין שווערער אַ לוין באַלד;
מען רופט איהם אי מַתְמִיד, אי עִלוי, אין צווייען.
עס פינקעלט א יי ן קרוין אויפ'ן קאָפּ פון אַ קעניג,
מיט איין לאָרבער־קראַנץ, און ניט מעהר, טוט מען לוינען
דעם קאָפּ פון אַ העלד, פון אַ געטליכען דיכטער, —
דעם קאָפּ פון דעם יונגעל בעצירען צוויי קרוינען!
אי מַתְמִיד, אי עִלוי — דאָס זענען צוויי שטאַפּלען

אין כייטער פֿון תּוֹרה אין ריזיגען הױכען,
װי װײט איז דער שטאַפּעל פֿון גאוֹנים פֿון זײ שוֹין? —
ס'איז גרינג דען אַזאַ מין מַדרֵגָה דערגרייכען?
און װידער דאַן האָפּט ער... דען ס'האָבען די בלומען
פֿון האָפֿנונג זײן גײסט זײן צובראָכ'נעם פֿערטריבען;
זײ װײזען דעם יונגעל אַ לוין פֿאַר זײן אַרבײט,
זײ ציהען זײן האַרץ צו זײן װינקעל צום ליעבען.
און גלײך אײנער שלײפֿט אַ שטיק שטאָהל אָן אַ שאַרפֿשטײן,
אַז ס'שפּריצען אָב פֿונקען און פֿליהען מיט כּחַ,
אַזױ שלײפֿט ער אױך אָן די סוּגיוֹת די האַרבע
אין ענגען און דונקעלען װינקעל זײן מֹח.
און װינטער בײנאַכט, װען ער האָט אױף אַ סוּגיָה
אַ האַרבער, געמאַטערט זיך לאַנג און בענומען —
אַ סוּגיָה, װאָס האָט איהם זײן מאַרך אױסגעטריקענט —
דאַן איז איהם, גלײך ער װאָלט אַ שטאָדט אײנגענומען;
דאַן טרױמט ער פֿון טאָג, װען ער ט'קערען אַהײם זיך:
די סְמִיכָה אין האַנד און בעלאָדען מיט תּוֹרָה,
זײן שֵׁם טוֹב אין שטאָדט און די עלטערנס שִׂמְחָה,
װאָס דאַנקען פֿאַר איהם און זײ לױבען דעם בּוֹרֵא;
זײן נאָמען, װאָס יעצט איז פֿערהילט אין אַ חֹשֶׁך,
װעט קלינגען פֿון „מיר ביז װאָלאָזין" און גלענצען,
און ס'װעלען איהם תָּמִיד גאָטס-פֿאָרכטיגע יודען
מיט כָּבוֹד און ליעבע דערמאָהנען און בענשען.
דערום — „אָמַר רָבָא, אױ, אױ, אָמַר רָבָא"...

און וואָס מעהר ער טרוימט, מעהר ציהט צו זיך זיין האַרץ
צום ווינקעל צום ענגען, דער גְמָרָא דער ברייטער,
צו ליעבען זיין הונגערן, טרויער און שמאַרץ,
און ס'ברעכט אוים זיין קול מיט בעגייסט'רונג בעפליגעלט.
נור ווער אונזער גייסט מיט גיפט-טראָפּענס פערביטערט?
צורייסט אונז דאָס האַרץ מיט אונענדליכען צַעַר,
וואָס קלינגט אין די גְמָרָא-נִגוּנִים און ציטערט?
נור דער, וועלכער געהט פאַרביי פאַר דער יְשִׁיבָה
אין פריהיגען מאָרגען, צי שפּעט אין דער נאַכט
און הערט דורך אַ ליכטיגען פענסטער, ווי ס'טראָגט זיך
אַנ'איינזאַמע שטימע, וואָס וויינט שטיל, פערטראַכט;
וואָס גיסט אויף דעם סוד'ענדען ווינטעל אין שטילקייט
אַ צַעַר, וואָס איז אָנגעזאָפּט דורך מיט פערגניגען, —
נור דער קאָן פערשטעהן ווי ס'איז שטעכעדיג-ברענענד,
ווי שמערצליך, ווי טרויריג עס איז אָט דער נִגוּן!

ווער האָט אייער שטימע מיט גיפט אָנגעטרונקען?
וואָס יאָמערט און קלאָגט אייער טרויריג געזאַנג?
בעוויינט איהר דאָס איי'רע בעגראָבענע יאָהרען,
צי ס'איז אייך אויף אייער פערגאַנגענהייט באַנג?
צי דרויף, וואָס איז חָרֵב די וועלט אייך געוואָרען,
צי דרויף, וואָס די יוגענד איז פון אייך פערפלויגען?
צי ווילט איהר אויפלעבען די ווערטער, וואָס האָבען

דעם מאַרך אייך פון אייערע קעפּ אויסגעזויגען?
צי שרייט איהר צו הילף און איהר רופט אייער גואֵל,
ער זאָל אייך בעפרייען פון שרעקליכען שמאַרך;
אַנ׳אויג זאָל זיין, וועלכעס זאָל זעהן אייער אַרבייט,
פערשטעהן אייער וועהטאָג — אַ פיהלענדעס האַרץ!
אומגליקליכע מענשען! עס הערט ניט קיין אויער!
אַזוי ווי אַ תּפלה, וואָס לאַנג איז געוואָרען
פערטראָגען פון ווינד און פערגעסען פון מענשען,
זוי געהט אייער ביטערער זיפץ אויך פערלאָרען!

נור איינער איז דאָ, וועלכער הערט צו אין שטילקייט
דעם קלעגליכען קול פון דעם מַתְמִיד, זיין זאָרגען,
זיין טרויריג געוויין און זיין שמערצליכען נִגוּן,
וואָס שוועבט אויף די פליגלען פון פריהיגען מאָרגען, —
דער ראש הַיְשִׁיבָה, דער אַלטער און גרויער.
ס׳איז שטענדיג זיין אויער צו הערען איהם אָפען —
עס לאָזט איהם דער קול פון דעם מַתְמִיד דער ערשטער,
דער פּיפּס פון זיין פויגעל, עס לאָזט איהם ניט שלאָפען!
ער ליעבט דאַן צו הערען דעם קול פון דעם מַתְמִיד
אין שטילקייט, ווען ס׳פליהען די קלאַנגען און שוועבען...
דאָס הערט ער דעם אָבקלאַנג פון אייגענער יוגענד,
דאָס זעהט ער די קייט פון זיין גייסטיגען לעבען.
און ס׳קייקלען אַראָב זיך צוויי טרעהרען, ווי פּערל,

און פּאַלען אין שניי־ווייסען באַרד טיעף אַריין;
זיי פינקלען און גלאַנצען אַנטקעגען דעם ליכטעל
פון יונגעל מיט עפּעס אַ כּשוּפ'דיג שיין.
וואָס רייסט זיך דיין האַרץ אין דיר, אַלטער? צי האָסט
אין יונגעל, אַזוי ווי אין שפּיגעל, געזעהן
דיין טרויעריג, עלענד פערגאַנגענעם לעבען,
דיין הונגערן, פריהרען — אַלצדינג, וואָס געווען?
דערמאָהנסט אויך די יאָהרען פון לערנען מיט ליעבע —
טאָ וואָס־זשע איז, אַלטער, דיין האַרץ זוי געריהרט?
דו האָסט איבער אַל' דיינע ליידען געשטאַרקט זיך,
גאָט האָט דיך צו ליכטען דורך חשך געפיהרט!
און אֶפְשֶׁר גאָר וויזט דיר דיין האַרץ בִּנְבוּאָה
די ריזיגע קראַפט, וואָס געהט אונטער אַלץ מעהר,
וואָס וועלקט, ווי אַ בלאַט אויפ'ן ווינד, ווערט צוטריקענט,
און ס'וויינט דאָס דיין האַרץ אין דיר ביטער און שווער?
צי אָדער דו זעהסט יעצט די צוקונפט פון יונגעל,
דו זעהסט אַ פער'בלאָנדזשעטע שעפס גאָר אָהן מאַכט,
וואָס געהט אין דעם שרעקליכען שטורים פערלאָרען,
און בלינד, ווי אַ וואָרים אין דר'ערד, און פערשוואַכט?

איך האָב אין מיין יוגענד געהערט זייער שטימע,
די בלאַסע געזיכטער געזעהן זעהר פיעל;
די קנייטשען פון שטערן, די אויגען די גרויסע, —

די האָבען ווי רַחֲמִים געבעטען מיר שטיל.
און ס׳פּלעגט יעדער בליק, יעדער קנייטש מיר דערצעהלען
פון לעבענס פון יונגע אין חשך דערשטיקט;
און ס׳האָט יעדער בליק, יעדער קנייטש טיעף אין האַרצען
געברענט ווי מיט פייער, אויף שטיקער געפּליקט.
נור ווען איך דערמאָהן זייער וויינענדע שטימע,
וואָס קלאָגט שפּעט ביינאַכט זיי צובראָכען, פערשלאָפט —
דאַן וויינט מיר מיין האַרץ שווער: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם!
אויף וואָס געהט לְאִבּוּד די ריזיגע קראַפט?

מיין מַזָל בעשערט האָט ניט, אָרימע מענשען,
אַז איך זאָל אינאיינעם מיט אייך געהן פערלאָרען;
געפעלשט אין מיין תּוֹרָה, אין אַנדערע וועגען
בין איך אַליין איינזאַם, פערלאָרען געוואָרען.
ס׳איז אַנדערע צייטען... און ווייט פון אייך האָב איך
אין אַנדערע ערטער געשטעלט מיין מִזְבֵּחַ;
נור ג׳דענקען געדענק איך אייך אַלעמען אייביג,
עס געהט אייער בילד ניט אַרוֹיס פון מיין מֹחַ!
כ׳געדענק אויך, ווי שטאַרק און געזונד איז דער קערן,
די זְרִיעָה, וואָס ליגט ב׳אייך אין פעלד טיעף בעהאַלטען,
ווי גרוֹיס וואָלט געוועזען די בְּרָכָה, ווען ס׳וואָלט אייך
איינאיינציגער וואַרימער זון־שטראַהל אויפשפּאַלטען;
פיעל וואָלטען מיר גאַרבען מיט שִׂמְחָה געשניטען,

ווען ס'וואָלט אין אייך איין מילדער ווינטעל געבלאָזען,
און אָבגערוימט וואָלט ער דעם וועג צום יְשִׁיבָה,
וואָס איז אַזוֹי ווילד און אונמענשליך פערלאָזען.
און כ'וויים — אייער סוֹף ווי פערשוועכט איז און שרעקליך...
מיין אומגליקליך פאָלק, אָ, ווי לייד טוסטו מיר!
ווי טרוקען, פערשאָלטען דאַרף זיין שוין די נַחֲלָה,
אויב קערנער אַזעלכע פערשימלען אין איהר!...

(י. י. שווארץ).

אין פעלד.

ניין, ניט ווי אַ פֿייגעל, וואָס חאַפּט זיך
פֿון שטייגעל אַרויס מיט געזאַנג,
און ניט ווי אַ לייב, וועלכער רייסט זיך
פֿון גראַטע אַרויס אויף דער וועלט;
אַזוי ווי אַ הונד נור געשלאָגען,
געפּייניגט, געמאַטערט גאַנץ לאַנג,
בין איך היינט פערשעמט און דערשלאָגען
אַנטלאָפֿען אין רוישענדען פעלד!

אין טאָל און אויף באַרג!... דאָרטען שטעהען
אין גרינסען בעהאַלטענע הייזלעך,
דאָרט ליגט אויף די מענשען גאָטס בְּרָכָה,
און לעבען ציפרידען און שטיל;
עס וואַקסט זייער גוטס און עס מעהרט זיך,
זיי זעהען אַ לוין פֿאַר דער אַרבייט —
אַהינצו, אוי, רייסט זיך מיין זעעלע
און ציהט זיך מיין האַרצענסגעפֿיהל!

איך געה אום אין פעלד און הער צו זיך,
וואָס גאָט רעדט צו מיר דורך די קאָרן,

וואָס סוד'עט דאָס ווינטעל, זים גלעטענד
די הויכע און שטאָלציגע זאַנגען?
וואָס וויגען זיי טרוימענד די גאָלדענע
פולע און האָהריגע קעפּלעך?
וואָס שעפּטשען די בלאָהינקע בלימלעך,
זיך בויגענד ווי פול מיט געדאַנקען?

כ'בעהאַלט זיך טיעף-טיעף אין די קאָרן,
עס נעהמען אַרום מיך די זאַנגען,
איך ווער ווי אַ שיפעל אויף חוואַליעס
פערשלעפּט אין דעם וואַקסענדען מעער;
דער וואַלד שטעהט פון ווייטען פער'חָלום'ט
און וויגט זיינע בוימער פאַמעליך,
עס סוד'ען זיך זים גרינע בלעטלעך...
איך שטעה פון דערווייטענס און הער.

איך פאַל צו דער ערד צו דער פייכטער
און גראָב איין אין איהר מיין געזיכט טיעף,
איך וויין אוים מיט ביטערע טרעהרען
דעם וועהטאָג דעם גרויסען פון האַרץ:
מאַמע-ערד! מיין געליעבטע, געבענשטע!
פאַרוואָס, זאָג, פערטיילסטו פון מיר נור
דיין געטליכע, הימלישע בְּרָכָה?
אוי, טיעף איז און גרוים איז מיין שמאַרץ!

ס'איז שטיל אַלץ. די זון האָט זיך הינטער
די בערגער די הויכע בעהאַלטען,
פערשלאָסען אין ווענד פון די זאַנגען.
געה שטום איך בעזאַכט אויפ'ן שטעג...
עס האָבען זיך העל=בלאָהע הימלען
הויך איבער מיין קאָפּ אויסגעצויגען,
און ס'ציהען אַרום מיר זיך פעלדער
מיט זאַנגען אָהן שיער און אָהן ברעג.

און קלאָרינקע וואָלקענדלעך ציהען
זיך הויך אויף דעם הימעל דעם בלאָהען,
און קריכען, און שוועבען, און וואַרפען
אַ דונקעלען שאָטען געדיכט,
פערהילען די גאָלדענע פעלדער;
עס וועהט זיס אַ שטילינקעס ווינטעל
און וויגט שטיל די גאָלדענע זאַנגען,
וואָס טרוימען אין שאָטענס און ליכט.

נור אָט האָט אַ ווינד זיך מיט מאַכט דורכגעטראָגען,
טיעף האָבען די זאַנגען צו דר'ערד זיך פערבויגען,
דערשראָקען אַזוי ווי אַ טשערעדע שעפּסען
איז וויינט=וויינט אַנטלאָפען, פערפלויגען.

זיי האָבען פון באַרג זיך אין טאָל וויינט פערקייקעלט,
פון טאָל צו דעם רוישענדען וואַלד זיך פערטראָגען;
און ס'האָט זיס אַ היימליכער רויש זיך צוגאָסען

און היימליך, פול לעבען געשלאָגען.

וואו לויפט איהר, איהר זאַנגען, וואָס רוישט איהר און שטורימט?
ווער שלאָגט אין אייך חוואַליעס אַזוי ווי אין ים?
פאַרוואָס, זאָגט, בעדעקט איהר די פליהענדע פייגעל
מיט כשופ׳דיג-גאָלדענער פלאַם?

צי ציהט איהר אַהין, וואו די וואָלקענדלעך שוועבען?
צי אַ לאַנד לויטער פריהלינג איז אייער פערלאַנגען?
צי אַהין, וואו ס׳פערטראָגען די טרוימען די וועלע, —
אַהין ציהט איהר, גאָלדענע זאַנגען?

נור אָט איז דער ווינד שוין אַנטלאָפען.
עס האָבען די גאָלדענע זאַנגען
אין אונגעשטערט שטילקייט, פער׳חלומ׳ט
די קעפּלעך צוריק אָבגעלאָזען;
נור טיעף אין מיין האַרץ האָט אַ שטורים,
אַ שרעקליכער, רוישענדער שטורים
פון האַלב שוין פערלאָשענע קויהלען
אַנ׳אונגעהויער בראַנד אויפגעבלאָזען.

איך שטעה פאַר דעם פעלד פאַר דעם רייכען,
דעם רוישענדען, פרעהליכען, ברייטען,
און פיהל ערשט מיין אָרימקייט איצטער,
און ס׳עגבערט אין קאָפּ דער געדאַנקען:
ניט איך האָב דאָס פעלד אויסגעאַקערט,

נים איך האָב מיט קערנער פערזייהט עס,
נים איך וועל, נים איך, צונויפנעהמען
די פולע, בעלאָדענע זאַנגען!

נים איך האָב אַ וואַרימען רעגען
פאַר זיי ביי מיין גאָט אויסגעבעטען,
נים איך האָב מים שוויים־טראָפּען הייסע
דאָס פעלד בעדעקט, ווערענדיג מיעד;
נים איך פלעג זיך פרעהען בעטראַכטענד,
ווי ס׳גיסען זיך אָן פול די זאַנגען,
און שניידענד — אויף זיי וועט נים פאַלען
מיין קלינגענדיג־פרעהליכעס ליעד!

נור דאָך וויט איהר טייער מיר, פעלדער!
פון דאַן, זייט כ׳דערמאָהן מיינע ברידער,
וואָס אַרבייטען וויים אין מיין אייג׳נעם,
דעם ליעבען, פערלאָזענעם לאַנד;
ס׳קאָן זיין, אין דיזעלבע מינוטען
קלינגען הויך זיי׳רע שטימען אַלם ענטפער
צום וויימען און עלענדען ברודער,
וואָס לעבט אין דעם גָלוּת, אין שאַנד!

(י. י. שוואַרץ).

*

*   *

און אמציה האָט געזאָגט צו
עמוס׳ן: „זעהער, אַנטלויף!״.
(עמוס, ז׳, י״ב).

„אַנטלויף״? — אַנטלויפען וועט דאָך ניט אַ מענשען־קינד, ווי איך!
דען לאַנגזאַם האָבען מיינע רינדער מיך געלערנט געהן,
אויך רעדען האָט מיין צונג זיך קיינמאָל ניט געלערנט גרינג,
און ווי אַ האַק וועט פאַלען שווער מיין וואָרט אויף אייך אַליין.

און אויב מיין קראַפט האָב איך פערשווענדט אומזיסט —
איז ניט מיין שולד!
דען אייער זינד איז עס, און טראָגט פון אייער זינד די לאַסט:
עס האָט מיין האַמער ניט געפונען אונטער זיך דעם שטאָהל,
און ס׳האָט מיין האַק געטראָפען אין פערפוילטען האָרץ מיט האַסט...

נור ס׳אַרט מיך ניט, דען שָלום שליסען וועל איך מיט מיין גוֹרל איצט,
און אָנבינדען וועל איך מיין ווערקצייג צו מיין גאַרטעל שטום,
און ווי אַ טאָג־פערדונגענער, וואָס איז פון לוין געראַובט,
וועל איך זיך לאַנגזאַם אומקעהרען אַהין, פון וואַן איך קום.

אוּן אוּמקעהרען וועל איך מיך צוּ מיין שטילער היים אין טאָל,
אוּן שליסען וועל איך היילִיג מיט די וואַלד־בּוימער אַ בּוּנד...
דאָך איהר, פוּן גרויס בּיז קליין, איהר זייט צוּפרעסען אוּן צוּפּוילט,
אוּן מאָרגען וועט אייך פלעמען אָוועקטראָגען דער ווינד...

צום ווינט מיינע זיפצען געוואָרפען...

צום ווינט מיינע זיפצען געוואָרפען,
אין זאַמד מיינע טרעהרען פערלאָרען...
ווינט! זאָג, אויב דו טרעפסט וואו מיין ברודער,
אַז קוידהל איז פון מיר איצט געוואָרען.

און זאָג איהם: ערשטעפט איז מיין ליכטקוואַל
און טראָפּענווייז איז ער פערדאָרבען,
דאָס העלישע פייער פון האַרצען —
אַ פונק נאָך אַ פונק אָבגעשטאָרבען.

און איצט — ווי אַ וואונד איז מיין ליכטקוואַל,
ער טריפט נאָר אין מאַנכע מינוטען,
און ס'רויכערט מיין האַרץ זיך פערבאָרגען,
געוואַלגערט אין פייער און בלוטען.

(יצחק לוקאָווסקי).

אויפ'ן בית-עולם.

שטיל האָבען די בוימער צו מיר זיך געבייגען:
רוה אָב אינ'ם שאָטען, דו פרוב דיך דאָ לעגען...
אַ מַצֵבָה אַזאַ און אַזאַ בערגעל ערד —
און יעטווידער צַעַר וואָלט גלייך אויפגעהערט.
וואָס טויגען דיר הונדערטער טויטען אַ טאָג? —
שטאַרב איינמאָל און וועסט מעהר ניט וויסען קיין קלאָג!...
מיר וועלען צוטיילען זיך שטיל מיט דיין קראַפט:
אַ טייל פאַר די ווערים, אַ טייל אונז אויף זאַפט...
דען איבעראַל פליסט עס דאָס לעבען מיט שוים —
קענסט בליהען אין בלימעל, קענסט בילדען אַ בוים.
וועסט אומעטום לעבען — און ס'וועט דיר זיין גוט...
דו קום נאָר צו אונז! אַהער, פלייש-און-בלוט!

וואו ביסטו?

פון דאָרטען, וואו דו ביסט, מיין איינציגע בעשערטע,
אין שְׁכִינָה פון מיין טרוים, געגלוסטע און בעגעהרטע, —
ענטפלעק זיך שוין און קום, און קום געשווינד פון דאָרט
אין מיין בעהאַלטען אָרט.

און כָּל־זְמַן ס'איז נאָך צייט — קום מיר אַ תִּקוּן געבען
און קעניג אויף מיין לעבען,
און גיב מיר מיין גערויבטע יוגענד היינט צוריק —
און ברענג מיך אום צוזאַמען מיט מיין גליק.

און אונטער דיינע ליפען זאָל מיין פונק דערגליהען,
און לאָמיך צווישען דיינע בריסט מיין טאָג דערציהען,
ווי צוגעטוליעט פעסט צום בלומענשויס
אַ שמעטערלינג פאַרנאַכט געהט אויס.

וואו ביסטו?

אַז דו ביסט נאָך געווען אַ ווייטע אומבעקענטע —
שוין פלעגען רופען דיך די ליפען די צוברענטע;
און מיין געלעגער האָסטו גאַנצע נעכט געהיט,
און ווי אַ פייער־קויהל ביי מיר אין האַרץ געגליהט.

און כ׳האָב געוויינט ביינאַכט, מיין קישען שטיל געביסען,
און ס׳האָט מיין לייב געשמאַכט און זיך צו דיר געריסען;
און אויף דער ברייטער גְמָרָא גאַנצע טעג פערטרוימט,
אין וואָלקענדיל מיט גאָלד בעזוימט,

אין לויטערסטען געבעט, אין מיינע ריינסטע פריידען
און אין די הייליגסטע פון מיינע ליידען —
האָב איך נור איינם געגאַרט, נור איינם פערלאַנגט האָב איך:
נאָר דיך, נאָר דיך, נאָר דיך...

(ש. גינזבורג).

*

*   *

זי האָט מיר געשיקט אַ בריוועל,
און אין בריוועל שטעהט געשריבען:
„אַלץ, וואָס ס'האָט געליעבט מיין זעעל נאָר,
אַלץ, פון וואָס מיין גייסט געטרוימט האָט,
אַלץ, וואָס איז געווען מיין חיות,
און מיין בענקשאַפט און מיין גלויבען —
איז דאָס אַלץ, דו פריינד מיין הארצענס,
קוואַל מיין לעבענס, זעעל מיין זעעלעס, —
איז דאָס אַלץ געווען אַ חלום?...

האָסט פערגעסען? ניין, דו קענסט'ס נישט!
ניין, דו קענסט ניט דאָס פערגעסען,
וואָס אַריינגעהויכט אין אונזער
אָטעם האָט איינאיינציג לעבען;
וואָס איין זון האָט אָנגעצונדען
איבער אונזערביידענס הימעל;
וואָס'ט איין גינגאָלד־טרוים געגאָסען
אויף דעם גייסט, אין אונז בעהעפטען...
ניין! דו ועסט ניט וואָגען רייסען
יענע בלום, וואָס גאָט אַליין האָט

איינגעפלאַנצט אין אונזער האַרצען״...

און ווי כ׳האָב דעם בריף געלייענט,
האָט וו׳אַ האַנד אַ וויכע, צאַרטע
אויסגעקריצט אין האַרצען מיינעם
נאָכאַמאָל די ווערטער איהרע:
„ניין! דו ווייסט נישט וואָגען רייסען
יענע בלום, וואָס גאָט אליין האָט
איינגעפלאַנצט אין אונזער האַרצען״...

און אין גאָלד פון ליכט דעם קלאָרען,
וועלכעס שטראָמט אַריין דורך ס׳פענסטער
אין מיין צימער, שטעהט אויף ווידער,
שיינט פאַר מיר איהר עבענבילד;
ס׳איז זי אין איהר גאַנצער ריינקייט,
ווי אויף פליגלען פון דעם ווינד לייכט,
שוועבענדיג וו׳אַ זומער-פויגעל,
דורכאויס ליכט, אליין דער ליכט-גלאַנץ,
ווי פון ליכט צום ליכט בעשאַפען...
און אָט זענען איהרע אויגען,
טויבען-אויגען פול מיט שווייגען,
וואָס פון זייערע שוואַרצאַפּלען
שטראַהלט שטיל-שטיל דאָס ליכט פון פרידען,
ס׳ליכט פון חֶסֶד, זעלען-ריינקייט.

און אין גאָלד פון ליכט דעם קלאָרען
שטעהען אויף מיט שטומען פאַרוואורף
איצט פאַר מיר די אויגען איהרע,
טויטען מיך מיט זייער שטראָף־בליק,
קוקען שטיל אַזוי און פרעגען:
„אַך, מיין ליעבער, איז געווען דאָס
אַלץ נור חָלום, פאַלשער כּשוּף?"

ניין, מיין ריינע! כ'האָב געליעבט דיך,
און איך ליעב דיך אויף אַנ'אֶמֶת;
ווען אפילו כ'האָב פערלאָזט דיך,
האָב איך עס געטאָן אוים ליעבשאַפט.
ביסט צו ריין צו זיין מיין פריינדין,
ביסט צו הייליג, מיט מיר זיצען;
זיי־זשע מיר מיין גאָט, מיין מַלְאָך,
צו דיר וועל איך בעטען, דיענען;
זיי אַנ'אָנדענק מיר פון קְדוּשָה,
שיין מיר אין די זונען־שטראַהלען,
ווינק צו מיר פון הימעלס שטערן,
רוף צו מיר פון מיין האַרצ'ס דוֹפֶק,
ציטער אין מיין טרעהר'ס אַ טראָפּען... —
בין בעשאַפען דיר צו דיענען!
מיינע טרעהרען, מיינע זיפצען

מיין האַרצ׳ס שלאָגען און מיין אָטעם,
אויף דעם לעצטען חלום מיינעם,
וועל איך ברענגען דיר אַלס אָפּפער,
ביז מיין לעצטער טאָג וועט קומען.

(ז. רייזען).

ווי אַ שוץ מיר...

זיי אַ שוץ מיר, זיי אַ שוועסטער
און אַ מאַמע מיר אַפילו,
לאָז מיין קאָפּ אין שויס דיר לעגען
אויסצוגיסען דיר מיין תפלה...

און פאַרנאַכט, אין צייט פון רחמים,
וועל איך עפנען דיר מיין טענה!
מ'זאָגט, ס'איז ערגיץ דאָ אַ יוגענד —
וואו איז מיינע?

און אַ סוד נאָך וועל איך פרעגען:
כ'בין פערברענט פון שעה'ן טריבע;
מ'זאָגט, ס'איז ליעבע אויף דער וועלט דאָ —
וואָס איז ליעבע?...

שטערן האָבען מיר בעטראָגען,
און דער חלום איז קיין וואָהר נישט;
איצטער אין דער וועלט דער גאַנצער
האָב איך גאָרנישט...

זיי אַ שוץ מיר, זיי אַ שוועסטער
און אַ מאַמע מיר אַפילו,
לאָז מיין קאָפּ אין שויס דיר לעגען
אויסצוגיסען דיר מיין תּפלה...

(א. רייזען).

ביינאַכט.

ס׳שיט די שטילע נאַכט מיט סודות,
ס׳איז די גאַנצע וועלט אַנטשוויגען ;
נור דער וואַסער=מיהל — ער וואַרפט זיך,
לאָזט דעם טייך ניט רוהיג ליגען...

ס׳ווערט די שוואַרצקייט אַלץ געדיכטער,
שאָטענס מעהרען זיך און מעהרען ;
זאַכט אין ים פון נאַכט און שוואַרצקייט
פאַלט אַ שטערן נאָך אַ שטערן...

שטיל אַרום. מיין האַרץ נור, פיהל איך,
וויל ניט שווייגען, וויל ניט שטומען,
און איך הער אַ קוואַל אַ ריינעם
אין מיין האַרצען רוישען, ברומען...

און עס רעדט פאַמעליך : „קינד מיינס,
ס׳ווערט מקוים דיין בעגעהרען.
זעהסט, אַ שטערן פאַלט פון הימעל,
גלויב, מיין קינד, — ס׳איז ניט דיין שטערן !

דיינער זיצט נאָך פעסט און פינקעלט
אין דער שטערן-קייט דאָרט אויבען;
גיב אַ קוק, דו זעהסט? — ער ווינקט דיר,
און זיין בליק איז טרייסט און גלויבען"...

און איך קוק אַהין צום שטערן,
ווי עס ווערט די וועלט אַנטשוויגען — —
מיין וועלט, וויים איך, איז נור איינע —
כ'פיהל זי אין מיין האַרצען ליגען...

(א. רייזען).